

KASYAPA SAMHITA

PUBLISHED BY

Sri Yathiraja Sampathkumaramuni of Melkote.

1933

PRINTED AT

THE KABEER PRINTING WORKS TRIPPLICANE

All rights reserved.

FOREWORD.

Kāsyapa is one of the most ancient sages of India from whom the numerous body of Brahmans belonging to Kāsyapa Gotra trace their origin. His exact period, as that of most other Vedic men and institutions, is yet an unsolved mystery.

This valuable work, "Kāsyapa Samhita" was one of the manuscripts which came to the possession of H. H. Sri Yatiraja Swamy of Melkote years ago through the priest of the sacred temple there. Glancing through its contents, he was struck by its tantric and medical usefulness, and decided to make it available for the public. As the manuscript was worn with age and not in perfect condition, he looked about for other manuscript copies of the work, and after considerable search, found one in the Government Oriental Library, Madras, and one in the Theosophical Library at Adyar. By collating the three manuscripts a fairly satisfactory text was prepared, and through the kind offices of the then Muzroi Commissioner, Mr. Rajakarya-pravina P. G. D'Souza, the Government of Mysore were pleased to advance the cost of its publication.

In Indian Medical bibliographies there is mention of a work "Kāsyapa Tantra," and also of another "Kāsyapeeya Roganidānam"; but no manuscript of the former is said to be available. Further, in the catalogue of Brunnell's Tanjore manuscripts, there is mention of a "Kāsyapa Samhita," but that is an exposition by Siva, in answer to Pārvathi, of the causes and cures of diseases, such as 20 kinds of Kushta, 12 kinds of Gulma, and so on.

In the work before us, sage Kāsyapa expounds to Gowtama in metrical form, the nature of serpents, their poisons, and their cures. The name of the work is to be found among the 108 Samhitas of the Pāncharātra school of worship mentioned in the ancient work "Pādma Samhita". The appropriateness of classing this among Pāncharātra works lies in the fact that a large part of it deals with māntric incantations which remove serpents or render their poisons innocuous. The latter portion of the work classifies the 16 varieties of snakes, and gives the herbal antidotes of their poisons. As such its importance may be guessed in a country where tens of thousands die annually by snake-bites. Therefore not only its publication, but its translation into English and the vernaculars would seem to be of imminent value.

In the delightful volume on Indian Medicine published by that scholar-prince, H. H. the Thakore Saheb of Gondal, in 1896, he quotes the Greek historian, Arrian, and Nearchus, to the effect that Alexander found his own Greek Physicians unable to cure the snake-bites common in the Punjab, and sought the aid of Indian Physicians whose successes won his admiration. His Highness adds, "In face of the fact that European Toxicologists are still in search of a specific for snake-poison, the Indian Physicians of 2200 years ago might well be proud of their skill."

The publication of a work like this would be celebrated as a scientific event in the countries of the West, but here we are still in the stage of selling our birth-right for a mess of pottage. Oblivious of the true value of many old manuscripts, we lightly pass them over as lumber, whereas their high scientific merit should really aid and advance civilization!

H. H. Sri Yathiraja Swamy has placed the learned world under further indebtedness to him, having already won their esteem by his three former publications, the monumental "Pādma Samhita," "Sringāra Prakāsa," and "Tāpasa Vatsarāja." In the winter of his age his tireless mind is avid for solid literary work, and the

volume before us is not to be the last of his great contributions. Nevertheless it is one of the most valuable, and should prove of equal interest to antiquarians and modern scientists.

Mysore,
April, 1933.

G. R. JOSYER,

M.A., F.R.E.S., F.M.U.-

का श्य प सं हि ता

सर्वविधविषचिकित्सा। अतिपादिका।

श्रीयदुग्गिरि

यतिराजसंपत्कुमारसंयमिभिः परिष्वता

कबीर मुद्रणालये, मुद्रिता

चेन्नपुरी

प्रस्तावना

प्रबन्धोद्धीर्षा

अथ कदाचित् प्रसङ्गसङ्गत्या परिशील्यमानेषु प्राचीनप्रबन्धेषु आगमशास्त्रायां काश्यपसंहितास्त्रया अङ्गितः कोश एकः गोचरीभूतः, आमूलचूडं परामर्शे कृते काश्यपेन मुनिना गौतमायोपदिष्टः गारुड-पञ्चाक्षरीमन्त्रवर्गनिरूपकः मन्त्रौषधाभ्यां सर्पादिविषचिकित्सास्त्रः प्रतिपाद्योऽर्थः समवागम्यत । विशिष्य समालोडने विहिते सर्पादि-विषजन्तुजाति, दंश, काल, देश, प्रकारादीनां निरूपणेन वनपद्जनपदयो-रविशेषेण प्रातिस्विकतया च तत्त्वदेशसुलभौषधिभातुद्रव्यादीनां प्रप-ञ्चनेन च हेतुना महोपकारकोऽयं लोकानामार्षो निबन्ध इति तत्प-काशने मानसमभिनिवेशेन समग्राहि ।

ग्रन्थसंशुद्धये मातृकान्तरमार्गणे वहुत्र वहुधा कृतेऽपि नांश-तोऽपि मातृकान्तरमलभ्यत । उपलब्धचरीमैवैकां मातृकामवष्टम्य सुदूरमुद्गलान्त्यां पर्यातद्रव्यदुर्गततया विलीयमानायां कलोलपरम्परा-

यामिवोदन्वतः सहृदयलोकस्य समुत्कलिकायां अयमर्थः राजकीय
धर्मदायाधिकरणाध्यक्षस्य कर्णपथमवगाह्य मीमांसापदमनीयत ।
अथ स तु महामना: सुगृहीतनामा राजकार्यब्रवीण् पि. जि. डिसोजा.
बि. ए. बि. एल्. Rajakaryapravina P. G. D'Souza B.A.,
B.L., Member of Council Mysore State. प्रीयमाणः
सर्वयोपकारक्षमतां ग्रन्थस्यावगम्य स्वाधिकरणतोऽशतोऽर्थोत्सर्ग
माशास्यानुपदं सुदृशं निरैषीत् । ततश्च ग्रन्थशोधनादिभर्मणि
श्रीमत्परमहंसेत्यादि-बिरुदाङ्कितानां श्रीयदुग्गिरियतिराजमठाधिपतीनां
प्रत्यवेक्षणं अनन्यसाध्यं समुचितं निश्चित्थ सर्वं कृत्यभारं तदायत
मकरोत् । अथ च दैवयोगवशात् लब्धमपि मातृकान्तरद्रव्यं
आद्यमातृकासकुल्यमेवात्यशुद्धिविपर्यासत्रुटिजटिलमेव अवर्तत ।
अगत्या तदेव मातृकान्त्रयमवलम्ब्य यथायोगं परिष्कृत्य उपरितनं
अवशिष्टं कार्यभारं निजमठव्यापारानवकाशं मन्वानाः आचार्यपादाः
तत्सर्वं राजशासनेन साकं अस्मद्द्रशं विधाय कृपयाऽनुजगृहः ।

वर्तमाने चैवंविधे व्यतिकरे महीशूरमहाराजास्थानलब्धपणिदत-
रत्तविस्दानां लक्ष्मीपुराभिजनानां श्रीनिवासाचार्याणां अनुमोदन-
मपि सुदृशंविलम्बमपानुदन् संविधानसामग्रीमुद्भूत्यति स्म । तेनैतेन
व्यवसितेन जातविशम्भाः आशंसामहे-ते तु श्रीनिवासाचार्याः अधि-
करणानुमतचरसुदृशस्य ग्रन्थान्तरस्य च बहूपयोगितामावेद्य अनुपदं-
स हायसंपत्तये राजाधिकरणमार्वज्येयुरिति ।

मातृकान्तरगवेषणम्

गते च कतिपये गणरात्रे मदरास् चेन्नपत्तनोपशाल्यभूते
 अडैयार् नामनि प्रदेशे स्थापितस्य पुस्तकभाण्डागरस्य
 कोशसङ्क्षेपे नातिचिरप्रतिरूपिता मातृकैका अवालोक्यत । तदात्वे
 च मदरास् नगरे प्रतिष्ठापिते महति राजकीयकोशभाण्डागारे
 अपरं मातृकान्तरमतीति प्रतीतिरथ्रयत । ततश्च प्रस्तुतोद्यमनिर्वहणाय
 प्रथमकोशस्य अडैयारस्थानस्थितकोशेन सांके संवादस्समसाध्यत ।
 अनुपदमेव राजकीयभाण्डागरकोशस्य प्रतिच्छन्दः पर्यगृह्यत ।
 एवं तिसृणां मातृकाणामवलम्बेन महता प्रयासेन अधिकृतं प्रस्तुत-
 मुद्रणं अकारि.

सामान्यतो मातृकाकोशदशानिर्देशः

१. प्रथमं सम्पादितः श्रीयादवगिरिस्थितश्रीनारायणमन्दिर-
 राचकभद्राचार्यसङ्कृहीतसंहिताकोशोष्वन्यतमः ग्रन्थलिपिः, तालपत्रा-
 त्मकः, द्वादशाध्यायमात्रग्रन्थापस्त्रिमाणः बहुस्खलितविपर्यस्तप्रबन्ध-
 शरीरः (क) संज्ञितः..

२. द्वितीयः अडैयारकोशागारीयः पुस्तपत्रात्मकः
 आन्वरलिपिः सर्वतः (क) कोशसकुल्यः (ख) संज्ञितः..

३. तृतीयः मदरास् राजकीयकोशागारगतः ताल
 पत्रात्मकः ग्रन्थलिपिः त्रयोदशाध्यायात्मकः समग्रसंहिताशरीरः

ग्रन्थपातविपर्यासयोः प्राक्तनकोशद्वयमनतिशयानः (ग) संज्ञितः
एवमपि कचित् कचित् पाठशुद्धिरमुतः प्रथगृह्णते । एतास्तिस्तोऽपि
मातृकाः अगृहीतगीर्वाणिवाणीसंस्करेण मूलमातृकाक्षारेखापरामर्शविह-
स्तितचेतसा केन चिद्रौबेयेन प्रतिरूपिताः अकृतस्वस्वमूलकोशसंवादा
इति ता एव आत्मानमार्दर्शयन्ति द्रष्टृन् विपश्चितः । सयप्येवं
नष्टाश्वदग्वरथन्यायेन तिसृणामन्योन्यसंवादसम्मेलनेन कथचित्
ओतप्रोतसमीकारादिभिः संहितायाश्वरीरसंस्थानं अखण्डितसन्विबन्धं
समायोजि ।

प्रातिस्थिकशः संहिताश्वरीरावयवविमर्शः

आदितः अध्यायचतुष्टयम्.

१. २. ३. ४.

एतेषु चतुर्षु अध्यायेषु अविपर्यस्ततुल्यानुपूर्वीकः
अखण्डितो ग्रन्थः त्रिष्वपि कोशेषु असङ्कुचितशरीरो दुश्यते ।
कण्टकक्षतर्घर्मस्फोटादिवदन्तरान्तरा दृश्यमनः वर्णविकारः उद्वर्तनादिना
व्यपोहार्हः नाङ्गैकल्याय भवति ।

पञ्चमोऽध्यायः

२. पञ्चमेऽध्याये समुदिततया विषहर मन्त्र यन्त्रवि-
धानम् “नमस्ते” इयादिना आरभ्यते. मुद्रित ४५ पुटादारभ्य ४६
पुटान्तपर्यन्तम् मन्त्रमूर्तेः ध्यानप्रकारं प्रतिपादयत् सार्वं श्लोकदशकं
त्रिष्वपि कोशेषु समानमालोक्यते. ततः (क) (ख) कोशयोः मु. ४७ पुटे.

ओम् ठम् इत्यादिना मन्त्र वर्ग प्रकारः गद्यबन्धेन आरब्धः
 मु. ४८ पुटान्ते एव समाप्यते । मु ४९ तमपूटे अतःपरमारा-
 धनक्रमः गद्यरूपः उपक्रान्तः मु. ५३ पुटे पड्किंचतुष्टये
 विश्राम्यति । तदनन्तरं तस्मिन्वेव पुटे “काश्यपः—शनिवारस्य रात्रादौ
 दिवाकरदिनावधि” इत्यादिः पद्मादिसर्पणां आधिपत्यभोग्यकाल
 विभागं प्रतिपादयन् पद्यबन्धः श्लोकनवकेन मु. ५४ तमे पुटे सप्तम-
 पड्कौ अवसीयते । अथ अष्टमपड्कौ “यन्त्रविवानं” इन्यारभ्य
 गद्यबन्धेन प्रक्रान्तः यन्त्रविवानमाचक्षाणः वाक्यराशिः मु. ६२ तमपुटान्ते
 समाप्यते । पश्चात् ६३ पुटे “पीतं वज्रचतुष्कोणं प्रार्थिवं श क्रैवतम्”
 इत्यादिः, ४६ पुटान्तविश्रान्तस्य “वातानां मण्डलेषु स्मरतु विष-
 गणस्तोभसड्कामणादौ” इस्त्य शेषभूतः ग्रन्थः पद्यबन्धेन प्रक्रान्तः
 अनुस्यूतः ६८ पुटे अध्यायं सप्तापयति । (ग) कोशे तु अध्याया-
 दितः ४६ पुटान्तस्थ “सड्कामणादौ” इत्यन्तं सार्वश्लोकदशकं
 विलिख्य पश्चात् अनुगततया ६३ पुटे “पीतं वज्रसमुत्कीर्ण”
 इत्यादिना संयोज्य ६८ पुटे अध्यायः समापितः । (ग) कोशरीत्या
 आहृत्य चत्वारिंशत् श्लोकात्मकः अयमध्यायो निष्पद्यते । प्रतिज्ञानु-
 सारेण मन्त्रयन्त्राराधनानामपि दिग्दर्शनं तदेकतानेषु अध्यायेष्वध-
 स्तादुपरिष्ठाच्च तत्र तत्र पद्यबन्ध एव सूचितं समालोक्यमानं
 न विकलतामुपस्थापयति । एतेन (ग) कोशोपातपाठकम् एवास्याध्या-
 यस्य निरवद्यं समग्रं शरीरमिति साधीयसी हृष्टिः ।

यः पुनः (क) (ख) कोशपाठमनुसूत्य मुद्रितः सप्तचत्वारि-
शतम् (४७) पुटादारभ्याष्टचत्वारिंशत् (४८) तमपुटे समाप्तः,
यथा एकोनपञ्चाशतम् (४७) पुटादुपकम्य त्रिपञ्चाशतम् (५३)
पुटे पङ्क्तिचतुष्टये विश्रान्तः, योऽपि च चतुःपञ्चाशतम् (५४) पुटे
नवमपङ्क्तिमनुसीच्य द्विषष्टितमपुटे ६२ अवसितः, मन्त्राराधनयन्त्राणां
विधानं प्रतिपादयन् वाक्यगणः स संहितापरिपाटीतो बहिरङ्ग
एव । व्याख्यानरूपोऽयं सुखावबोधाय मध्ये अविचार्य सन्दानित इत्यपि
च प्रतिपत्तिः निर्व्यलीका भवति ।

यत्पुनः त्रिपञ्चाशतम् (५३) पुटस्थपञ्चमपङ्क्तिं प्रभृति-
चतुःपञ्चाशतम् (५४) पुटस्थसप्तमपङ्क्तयन्तस्थाने दृश्यमानं ‘काश्यपः’
इति वक्तृनिर्देशोपक्रमं श्लोकनवकं, तत् न प्राक्तनं न वोपरितनं ग्रन्थमन्वेतुं
नापिवा तत्र स्थाने स्थातुं क्षममं भवति । प्रत्युत प्रबोधगानुबन्धविमुक्तं
नियतस्थानात् प्रभ्रष्टं त्रिशङ्कुचदन्तराले सीदति । एतत्प्रतिपाद्यार्थस्तु
पद्मादिसर्पणां आधिपत्यमोग्यकालविभागमासूत्रयति । एतस्यानुगुणं
स्थानं प्रकरणं च चतुर्थाध्याये त्रयस्त्रिशे (३३) पुटे चतुर्दशपङ्क्तिमारभ्य
चतुर्स्त्रिशे (३४) पुटे दशमपङ्क्तिपर्यन्तं, चत्वारिंशे (४०) पुटे त्रयोदश
पङ्क्तिमारभ्य एकचत्वारिशे (४१) पुटे सप्तमपङ्क्तिपर्यन्तं दृश्यमाने
पद्मादीनां उदयकालविभागदिग्देशाधिपत्यसम्भवस्थाननिरूपके ग्रन्थभागे
यत्र कुत्र वा सुसङ्गतं भवितुर्मर्हति । प्रत्युत “काश्यपः” इति प्रक्षेत्र-

प्रतिवचननिर्देशस्य तत्र योगो निरवकाशः । सम्प्रतिपन्नमातृकान्तराव-
लोकनात् समाधेयोऽसौ विचारः ।

पष्टाध्यायः ।

अयमध्यायः मातृकात्रितयेऽपि एकरूपः अविष्वस्तग्रन्थ-
स्थितिः ।

सप्तमाध्यायः.

अयमध्यायस्तु “शेषादिमन्त्रान् वक्ष्यामि” इत्यादिना
सुमुखारम्भो भवति । (क) (ख) पुस्तकयोस्तु अध्यायादौ । मु. ७९
पुस्त्थं ६९ तमं कौटिल्यं भोगसङ्कोचः” इत्यादि श्लोकमुप
यक्रम्य अध्यायसमाप्तिर्थन्तं स्थितं षष्ठाध्यायग्रन्थं लिखित्वा
तदनन्तरं “शेषादिमन्त्रान्” इत्यादिर्थथावस्थितपाठक्रमः सप्तमाध्या-
यग्रन्थः परिसमाप्य लिखितः । अन्ते “इति सप्तमोऽध्यायः” इति
अविष्वस्ता अध्यायसङ्क्षिप्ता चास्ति । (ग) कोशस्तु अविकृचानुपूर्वीकं
सप्तमाध्यायग्रन्थरीरं उच्चोतयति ।

अष्टमाध्यायः.

अस्याध्यायस्यारभ्ये “दर्वीकरा मण्डलिनः राजिला वैतकास्था”
इत्यादिना विषजन्तुनां दर्वीकरादिवर्गमेदचतुष्यस्य समाख्यया
उद्देशः अभिहितः । समनन्तराध्यायेषु उद्देशकममनतिक्रम्य मण्डल्या-
दीनां विषचिकित्सा प्रातिस्विकरतया स्वस्वानन्तर्येण निरूपिता जागर्ति ।

असिन्नध्याये न्यायप्राप्तायाः दर्वीकरचिकित्सायाः सप्रपञ्चनिरूपणेन समाप्तिः निरनुक्रोशा सम्पद्यते । (क) (ख) कोशयोरपि तथैवोपचितः गुलिकानिरूपणान्तं आरूढः ग्रन्थसन्दर्भः । ततः परं नाध्यायो निगमितः, न वा चिकित्सान्तर मुपक्षितम् । प्रत्युत समनन्तरलिखितपूर्व नस्याङ्गनप्रकरणगत “शिरीषमाधवी गुज्जा” (पु. ८९) इत्यादिकमारभ्य (९०पृटे) “हिङ्गवम्बु—विषहृद्दणः” इत्यन्तग्रन्थभागं लिखित्वा, तदनुबन्धेन अनालक्षितसन्धिबन्धतया नवमाध्याग्रग्रन्थं समग्रं विलिख्य अन्ते “इति नवमोऽध्यायः” इति निगमितम् । अत्र अष्टमस्याध्यायस्य परिसमाप्तिः केति वा गुलिकानिरूपणग्रन्थानन्तरं कीटकं कियान्वा अवशिष्टो भागोऽस्तीत्यपि वा न मनागप्यनुमातुं पार्यते.

(ग) पुस्तके तु “दर्वीकरा” इत्युपकान्तः सप्तमे श्लोक पदे खज्जितः, अथ “मण्डलीनां तु” इत्यादिः पु. ९४ नवमाध्या यारंभभागः, सङ्घटितः, ९९ पुटे “पीतनेत्रस्य—वेदनाः” इत्यन्तं प्रसारितः निकृतः । तदुपरि अष्टमाध्यायगतनस्यप्रकरणस्थ (पु. ८९) “द्रोणान्विता ... विषापहम्” इत्यादिकमारभ्य ९० पुटस्थ “सवत्साधारि ... विषापहम्” इत्यन्तग्रन्थः संयोजितः । तदुपरिष्ठाच नवमाध्यायान्तर्गत (१०१) पुटस्थ “महिषीशकृत् ... चोपनाहयेत्” इत्यादिकमारभ्य अवशिष्टस्समग्रो नवमाध्यायग्रन्थः पूरितः “इति नवमोऽध्यायः” इति च निगमितः । इतश्च (ग) कोशाव-

षष्ठमेनापि अष्टमाध्यायस्य अवधौ गुलिकानिरूपणादुपरि
कीट्क कियान्वावशिष्यते ग्रन्थभागः इत्यपि न दृष्टिमुन्मीलयितुं
शक्तुमः ।

इत्थं अध्यायद्वयग्रन्थस्य मिथोऽन्तःप्रविष्टतया कोशत्वये
प्यावापोद्भापादीनामपर्यन्तता अभिमुखनिहितमुकुरद्वयमध्यपतितवस्तुनः
प्रतिबिम्बधारासुपगृहते ।

निष्पत्ते चैवमपि वस्तुनः सतत्वे अष्टमाध्यायस्य अनुक्रमः
अवसानं वा उपलब्धसमग्रसंहिताग्रन्थस्य सूक्ष्मसमीक्षया वक्ष्यमाणदिशा
समाधातुं पार्यते । अस्याध्यायस्यारम्भे पञ्चाशीतितमे (८५) पुटे
“तत्रौषधं प्रवक्ष्यामि येन सम्पद्यते सुखम् । नस्याङ्गनादिलेपैश्च
पानमक्ष्यादिना ततः ।” इति निगमग्र्य “पाटली विल्वमूलं”
इत्यादि औषधं निरूपितं । नस्यादिगुलिकान्तान्यौषधानि पठेव
दृश्यन्ते । तेषु आदितः पञ्चानां नामानि प्रतिज्ञावाक्य एव गृहीतानि.
षष्ठस्तु गुलिकाविधिः “मक्ष्यादिना” इत्यत्र आदिशब्देन सं
गृह्णते । यथा—अस्मिन्नष्टमेऽध्याये प्रतिज्ञानुसरेण दर्वीकर-
चिकित्सा समुपक्रान्ता । तदनुग्रुणतया नस्याङ्गनलेपनादि
गुलिकानिरूपणपर्यन्तः चिकित्साविधिः ऐकान्त्येन दर्वीकरचिकि-
त्सामेव समाख्याति । प्रदर्शितग्रन्थापेक्षया दर्वीकरविषचिकित्सा
प्रतिपादकः श्लोकः श्लोकमागो वा न लेशतः कश्चिदुपलभ्यते पुस्तकत्रये-

इपि । (ग) कोशे नवमाध्यायग्रन्थमध्ये प्रक्षिप्तः अष्टमाध्यायग्रन्थलेशः
नैकान्ततया दर्वीकरचिकित्सामार्घ्याति ; नापि वा मण्डलि-
चिकित्सामाजित्रति. अतः “ दर्वीकरा मण्डलिनः ” इत्यादिः
गुलिकानिरूपणान्तः ग्रन्थसन्दर्भः अष्टमाध्यायस्थ एव, गुलिकानि-
रूपणान्त एव अध्यायपरिसमाप्तिरभ्युपगम्येति निश्चिप्रतं वचः.

नवमोऽध्यायः

अयमध्यायः आमूलचूडं मण्डलचिकित्सामेव प्रतिपादयति-
(क) (ख) कोशयोः ग्रन्थस्य आनुपूर्वी अविपर्यस्ता दृश्यते (ग) कोशे तु
अष्टमाध्यायविचारावसरोक्तदिशा तिलउडुलसंश्लेषवत् अष्टमाध्याय-
ग्रन्थेन साकं संयोज्य विकारं प्रापितोऽपि ग्रन्थः अन्ते नवमाध्याय-
ग्रन्थेनैव परिसमाप्तिदर्शनात् क. ख. कोशावधारितपाठकमनुसृत्य
अयमध्यायः समीकृतः । अन्तरा दृश्यमाना स्वलितवारा दुरुद्धरा
भवति. तथापि मण्डलिमेदनिरूपणमधिकृत्य वक्तव्यं किञ्चित्
नातिविस्तरमावेद्यते—

यथा—अयमध्यायः ९५ तमे पुटे प्रारभ्यते । आदितः
पद्मिक्तत्रयेण मण्डलिविषवेगः सामान्यतो निरूपितः । अथ श्लोकार्धेन
“ घोणसानां जिकित्साथ व्यस्ताव्यस्ता च कथ्यते ” इति घोणसशब्दित
सर्पाणां चिकित्सा प्रतिज्ञाता । पश्चात् तज्जेदेषु दशानां नामां निर्देश
एकेन श्लोकेन अभिहितः दशेति संख्यया निगमितश्च । अनु-

पदं “तदज्ञमण्डलीष्टकमेवंघोडश कीर्तिम्” इति अवान्तर भेदष्टकं नामा अनभिधाय सम्भूय भेदाष्पोडशेति सङ्क्ष्या प्रत्यज्ञायत । प्रधानदशके प्रातिसिकक्षः न शक्यते नामा विवेक स्साधयितुम् । अशुद्धिर्दुस्साधास्ति । शब्दानुशासनमपि तत्र न प्रभवति संस्कृतैः । भेदोदाहरणग्रदेशे एकद्वैरक्षरैरेकं निर्दिश्य तद्विवेगं विविच्य तदनुशासिका चिकित्सा निरूपितास्ति । तादृशनिर्देशास्तु षोडश भवन्ति ।

(पु. १५) “तत्रौषधं प्रवक्ष्यामि” इत्युपक्रम्य सप्तमिः अर्थैः कापि चिकित्सा निरूपितास्ति । ततः परं “थेतमण्डलिनो गात्र” इत्यादिना उहिष्टकमेण प्रधानभेदानां विषवेगचिकित्साविधिः कल्यते । या पुनः भेदोदाहरणात्पाक् (पु. १५) नवनीतं इत्यादिना निर्दर्शिता चिकित्सा सा नाम षोडशानां भेदानां साधारणीत्येव अभ्युपगमनीयम् । १६ षण्णवतितमपुटे “श्वेतमण्डलिनः” इत्युपक्रम्य निरूपितात् भेद चिकित्सोदाहरणात् भेदनामान्यमूनि समुपलभ्यन्ते—

१ थेतमण्डलिनः	२ कुष्ठमण्डलिनः	३ कुटिलास्यस्य
४ महामण्डलिनः	५ भूममण्डलिनः	६ महामण्डलिनः
७ तीक्ष्णघोणसस्य	८ कृष्णस्य	९ पिशाचस्य
१० हेममण्डलिनः	११ विसर्पस्य	२ पीतनेत्रस्य
१३ रोममण्डलिनः	१४ कुम्भमण्डलिनः	१५ असृङ्गमण्डलिनः
		१६ शोफमण्डलिनः

एवं षोडशनामान्युपलभ्यन्ते. एषु प्रतिज्ञाश्लोकोक्तनामा क्षरसाम्येन अष्टानां अभिधानाक्षराणि सुश्रहाणि भवन्ति । प्रतिज्ञा वाक्ये भूमसूचिरिति सूचिशब्दान्तः भूमशब्दः, उदाहरणे भूम इत्येव मेकदेशग्रहणेन उपातः, एतदनुरोधेन श्वेतकुष्ठेति प्रतिज्ञाश्लोकस्य पूर्वार्थं श्वेतकुष्ठमहानभूमानां चतुर्णामेव नामानि, उत्तरार्थं हेम रोम अस्त्रक् शोफानां चतुर्णामिति अष्टानामेव नामान्युद्ब्रियन्ते । प्रतिज्ञाश्लोकोक्तरार्थे दशेति सङ्गव्याव्यवच्छेदान्यथानुपपत्या “रङ्गमण्डलिते” इत्येतद्वर्णसमुदायं नपुंसकद्विवचनान्तं पदद्वयमित्यवधार्य रङ्गेति मण्डलितेति अभिधानद्वयं स्वीकार्यमेव । उदाहरणे नेमान्यक्षराणि, अपित्वन्यान्येव । भेदनिर्देशयरिपात्वां महामण्डलिनः इति द्विकृत्वः कृतः समानवर्णनिर्देशः नामेडितो भवति । तयोः विषवेगचिकित्सयोः पार्थक्येन निरूपणात् । (ग) कोशे तु पूर्वाध्यायसंवलनेन विष्यासितोपि प्रबन्धः (क) (ख) कोशानुसारेण समग्रशरीरस्तंपादितः । इयानपरो विशेषः—यत् ९९ पुटे “पीतनेत्रस्य—वेदनाः” इत्यसादनन्तरं १०१ पुटे—“महिषीशकृत्” इत्यतः प्राक् गलिताः सार्वाः ३३॥ श्लोकाः (क) (ख) कोशाभ्यासुद्धृत्य स्थाने समायोज्यन्त ।

दशमैकादशद्वादशाख्योऽध्यायाः

एते निरुपद्वुतशरीराः कोशत्रयेऽपि समानानुपूर्वीकाः समग्रतया वर्तन्ते ।

त्रयोदशः

अयमध्यायः संहितानिगमनरूपः (क) (ख) कोशयोर्नास्ति । (ग) कोश एकसिवेव दृश्यते । इमं विना संहितायास्समग्रता न भवति । अध्यायान्ते त्रुटिचिह्नमस्ति । अस्य तु एकमातृकतया यथादर्शं समग्रा-संहिता मुद्रणेन साधिता ।

श्रीः

संहिताप्रतिपाद्योऽर्थः

अस्यां संहितायां साङ्गस्सप्रयोगोपसंहारः पञ्चाक्षर्यादिर्गारुडमन्त्र-कल्पः मुख्यः प्रतिपाद्योऽर्थः । अस्य तु फलं द्रेधा—आमुष्मिकमैहिकं चेति— आद्यं तु देवतासाक्षात्कारतदेकानिकतादिना तत्सायुज्यलाभः । अन्त्यं तु इह लोके उपासनोपयोगिशरीरप्रतिधातकनिवारणम् । इदं तु मन्त्रेण तदुपबृहितशक्तिना औषधादिना च भवति । अधिकृता देवता अहिकुलोन्माधिनी अमृतदायिनी च । तदावर्जकाश्च मन्त्राः तदभिमन्त्रितान्यौषधादीनिच विषसंहाराय अमृतीकरणाय च भवन्ति । मनोवाक्यायरूपकरणलये यथावकाशं मन्त्रौषधादीनां विनियोगः सप्रपञ्चः संहितायां शृङ्गाहिक्या अभिहितोऽर्थं इति ।

परिशिष्टम् ?

इयं संहिता पाञ्चरात्रशब्दितेषु वैष्णवसंहितान्येषु अन्यतमा
आहोस्ति अन्या ; इतीयं भीमांसा प्राप्तावसरा भवति । पाञ्चादिषु
कतिपयेषु संहितामेदेषु संहितानामनिर्देशस्थले काश्यपसंहितेत्यपि
नाम दृश्यते । वैष्णवो गरुडमन्त्रकल्पश्च प्रस्तुतायां दृश्यते, तेन सेयं
संहिता वैष्णवागमान्तर्भूतेति प्रतिपत्तिर्यायानुगृहीता सहेतुका च
भवति । नारायणीयेति नामा लघुशरीरा अस्याः संहिताया एकदेशं
विवृण्वाना विवृतिरपि काचिदुपलब्धास्ति । इसापि मुद्रिता परिशिष्टानु
बन्धतया सुंपुटिता.

अथमत्रसङ्ग्रहः

प्रणतेन तु गौतमेन पृष्ठः श्रुतपूर्वागममन्त्रमण्डलेन ।

गरुडप्रियमन्त्रवृन्दकल्पं कृपयाचष्ट स काश्यपो महर्षिः ॥ १

गरुडप्रियपञ्चवर्णमन्त्रागमयन्त्रादिविधानमुन्नयन्ती ।

विपुलां विषमर्दिनीं चिकित्सां विविधां काश्यपसंहिताभिघत्ते ॥ २

स्खलितानि ब्रूनि संहिताया ननु सन्ति त्रितयेऽपि मातृकाणाम् ।

अवलम्ब्य तदेव लोकभद्रङ्करणी काश्यपसंहिता न्यमुद्रि ॥ ३

कस्य वा कचन वास्ति संहितामातृका यदि वशे महात्मनः ।

प्रेषयेद्यदि विशोध्य तां पुनर्मुद्रणाय मुद्रिता यतेमहि ॥ ४

अचिरात्मिजमन्त्रकल्पकोशं परिशुद्धं स्वयमेव सञ्चिधाप्य ।
विनतां जगर्तीं च वैनतेयः स दयेतेत्यवधार्य निर्वृतास्सः ॥ ५

इतीयं निवेदना
प्रकाशकयोः

शकाङ्कः— १८३५ आङ्गीरसशरदि मार्गशीर्षमासे. धनुषि—१०. (१९३२.)	}	म. चक्रवर्ति-तिरुमलाचार्य आसूरि. श्री निवासस्वामिनोः
--	---	---

काश्यपसंहितायाः विषयानुक्रमणिका।

ऋग्यादिसुद्रावीजपिण्डसंज्ञापदादि यन्त्रविधिः

पुरम् पडिक्कः प्रथमाध्यायः

१	१	ग्रन्थावतारः
१	३	काश्यपं प्रति गौतमेन श्रुतपूर्वानुवादेन शोतव्यार्थप्रश्नः
२	७	काश्यपस्योतरम्
२	१२	गौतमाय अवधानानुशासनम्
३	११	गारुडपञ्चाक्षरीमन्त्रादिमन्त्राः
४	१२	मन्त्राप्रभावः
५	४	स्थावरादिविषनिर्देशः
५	७	उत्तवमन्त्रस्य ऋग्यादिनिर्देशः..
६	५	अङ्गमन्त्रादिनिरूपणम्
७	११	गरुडगायत्री
८	६	बीजपिण्डादिमन्त्रनिर्देशः
९०	११	मन्त्रापाठः
११	७	नागाकृष्टमन्त्रनिर्देशः
,,	१०	मन्त्रपाठः

पुरं पङ्क्तिः

- १२ ११ स्तुतिमन्त्रनिर्देशः
 " १४ मन्त्रपाठः
 १३ ४ अध्यायसमाप्तिः
-

द्वितीयाध्यायः ध्यानविधिः

- १४ १ ध्येयमूर्ते: संस्थाननिरूपणम्
 १५ २ अनन्तादिनागानां गरुडङ्गेषु स्थितिः
 " ७ गरुडस्य बाह्लायुषादिनिरूपणम्
 " ११ गरुडांसाधिरूढलक्ष्मीलक्ष्मीशनिरूपणम्
 १६ ३ दिग्भेदेन गरुडमूर्तिस्वरूपनिरूपणम्
 १८ ३ उड्डीयमानगरुडनिरूपणम्
 " ७ मन्त्राङ्गहोमविधानम्
 " १० मुख्यन्त्रविधानम्
 १९ १३ महायन्त्रस्वरूपम्
 २१ १२ आराधनविधिकथनम्
 २२ १५ द्वितीयाध्यायसमाप्तिः
-

तृतीयाध्यायः-मन्त्रविनियोगः

- २३ ३ शान्तिकपौष्टिकादिविधिः, होमद्रव्यभेदेन फलभेदश्च
 २८ १० तृतीयाध्यायसमाप्तिः
-

पुर्णं पाठ्यिक्तः

चतुर्थाध्यायः—विषविमोचनविधिः

२९	५	पञ्चप्रकारविषनिर्देशः
३०	२	शेषादिदिव्योरगाणां अवान्तरभेदनिर्देशः
३१	१	दंशचोरसर्पलक्षणम्
”	३	अनन्तगुलिकादीनां जातिनिरूपणम्
”	९	नागानां वंशावासस्थानादिनिर्देशः
”	१५	तेषां प्राकृतचिह्ननिर्देशः
३२	३	मिश्रलक्षणम्
”	६	वर्षादिकालेषु विषोल्बणत्वम्
३३	१	कार्तिकिकादिमासेषु जातानां स्वरूपम्
”	१३	सविषं दन्तचतुष्टयम्
”	१४	सूर्यादिसप्तवारेषु शेषादीनां योगः
३४	७	कालविशेषे सर्पदंशः निन्दितः
”	११	दंशक्षतभेदनिरूपणम्
३५	१	दंशकारणानि
”	४	दंशचिह्नानि
३६	७	विषवेगदशावस्थाः
३७	१	सर्पनिवासस्थानभेदेन दंशस्य दुश्चिकित्यता
”	११	निवेदकदूतलक्षणम्
४०	१४	दूतागमनदिग्नुसारेण दंशसर्पादिनिर्णयः

पुटं पठिक्तः

- ४० १५ अनन्तादिसर्पणां जातिदिग्गाधिपत्यादिनिर्देशः
 ४१ ८ दूतस्य अङ्गिन्यासेन इडापिङ्गलाश्वासाभ्यां च
 सर्पणां स्त्रीपुन्नपुंसकत्वनिरूपणं
 " ११ दूतकृतस्वाङ्गस्पर्शेन दृष्टदंशस्थानाद्यूहः
 " १४ दूतस्य आद्यगमने अङ्गिन्यासभेदस्य फलम्
 " १५ दूताङ्गचलननिश्चलस्थित्योः फलभेदः
 ४२ ४ निवेदनारंभे दण्ठ इति शब्दप्रयोगस्य दुष्टता
 " ५ दूतवाक्याक्षरेषु स्वरव्यञ्जनयोर्जीव तनुत्वादिव्यपदेशः
 ४३ १ दूतस्य शुभाशुभशकुननिर्देशः
 ४४ १ अनुकूल प्रतिकूल नक्षत्रतिथ्यादिनिर्देशः
 अध्यायसमाप्तिः
-

पञ्चमाध्यायः

- ४५ १ विषसंहारादिमन्त्रयन्त्रप्रयोगविधिः
 ४६ १ विषमूर्च्छितोथापनोपायः तदनुकूलमन्त्रश्च
 ४६ १२ भूम्यादिमण्डलेषु ग्रहध्यानम्
 (प्रमादमुद्वितव्यास्त्व्यानभागे विषयाः)
 ४७ १ सर्पार्क्षणोच्चाटनादिमन्त्रपाठः
 ४८ १२ नागविद्यान्यासः

पुण्ड्र पञ्चिकः

४९	१	आराधनक्रमः
५३	५	पश्चादीनां शनिवारात्रिमारभ्य वारान्तरेषु आधि
पत्यकालविभागः
५४	८	सर्वरक्षाकरयन्त्रम्
५५	१	असाध्य विषहरयन्त्रम्
"	११	विखण्डितक्ष्वेळहरयन्त्रम्
५६	३	सङ्कामणयन्त्रम्
५७	४	सपोच्चाटनयन्त्रम्
"	१०	फणिवधयन्त्रम्
"	१५	सुदर्शनगारुडयन्त्रमन्त्रौ
५८	६	ओषधिग्रहणविधिः
"	१४	अङ्गदूषणीविद्याविधिः
५९	५	आनन्दमन्त्रपञ्चकम्
"	६	आखुविषनाशनमन्त्रः
"	२२	क्षेळशोभहरमन्त्रः
५९	१४	मूषकनाशकमन्त्रः
६०	५	चिन्तामणिमन्त्रः
"	७	आखूच्चाटनमन्त्रः
६१	१	शूक्रकनाशनमन्त्रः

पुटं पठिक्तः

- ” ५ गर्दभाश्वादिविषहरमन्त्रः
- ” ८ क्रिमिकीटादि विषहरमन्त्रः
- ” ११ स्थावरविषनाशनमन्त्रः
- ६२ ५ यन्त्रान्तरविधानम्

(अधिकपाठसमाप्तिः)

- ६३ १ ४६ पुटान्तविश्रान्त मण्डलध्यानविधानशेषः
 - ६६ ७ तार्क्ष्यहस्तविधिः
 - ” १३ वासुकिप्रभूतीनां मण्डलनिर्देशः
 - ६७—६ अङ्गुलिपर्वसु गरुडपञ्चार्णिस्वरव्यञ्जनन्यासः
 - ६८ ” पञ्चमाध्यायसमाप्तिः
-

पष्टाध्यायः

सर्पकीडादिलक्षणविधिः

- ६९ १ स्त्रीपुंसयोः शरीरे चन्द्रकलायाः स्थानानि.
- ६९ ४.५. शुक्लकृष्णपक्षभेदेन आरोहावरोहौ. दक्षिणतः पुंसः, वामतः स्त्रियाः.
- ” १० अमृतविषस्थाननिर्देशः
- ७० ११ ओषधि हणविधिः

पुटं पद्धिक्तः

- ७२ ४ नागाकृष्णविद्यामम्
 ७३ १५ आकृष्टागतजन्तुनां अनुशासनम्
 ७४ ६ सर्पोच्चाटनमन्त्रः
 ७५ १ मन्त्रमाहात्म्यम्
 " ११ मन्त्रस्य भूर्जपत्रे लेखनविधिः
 ७६ ३ फणिवधयन्त्रम्
 " ७ गरुडेनैकात्मताध्यानम्.
 " ११ अङ्गेषु मन्त्रन्यासः
 " १५ अङ्गदूषणीविद्या
 ७७ १० क्रीडाश्चाह्यसर्पलक्षणम्
 " १४ कायहस्तलेपनौषधविधिः
 ७८ १ सर्पदंशस्थानाच्छादक वस्तुनि
 " ५ सर्पस्तंभने अङ्गुलिन्यासः
 ७९ ३ अभिमन्त्रितसिकताक्षेपेण सर्पस्तंभनम्
 " ४ दंशचोरस्य चेष्टा
 ७९ ७ पत्रगीदंशस्य असाध्यता
 " ८ पूर्वाहादिभेदेन सर्पस्य बलाबलविचारः
 ८० १ अनन्तादिनागानां शनिवारादिभुक्तिकालविभागः अङ्ग-
 विभागश्च

अध्यायसमाप्तिः

सतमाध्यायः

(पूर्वाध्यायोदितसर्पक्रीडाविधिशेषः)

पुटं पद्धिक्तः

८१	१	शेषादीनां मन्त्राः
८४	१०	मन्त्रजपकाल होमादिविधिः
,,	१५	अध्यायसमाप्तिः
-

अष्टमाध्यायः

दर्वीकरचिकित्सा.

८५	१	दर्वीकरादिभेदचतुष्टयनामनिर्देशः
,,	६	औषधनिरूपणं तत्र नस्यविधिः
८८	१३	नस्याङ्गनोभयविधिः
९०	१	अञ्जनविधिः
९१	४	लेपविधिः
९२	८	पानविधिः
९३	७	भक्ष्यविधिः
,,	११	गुलिकविधिः
९४	७	अध्यायसमाप्तिः
-

नवमाध्यायः

मण्डलि चिकित्साविधिः

पुट पङ्क्त

९५	१	दंशवेदनाः	
"	४	घोणसचिकित्साप्रतिज्ञा.	
"	५	प्रधानभेददशकम्	
"	६	अङ्गषट्कम्	
"	७	सामान्यतः औषधानि	
९६	३	श्वेतमण्डलिनश्चिकित्सा	
"	६	कुष्ठमण्डलिनः	"
"	९	कुटिलास्यस्य	"
"	१२	(१) महामण्डलिनः	"
९७	२	भूममण्डलिनः	"
"	६	(२) महामण्डलिनः	"
"	७	तीक्ष्णघोणसस्य	"
"	१३	कृष्णस्य	"
९८	५	पिशाचस्य	"
"	११	हेममण्डलिनः	"
"	१५	विसर्पस्य	"
९९	५	पीतनेत्रस्य	"

पुटं पठिक्तः

„	११	रोममण्डलिनः
१००	३	कुम्भमण्डलिनः
„	१२	अस्त्रहमण्डलिनः
१०१	५	शोफमण्डलिनः
„	१२	घोणसविषहरमन्त्रः
१०२	१	विषहरमन्त्रान्तराणि
१०३	१२	औषधानि
१०७	१४	अध्यायपरिसमाप्तिः
-

दशामाध्यायः

१०८	१	राजलिविषचिकित्सा
११३	८	विषार्तस्य नियमाः
११४—१		औषधानि.
११५	११	अध्यायसमाप्तिः ।
-

एकादशाध्यायः

११६	१	घोडशभेदाखुचिकित्साप्रतिज्ञा
„	२	कुलधन्दस्य चिकित्सा

पुष्टं पडिकः

१२६ ८ विषधातिनः

२१६ १२ भयानकस्य

११७ २ करम्पस्य

“ ६ क्ररस्य

“ ९ उग्रस्य

“ १४ भूतकस्य

११८ ३ तीक्ष्णस्य

“ ८ मेघनादस्य

“ १२ कुमुदस्य

११९ १ सिंहास्यस्य

“ ५ एकचारिणः

“ १० सुनासस्य

“ १३ सुदन्तस्य

“ ३ सुलभस्य

“ ७ सुर्गर्भस्य

१२० १२ इतः परं सामान्यचिकित्सा.

१२४ १४ एतदारभ्य शृङ्खलादि गन्त्रविशेषाः, औषधानि च,

१२८ १२ अध्यायसमाप्तिः

द्वादशाध्यायः

विंशतिविधनानाविषचिकित्सा

पुटं पडिक्कः

१२९	१	तत्रादौ ल्तायाः चिकित्सा
१३०	१०	वृश्चिकस्य
१३१	८	गर्दभाश्वादीनाम् मन्त्रौषधक्रिया
"	११	गोमहिष्यादेः
१३२	१	न्याप्रक्रक्षमार्जरादीनाम्
"	७	विषगौल्याः
"	१०	गृहगौल्याः
"	११	जंबुकस्य
"	१२	शतपद्याः
२३२	१३	दर्दुरस्य
"	१४	मत्स्यस्य
१३३	२	क्रिमिकीटादीनाम्
"	६	सर्वकीटानाम्
"	१४	मत्तार्लके शिवादीनां विषहरमन्त्रौ
१३४	४	अधस्य
"	८	शुनः

पुटं पाणिकः

- „ १४ अलक्ष्य
 - „ १५ स्थावरस्य मन्त्रोषधानि
 - १३७ ५ दृष्ट्याः
 - „ १३ हेमस्य
 - १३८ ३ समान्यचिकित्सा
 - „ ५ चिकित्सायाः अष्टविधत्वम्
 - १३९ २ अध्यायसमाप्तिः
-

त्रयोदशाध्यायः

यन्त्राभिषेकतद्धारणविधिः

- १३९ ३ यन्त्राभिषेकप्रश्नः
 - „ ५ अभिषेक फलम्
 - १४०—५ अनुकूलकालनिर्देशः मंडपविधिश्च.
 - १४२ १४ देवतावाहनादिः
 - १४३ १५ अभिषेकविधिः
 - १४४ ५ अभिषेकफलम्
 - „ ८ तत्कालनिर्देशः
 - „ १० यन्त्रलेखनपटिटका
 - „ १४ यन्त्रधारणविधिः
 - „ १६ अध्यायसमाप्तिः
-

स्वलितशोधनम्

पुटं	पद्धिकः	शुद्धपाठः
४	१	वहिमाया.
११	२	शोकमोचनाय.
”	३	नाशय, भगवदंघ्रि.
१२	५	शङ्खपाल.
१९	६	क्षार्णीङ्गुशपाशाभ्याम्.
”	८	षोडशार्णभनुस्सूतः.
२०	९	तद्वाहयबृत्त.
२२	११	पुष्पाञ्जलिरतः परम्.
२८	६	विलिखेन्मन्त्रपञ्चकम्.
३४	५	महाब्जेन.
”	११	विद्धावलिसेच.
३९	१५	गद्ददकण्ठ.
४०	१५	अनन्तगुलिकौ.
४७	१	‘मन्त्राः’ इत्यादिनारभ्य ६२ तमपुटान्ता-
”	”	वधिर्ग्रन्थःव्याख्यानरूपः
५४	५	प्रमादादत्रमुद्रितः.
५९	७	अहिमग्नौ दग्धं.
”	११	सूकरेणाहिं खादितं.

पुंड पञ्चकः

६४	४	ग्रहगणस्तोभे.
"	६	सुधाकरौ.
"	७	हस्ततले.
"	१०	षोडशायुध.
६५	५	'समुखालिखित' इतिपद्यं
"	"	'अभिमुखलिखितानां' इतिपद्या
"	"	दनन्तरं कवित् दद्यते.
"	९	लिखितानां मध्यनारीनराणां इति पाठान्तरं
"	१३	'कूरचयं' इतिपाठान्तरं.
६६	३	क्षकारोपणि.
७७	१५	साधकः.
८३	१	मीरितम्.
"	१५	मन्त्रितान्.
"	१६	निर्विषेभः.
८५	१	राजिलावैतका.
८६	३	ईश्वरीकदली.
८७	९	नस्याञ्जनादिक्रिया.
"	१५	शकलेपेन—वक्त्
८८	१२	॥ इति नस्यप्रकरणम्.
"	१५	त्रिकटुकं—रंभांबु.
९१	१	विळंग.
"	३	विषहरी.
९२	२	लशुनं.
"	७	सशुंठी...लशुन.

पुंड	पहिक्कः	
१३	७	बृहत्पिण्डलिका.
१५	७	षट्कं.
१७	३	जंबूत्वक्.
"	९	सिरां स्फुटा ?
१८	३	क्षते शुष्कैः.
१९	५	पीतनेत्रस्य.
"	१५	खार्या द्विमातुल.
१००	४	तृष्णाति वेदना.
"	५	ज्वरशिशरोरुजा.
"	६	दाहेच्छा.
१०१	५	शवयथूरुजा.
"	५	पारवश्यं.
१०४	१६	दोर्बल्ली.
१०५	६	हिङ्ग.
"	"	पुटस्योपरि "नवमोध्यायः".
१०७		
११५		पश्चाक्षरीकल्पे राजलि चिकित्सा नाम.
११६	९	हृत्पीडा तिक्तता.
१२१	१	क्षीरणारु.
१२४	११	मूत्रे पीतं.
१२५	४	विश्वामित्रपदं.
१२७	१२	अष्टादशविध.
१३३	७	ध्यात्वा दण्ठ.
१३५	१५	गौरी.
१३६	१४	तथैव.
१३७	१	हरणु.
१३९	४	मन्त्रश्च.

नारायणीये तृतीयपटले

पुरं पह्लकः

११	५	नेत्रादीन्यज्ञानि विपतेश्च पट्.
„	७	विन्द्रोम.
„	९	न्यसेद्वणांन्विपतेर्गदिता ज्ञ्वलः ।
१२	४	हन्याद्विषद्वयम् ।
१३	४	सन्दह.
„	१२	घोषस्सर्गी चतुर्षेषु.
१४	९	तनुमध्यं—शञ्चादिको.
१५	१	भृगुस्साषाढि दीर्घांग्नि
दण्डी स्तां स्तोभकारणम्
„	३	इन्द्र शत्रु गतं नाम.
„	५	गेहाभ्यामेतन्मांसाङ्ग.
„	६	पाक्षिवाहिवृतं.
„	१२	दण्डी—
„	”	वर्गीशो विन्दुमान्मूर्धिन ध्वस्त 'इति पाठः-
„	१४	जान्तं दण्डीन्दुपुष्टिं सुधा.
स्वाविजलापितम्
„	१५	मुखवृत्तान्वितं दण्डव्याम.
१६	६	अम्भः कपि.
„	९	पेन्द्रस्याप्यगृहस्थस्य.
„	१३	त्येवं दण्ठो नष्टविषे वदेत्.
-

श्री रस्तु
श्री हयश्री वायनमः

का श्य प सं हि ता

प्रथमोऽध्यायः

काश्यं तं महात्मानमादित्यसमतेजसम् ।
अभिवाद्याभिसङ्ग्न्य गौतमः पर्यपृच्छत ॥ १

गौतमः —

तं हि वेदविदां श्रेष्ठो ज्ञानानां परमो निधिः ।
प्रजापतेरात्मभवो भूतमव्यविदुत्तमः ॥ २

५ तत्त्वो नास्यधिकः कश्चिद्दन्यो वेत्ता हितं प्रभो ।
तारतारानुतारं च मन्त्रमष्टाकरं परम् ॥ ३

द्वादशाणि षडणि च स्तोत्रमन्त्रमतः परम् ।
व्यूहमन्त्रचतुष्कं च व्यूहान्तरमतः परम् ॥ ४

1. (क) पदं 2. (क) मंत्रं तथैव च.

ततो विभवमन्त्रांश्च लक्ष्मीमन्त्रगणं तथा ।

पञ्चायुधमनुं चैव विष्वक्सेनमनुं तथा ॥ ५

श्रितमन्त्रमनन्तस्य प्रसादादवधारितम् ।

श्रीमद्वरुपञ्चार्णं श्रोतुभिञ्चामि वैभवम् ॥ ६

५ यद्यनुग्रहपात्रं मां मन्यसे गतकिल्बिषम् ।

तवैव शिरसा पादौ नतोऽस्मि कमलारुणौ ॥ ७

काश्यपः—

साधु साधु त्वया पृष्ठं जगतां हितकाम्यथा ॥ ७॥

श्रीमद्वरुपञ्चार्णं माहात्म्यं तदनन्तरम् ।

ऋष्यादिमुद्रां मन्त्रस्य ध्यानं सर्वर्थसाधकम् ॥ ८॥

१० पूर्वं सेवाविधिं चैवाभ्यर्चनं तदनन्तरम् ।

नानायन्त्रविधानं च शत्यादिकमतः परम् ॥ ९॥

प्रवक्ष्यामि श्रुतं पूर्वं महादेवेन भाषितम् ।

शृणु सर्वं मुनिश्रेष्ठ सावधानेन चेतसा ॥ १०॥

निर्विकल्पसमाधानचेतसो योगिनस्तदा ।

अन्तः पश्यन्ति यज्योतिस्तन्माभि सदाशिवम् ॥११॥

पुरा कैलासशिखरे हरराघनतत्परः ।

धरस्त्वर्वात्मना तत्र तप्यते सुचिरं तपः ॥ १२॥

५ प्रसन्नस्तपसा तस्य पुरस्ताद्वृषभध्वजः ।

प्रणतार्तिहरशशम्भुराविरासीदुमासखः ॥ १३॥

तं द्वृष्टा देवदेवेशं धरसुरवरार्चितम् ।

प्रैणिपत्य यथान्यायं पृष्ठवानिदिमेव हि ॥ १४॥

प्रसन्नः शुभया वाचा यदवोचदुमापतिः ।

१० तैदहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणु गौतम सुब्रत ॥ १५॥

वर्णान्तं मायया युक्तं प्रथमं वर्णमुच्यते ।

पर्वर्गप्रथमायुक्तं द्वितीयं वर्णमुच्यते ॥ १६॥

त्रयोदशं बिन्दुयुतं तृतीयं वर्णमुच्यते ।

वह्निजायां ततश्चोक्तवा पञ्चार्णं मन्त्रमुद्धरेत् ॥ १७॥

1. (क) निर्विकल्पं परं ज्योतिश्चतस्तो. 2. (न) तं प्रणस्य.

3. (ग) निदमन्त्रवीत्. 4. (क) तदशेषं प्रवक्ष्यामि.

वर्णान्तं मन्दरेयुतं वह्निजायासविन्दुकम् ।
एवं गरुडमन्त्रोऽयं सर्वकर्मसुखावहः ॥ १८॥

दृष्टप्रयोगबहुलं दृष्टादृष्टार्थसांधकम् ।
आकरं सर्वसिद्धीनां दिव्यं परमगारुडम् ॥ १९॥

५ आयुरारोग्यविजयधनधान्यसंमृद्धिदम् ।
पुत्रदं वाकप्रदं नृणां सर्वसौभाग्यवर्धनम् ॥ २०॥

राजवशं लौकवशं स्त्रीपुंवशं तथैव च ।
सर्वरक्षाकरं मन्त्रं सर्वशाश्वनिर्बहृणम् ॥ २१॥

द्वृन्द्रितारानुतारं च महामायां रमामपि ।
१० कामराजं च तस्यान्ते लक्ष्मीं बीजचतुष्टयम् ॥ २२॥

मन्त्रादौ योजयेन्मन्त्री सर्वसिद्धिकरं परम् ।
युद्धे तु विजयं राजा प्राप्नुयाद्युद्धुर्मदः ॥ २३॥

सर्वव्याधिप्रशमनं सर्वमङ्गलमङ्गलम् ।
सप्तशुद्धकरं मन्त्रं सप्तशुद्धहरं तथा ॥ २४॥

1. (ग) मदन् 2. (ग) साधनम् 3. (ग) विवर्धनम्.
4. (क) जगद्वश्यम् 5. (ख) विमर्दनम् 6. (क) द्वन्द्वं तारानु-
7. (ख) क्षमीं तु 8. (ग) मर्दनः 9. (क) चैव 10. (ग) परम्

कृत्याशून्यकरं^१ चैव कृत्याशून्यहरं परम् ।
शान्तिकं पौष्टिकं^२ चैवाप्यष्टैश्वर्यकरं परम् ॥ २५॥

बहुनां॒त्र किमुक्तेन चतुर्वर्गफलप्रदम् ।
स्थावरं जडमं^३ चैव कृत्रिमं सहजं तथा ॥ २६॥

५ शङ्खाविषभिति प्रोक्तं हालाहलविषं तथा ।
यथा सूर्यस्तमो हन्याद्रहुडोऽपि तथा विषम् ॥ २७॥

ऋषिर्दक्षोऽस्य मन्त्रस्य रुद्रश्चेति विकल्पितः ।
पङ्क्तिर्गायत्रमित्युक्तं छन्दसीति विदुर्बुधाः ॥ २८॥

लक्ष्मीलक्ष्मीशासहितो गरुडो देवता स्मृता ।
१० मन्त्रादिवर्णो बीजं स्यात् स्वाहाशक्तिरिति स्मृता २९

आद्यन्तप्रणवोपेतान् मन्त्रवर्णान् न्यसेत् क्रमात् ॥ ३०

अङ्गुष्ठादि कनिष्ठान्तं करयोरुभयोरपि ।
करन्यासं ततः कुर्यान्मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् ॥ ३१

1. (ग) मन्त्रं.
2. (ग) सर्वशून्यहरम्.
3. (क) चैव अष्टैश्वर्य.
4. (क) किमेहोक्तेन.
5. (ग) शंकराविषमतः परम्.
6. (ग) कृत्रिमं ग्रहयोगं च.
7. (क) मथापि वा.
8. (ग) स्मृतः.
9. (क) रितीरिता.
10. (क) आद्यन्तं प्रणवोपेतम्.

मूर्धास्यहृदये नामौ पादयोरक्षर न्यसेत् ।

नाभिपादशिरोवक्त्रहृदयेषु स्थितिं न्यसेत् ॥ ३२

पादादिमूर्धपर्यन्तं संहारन्यासलक्षणम् ।

५ अङ्गमन्त्रमयो वक्ष्ये सर्वरक्षाकरं परम् ॥ ३३

ज्वलज्वलपदं चोत्तवा तस्योपरि महामते ।

स्वाहान्तं जातिसंयुक्तं हूँमन्त्रं हृदये न्यसेत् ॥ ३४

ततो गरुडशब्दान्ते चूँडामणिपदं वदेत् ।

स्वायुक्तं स्वाहया युक्तं शिरोमन्त्रमिति स्मृतम् ॥ ३५

१० ततो गरुडशब्दान्ते शिखायै वह्निजायया ।

शिखायै वौषटिलेवं शिखामन्त्रमिति स्मृतम् ॥ ३६

ततो गरुडशब्दान्ते प्रभञ्जनयुगं वदेत् ।

प्रभञ्जनयुगस्यान्ते मर्दनाथ विमर्दनम् ॥

मूर्धादिकवचं मन्त्रं नाभ्यन्तं कवचं न्यसेत् ॥ ३७॥

1. अङ्गमन्त्रं तथा (क).
2. (ग) हुं मन्त्रम्.
3. (क) चूँडा-
- मन्त्र.
4. (क) (ख) इदमर्धं नास्ति.
5. प्रभेदन (ग).

उग्ररूपपदस्यान्ते धारकेति पदं वदेत् ।
सर्वसर्पपदं चोक्तवा भयङ्करपदं वदेत् ॥ ३८॥

भीषयद्वयमुच्चार्य सर्पं दह पदद्वयम् ।
भस्मीकुरु युगं पश्चाद् वह्निजायान्तमुच्चरेत् ॥ ३९॥

५ नेत्रमन्त्रमिति प्रोक्तं नेत्रत्रयसमन्वितम् ॥ ४०
अप्रतिहतपदं चोक्तवा शासनान्ते च वर्म फट् ।

स्वाहान्तं मन्त्रमुच्चार्य तर्जन्यङ्गुष्ठयोन्यसेत् ॥ ४१
अस्त्वमन्त्रमिदं प्रोक्तं पार्श्वयोरुभयोन्यसेत् ॥ ४२॥

नमस्सुदर्शनायेति स्वाहा चास्त्राय फट् बुधः ।
१० दिग्बन्धनमनेनैव कारयेन्मन्त्रवित्तमः ॥ ४२॥

तत्पुरुषायशब्दान्ते विघ्नहेति पदं वदेत् ।
सुर्पणपक्षपदस्यान्ते आयशब्दं प्रयोजयेत् ॥ ४३॥

धीमहीति पॅदं पश्चात् तत्त्वो गरुडः प्रचोदयात् ।
एषा गायत्रिरुदिष्टा चक्रमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ ४४॥

1. (क) धाराक्षितिपदम् 2. (ग) नेत्रमन्त्रं मम. 3. (ज)
नेत्रद्वय. 4. (ग). मिति 5. (क) वदेत्पश्चात् 6. (ख) प्रयोजयेत्.

पश्चात् सञ्जिधिमुद्रां च मन्त्रेणानेन कारयेत् ॥ ४५

३० नमः पक्षिराजाय वेदपक्षयुग प्रभो ।

वैनतेय नमस्तेऽस्तु गरुडाय नमो नमः ॥

अनेनाञ्जलिमुद्रां च दर्शयेन्मन्त्रवित्तमः ॥ ४६॥

५ प्रणवादियुतान् सर्वानाचरेत् सुसमाहितः ॥ ४७

बीजं पिण्डं च संज्ञा च पदं चेति चतुर्विधम् ।

खान्तं विष्णुसमायुक्तं चन्द्रखण्डेन भूषितम् ॥ ४८

आद्यन्तं प्रणवोपेतं गरुडैकाक्षरं परम् ॥ ४८॥

ऋषिर्दक्षोऽस्य मन्त्रस्य पङ्किर्विष्टर एव च ।

१० देवतां च सुपर्णोस्य बीजं शक्तिस्वयं भवेत् ॥ ४९॥

खयमेवाङ्गुलिकरं देहव्यापकमेव च ।

दीर्घाद्यङ्गं ततश्शेषं पूर्ववद्वाजितप्रदम् ॥ ५०॥

पिण्डमन्त्रं प्रवद्योमि सर्वेषां हितकारकम् ॥ ५१

विष्णोः पदं वह्नियुतं मायाखण्डेन्दुभूषितम् ।

1. (ख). ताम् 2. (ग). कान्तम् 3. (ग). देवताम्नि
- सुपर्णश्च 4. (ख). दीर्घाद्यागगतश्शेषम् 5. (क). कारणम्

अशेषजगतः पिण्डं महामायेति विश्रुतम् ॥ ५२
 ऋषिर्ब्रह्मास्य मन्त्रस्य च्छन्दो गायत्रमुच्यते ।
 सुपर्णो देवता प्रोक्तो हकारं बीजमुच्यते ॥ ५३
 अस्य शक्तिर्भवामाया ह्यङ्गुल्यादिः स्वयं भवेत् ।
 ५ दीर्घाद्वाङ्मुच्यते ततश्शेषं पूर्ववत्सर्वमाचरेत् ॥ ५४
 वैनतेयाय शब्दान्ते नमः प्रणवपूर्वकम् ।
 ऋषिरस्य पुलस्यस्तु पडक्तिरच्छन्द उदाहृतम् ॥ ५५
 गरुडो देवता प्रोक्तो वकारो बीजमुच्यते ।
 नमशक्तिरिति प्रोक्ता पञ्चाङ्गं स्वयमेव च ॥ ५६
 १० तच्छेषं पूर्ववत्कृत्वा दशाक्षरमिहोच्यते ।
 ॐ नमः पक्षिराजाय वह्निजायान्तमुच्चरेत् ॥ ५७
 ऋषिर्दक्षोऽस्य मन्त्रस्य विराटच्छन्द उदाहृतम् ।
 गरुडो देवता प्रोक्तो प्रणवं बीजमुच्यते ॥ ५८
 स्वाहा शक्तिरिति प्रोक्ता पञ्चाङ्गं स्वयमेव च ।
 १५ शेषं पूर्ववदित्युक्तं पैदमन्त्रं भवेत् स्वयम् ॥ ५९

1. (ग) मायामायेति. 2. सुपर्णं गरुडाद्युद्देश्य शब्दानुरोधेन प्रोक्तशब्दस्य पुलिङ्गता कचित्कोशो देवतादि विधेयशब्दानुसारेण स्त्रीलिङ्गता कोशान्तरे दृश्यते. 3. (क) मुच्यते. 4. (क) दीर्घाद्वाङ्मुच्यते.

वर्णान्तं मौडनयुतं वहिजायासविन्दुकम् ।
 कूटगारुडमित्युक्तं सर्वसिद्धिकरं परम् ॥ ६०
 ऋषिवैश्रवणरङ्घन्दो विराट् स्यात् गरुडस्मृतः ।
 देवता प्रणवं भीजं स्वाहा शक्तिरितीरिता ॥ ६१
 ५ दीर्घाद्यङ्गं ततस्सर्वं पूर्ववत् सुसमाचरेत् ॥ ६१॥
 पदमन्त्रस्य वक्ष्यामि विधिं गौतम सुब्रत ।
 दक्षिणामूर्तिरित्युक्तं ऋषिरस्य विधीयते ॥ ६२॥
 छन्दोऽस्य जगती प्रोक्तं महातात्ख्योऽस्य देवता ।
 प्रणवं बीजमित्याहुः नमश्शक्तिरिति स्मृता ॥ ६३॥
 १० शेषं पूर्ववदित्युक्तं मन्त्रपाठ इहोच्यते ॥ ६४
 ॐ क्षीम् ॐ नमो भगवते अष्टकुलनागभूषणाय
 वैनतेयाय नागशोणितदिग्न्धाङ्गाय सुपर्णाय सर्वलोकरक्ष-
 णोन्मुखाय सर्वभूतभयङ्गाय सर्वाण्डान्तरवासिने दंशोत्त-
 रावरणातीताय गुणातोताय सर्वगताय सर्वेश्वराय पक्षिरा-
 जाय भगवद्वाहनाय गँरुडाय सर्वाण्डान्तरक्षोभनाशाय

1. (क ख) मर्दन. 2. (क ख) णो छुक्रो विराट् छन्द
 उदाहृतम् । शेषं पूर्ववदित्युक्तं दीर्घाद्यङ्गं विधीयते. 3. (क) ॐि-
 त्याद्यक्षरत्रयं नास्ति. 4. (क) दिग्न्धाय. 5. (क) रक्षकाय सुमु-
 खाय. 6. (क) दिशोत्तरणातीताय. 7. (क) सर्वैश्वरपक्षिरा-
 जाय. 8. (ख) गरुडरूपाय.

ब्रह्मादिचतुरक्षरानुखाराय युगान्तरबीजाय मातुरर्थे
 शापकमोचनाय अमृताहरणदक्षाय हून हन दह
 दह मम शत्रून् नाशाय गवदङ्गिकिरणाङ्कितशरीराय
 सर्वतेजोभयाय सुमुखाय सुप्रतिष्ठिताय सर्वगताय सर्वना-
 गभक्षणप्रियाय भगवदङ्गरक्षणाय ध्वजे प्रतिष्ठिताय गर-
 लनीशनाय सर्वविद्विनाशाय वैनतेयाय स्वाहाः—६५

नागाकृष्णमनोरस्य ऋषी रुद्रः प्रकीर्तिः ।

छन्दो महाविराडासीत् देवंता गरुडस्स्मृतः ॥ ६६

प्रणवं बीजमित्युक्तं हुं फट् शक्तिरिहोच्यते । ६६॥

१० ॐ इम्यूम इयम् हम्यम् ॐ नमो भगवते बाष-
 नादाय वज्रनखाय वामपादाय इन्द्राय विनतापुत्राय सुप-
 र्णपक्षि ^१राजपक्षि गरुडपक्षि गरुड सर्वपक्षोश्वरपक्षि वज्र-
 पक्षि मरतकपक्षि मातङ्गपक्षि सर्वपक्षि सर्वपापहरपक्षि

1. (ग) युगान्तरबीजाय. 2. (ग) हन मम दह मम. 3.
 (क) करणा. 4 (क) सुतीक्ष्णाय. 5. (क) ध्वजप्रति. 6. (क)
 नाशाय. 7. (क) इदं नास्ति. 8. (ग) नागतुष्टि. 9. (क)
 प्रणवं बीजमित्युच्यते. 10. (क) हुं फट् शक्तिरिति प्रोक्ता मन्त्रो
 वाङ्मिहोच्यते. 11. (क) ॐ इम्यूम इयम् हम्यम्. 12. (ग)
 राजपक्षि सर्वजनवश्यकर पक्षि हां जनवन्द्य ऐम् क्लीम् क्षमीम्
 ज्ञौम् आम् कोम् प्रोम् क्रोम् हीम् इंसः प्रहंसः.

सर्वशत्रुहरपक्षि सर्वजनवश्यकरपक्षि ३७म्. श्रीम्. ऐम्.
 क्लीम्. सौम्. क्ष्यूम्. ज्ञौम्. आम्. क्रोम्. प्रोम्. न्मृम्.
 हीम्. हंसः. प्रहंसः. यरलवशाषसह. ३८म्. यावत्
 गोष्ठात्मने हुम्. हा॒म्. हो॒म्. एहोहि अनन्त वासुकि
 तक्षक कार्कोटक पद्म महापद्म शङ्खपाल गुलिक, अष्ट-
 कुलनागान् सर्वनागान् आज्ञापय आविश आकुष्ट
 मनुष्यदण्डकान् गुहपुरुषो धुरुलु श्रीधुरुलु धुरुलु धुरुलु
 घोर घोर नीलकण्ठ सर्व खिल खिल मद मद खुदि
 खुदि हम्. हा॒म्. हो॒म्. हम्. क्ष्यूम्. हुम्. फट्.
 स्वाहा । ६७॥

स्तुतिमन्त्रऋषिः प्रोक्तः काश्यपशशकरी स्मृता ॥ ६८
 गरुडो देवता प्रोक्तो प्रणवं बीजमुच्यते ।
 स्वाहा शक्तिरिति प्रोक्ता मन्त्रस्याङ्गमिहोच्यते ॥ ६९
 ३७म् नमो भगवते अष्टकुलनागभूषणाय असुणकनी-
 यसे नागशोणितलिसाङ्गाय सप्तपातालवासिने सर्वजन-

1. (ग) इत्यादि एहोहि इत्यन्तं नास्ति. 2. (क) अष्टरुष्टनाग
 (रौज्ञा) आविश आ कः पः 3. (ग) इदं नास्ति. 4. (ग)
 धुरुलु धुरुलु घोरः नीलकण्ठ सर्वमखिलः खतिः हा॒म्. 5. (क)
 तु तु मन्त्री-स तु मन्त्रः. 6. (क) मन्त्रद्राठ. 7. (क) सर्पजन-

विक्षोभकराय महामेरुसदशवपुषे पुरुषोत्तमवाहनाय विन-
तानन्दकराय त्रैलोक्यक्षेभणाय देवदानवगन्धवर्वेश्वा-
मथनाय मातुरर्थे अमृतमादाय नागमोहनाय हन हन
विन्म विनाशय हुम् फट् स्वाहा ॥

७०

इति काश्यपीये गरुडपञ्चाक्षरीकल्पे ऋष्यादिमुद्रा, बीज, पिण्ड-
संज्ञापदादिमन्त्रगणविधिः प्रथमोऽध्यायः ॥

1. सदशाय पुरुषाय.
2. (क) कारणाय.
3. (ग) अमृतदानं
नागमो हनाय विन्मविनाशाय.

द्वितीयोध्यायः ।

अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि सर्वसिद्धिकरं परम् ।	
माहेन्द्रमण्डलं कृत्वा पीतं वज्रविभूषितम् ॥	१
दिग्बिदिङ्गाध्यमं चैव नवभागं प्रकल्पयेत् ।	
चिन्तयेन्मध्यमं देवं महामेघसमप्रभम् ॥	२
५ आजानुतस्युवर्णभिमाकृत्यास्तु हिनप्रभम् ।	
कुड्कुमारुणमाकण्ठादाकेशान्तं सितेतरम् ॥	३
स्वस्तिकं दक्षिणं पादं वामपादं तुं कुञ्चितम् ।	
पातालस्पर्शिपादायं ब्रह्माण्डगतमौलिनंम् ॥	४
नीलोग्रनासिकावक्त्रं 'त्रियक्षं चारुकुण्डलम् ।	
१० दंष्राकरालवदनं किरीटमुकुटोज्ज्वलम् ॥	५
सर्वाभरणसंयुक्तं सर्वाविवरसुन्दरम् ।	
कपिलाक्षं गरुत्मन्तं सुवर्णसद्वशप्रभम् ॥	६

-
1. (क) स्तु हिम. 2. (ख) त्रिकुञ्चितम्. 3. (क) मौलि-
कम्. 4. (क) सुतीक्ष्णम्. 5. इदमर्धे दीर्घबाहुं इत्यर्धानन्तरं.
(क) कोशो वृश्यते.

दीर्घबाहुं, वृहत्सकन्धं नागाभरणभूषितम् ।	
अनन्तो वामकटको यज्ञसूत्रं तु वासुकिः ॥	७
तक्षकः कटिसूत्रं तु हारः कार्कोटकस्मृतः ।	
पद्मो दक्षिणकर्णे तु महापञ्चस्तु वामतः ॥	८
५ शङ्खः शिरःप्रदेशे तु गुलिकस्तु भुजान्तरे ।	
इत्येवं भूषणैर्युक्तं महापञ्चस्थितं प्रभुम् ॥	९
महापक्षं महासत्त्वं मन्दस्मितमुखाभ्युजम् ।	
अष्टबाहुधरं देवमष्टायुर्ध्विभूषितम् ॥	१०
शङ्खं चक्रं सुधाकुम्भं नागमुष्टिं गदामसिम् ।	
१० भगवत्पादविन्यस्तकरमष्टभुजं क्रमात् ॥	११
स्वांसे निधाय लक्ष्मोशं कालमेघमिवोत्थितम् ।	
चतुर्बाहुमुदाराङ्गं पुण्डरीकायतेक्षणम् ॥	१२
सर्वाभरणसञ्छञ्चं शङ्खस्वचक्रगदाधरम् ।	
वरदाभयहस्तं च पीताम्बरधरं विभुम् ॥	१३
१५ वामाङ्के संस्मरेष्ठक्षमीं पीतवर्णा शुचिस्मिताम् ।	
आलिङ्ग्य दक्षिणकरे वासे पद्मजघारिणीम् ॥	१४

-
1. (क) कस्तथा. 2. (क) विभुम्. 3. (क) महासत्त्वं महापक्षम्. 4. (ग) विभूषणम्. 5. (ग) स्वाङ्के.

१५	शुक्रमाल्याम्बरधरं सर्वाभरणभूषिताम् । उदियाय यथा मेरुः सविद्युद्वारिदं वहन् ॥	
१६	ध्यात्वैवं मध्यमे भागे स्थितमासीनमेव वा । द्विभुजं पूर्वदिग्भागे कृताङ्गलिपुटं विभुम् ॥	
१७	५ पीताभं शुक्रवसनं सर्वाभरणभूषितम् । सुपर्णं सुमुखं पूर्णं स्थितमासोनमेव वा ॥	
१८	दक्षिणे षोडशभुजं गरुडं भीमविग्रहम् । भीमाक्षं भीमवदनं रक्ताभं कृष्णवाससम् ॥	
१९	भीमाद्वहाससंयुक्तं दंष्ट्रादि ? भयानकम् । १० कृष्णमाल्यानुलेपं च स्थितमासीनमेव वा ॥	
२०	प्रोद्यद्वस्तैर्दधानं ^४ रथचरणपवी सोमकुम्भं सितादिं नृत्यत्सर्पं च खेटं मुसलमपि सुर्णिं ^५ दक्षिणे लम्बिताग्रैः । वामैश्शङ्कुं ^६ शताश्रं प्रचलिततटितं चायसं दण्डमुग्रं श्येनास्थं ^७ मुष्टिमुद्रे ^८ गुणमतिजवनं चिन्तयेदक्तपद्मे ॥	
२१	१५ पश्चिमे वैनतेयाख्यं सितं बाहुचतुष्टयम् । श्वेताम्बरधरं सौम्यं श्वेतमाल्यानुलेपनम् ॥	

1. (क) उदयाय. 2. (क) वारिदो महान्. 3. (ग) दक्षिणे-इत्यादि ऋकद्वयं गलितम्. 4. (ग) रथचरणयुतम्. 5. (क) लम्बिताग्रैः करा ग्रैः. 6. (क) शताश्रिम्. 7. (ग) यष्टिमुद्रे. 8. (ख) गुणमपि.

नागपाशं सुधाकुम्भं शङ्खचक्रे वहन् भुजैः ।
सितपङ्कजमध्यस्थं स्थितमासीनमेव वा ॥ २२
उत्तरे संसरेत्ताक्ष्यं रक्तामं चित्रवाससम् ।
षट्भुजं शङ्खचक्रे च शतवक्त्राभिमेव च ॥ २३

५ श्रेताचलं तर्जनीं च तलप्रहरमेव च ।
मुकुटादिविभूषाङ्गं चित्रमाल्यानुलेपनम् ॥ २४
ध्यायेत् पङ्कजमध्यस्थं स्थितमासीनमेव वा ॥ २५॥
आग्नेये चिन्तयेष्टक्षर्मां पद्मगर्भसमप्रभाम् ।
श्रेतमाल्याम्बरधरां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ २५॥

१० किरीटमुकुटां सौन्यां द्विभुजां पद्मसंस्थिताम् ।
पाशाङ्कुशधरां देवीमभीष्टफलदायिकाम् ॥ २६॥
नैऋते चिन्तयेत्कीर्ति तद्वल्क्षणलंकिताम् ।
पीतामां शुक्रवसनां पद्मद्वयविभूषिताम् ॥ २७॥
वायव्ये तु जयां ध्यायेद्विद्रुमाभासनूपमाम् ।

१५ नीलाम्बरधरां देवीमुत्पलद्वयधारिणीम् ॥ २८॥
ऐशाने संसरेन्मायां भिन्नाञ्जनचयप्रभाम् ।

-
1. (ग) नाग पाशं इत्यादि चित्रमाल्यानुलेपनम् इत्यन्तं गलितम् । 2. (क) संयुताम् ।

चित्राम्बरधरां देवीं चित्रमाल्यानुलेपनाम् ॥ २९॥

सर्वा लक्ष्मीसमा ध्यायेत् स्थितासीना ह्यथापि वा ३०

आकुञ्ज्य सर्वमपरं प्रविसार्य पादं

तिर्यङ्गमुखेवं चटुलचक्रविवृतशङ्खम् ।

५ अन्योन्यघट्टितकरं ललशब्दयुक्त-

मुहुर्यमानमनिशं स्मर दुःखशान्त्यै ॥ ३१

एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं लक्षद्वादशकं तथा ।

दशांशं तर्पयेद्वित्यं तद्द्वयोमं वृतेन वा ॥ ३२

शालिपिष्ठमयं नागं वृतात्कं च तथा हुनेत् ॥ ३२॥

१० अथ यन्त्राणि मुख्यानि वदानि मुनिसत्तम ।

पञ्चयन्त्राणि तार्क्यस्य सद्यः प्रत्यंयवन्ति च ॥ ३३॥

अम्भुतार्थद्योतकानि सर्वसम्पत्कराणि च ॥ ३४

वह्निमण्डलमध्ये तु प्रणवोदरमध्यगे ।

क्षमीं तु नामसमायुक्तं तद्वहिःषडरं लिखेत् ॥ ३५

1. (क) चित्रमाल्याम्बरधरां इतेतपश्चधरां पराम्.

2. (क) एवं ध्यात्वा-इत्याद्यर्थत्रयं “आकुञ्ज्य” इतिपद्यात् प्राक् वृश्यते. 3. (क) प्रत्यक्षयन्ति च. 4. (क) क्षम्यूम् नामानि संयुक्तम्.

अरेषु शक्तिसंयुक्तं पञ्चार्णं विलिखेत्ततः ।
च्छिद्रेष्वड्गं ततः पद्मं सप्तार्णं वरुणान्वितम् ॥ ३६
दलेषु विलिखेत्तत्र केसरेषु स्वरान् लिखेत् ।
बहिः षोडशपत्रोष्जे षोडशार्णमनुं लिखेत् ॥ ३७
५ कादिसान्तं लिखेन्मन्त्री केसरेषु सबिन्दुकम् ।
हं क्षार्णाङ्कुशपाशेन वैदर्भं वेष्टयेहुधः ॥ ३८
ओं नमः पक्षिराजाय ह्रीं क्षिप्तः प्रणवं ततः ।
वह्निजायाथ वर्मस्त्रं षोडशार्णमिदं स्मृतम् ॥ ३९
निग्रहानुग्रहपरं सर्वसम्पत्समृद्धिदम् ।
१० धारणादस्य यन्त्रस्य सर्वरक्षाकरं भवेत् ॥ ४०
ग्रामक्षेत्रगृहादीनां पुरपत्तनकादिषु ।
रक्षाविधानं तत्रोक्तं यन्त्रेणानेन कारयेत् ॥ ४१
मध्ये तारं त्रिकोणं श्रुतिदलनीलिनं साख्वर्वर्मद्विकं तत्
वाहे किञ्चल्कभागे कचटतपयळक्षाष्टवर्गं सुपद्मम् ।
मध्ये साध्यक्रियाख्ये तदनुगुणवशाभ्यामवच्चैतदेवं
यन्त्रं न्यस्तं स्वहस्ते विषमविषगणं संहरेदप्यसाध्यम् ॥४२

-
1. (क) भवेत् 2. (क) क्षिप्तपद मनन्तरम् 3. (क)
मन्त्रस्य 4. (क) नमनम् 5. (क) साख्वर्वर्म दिग्न्तान्

यन्त्रं त्वथान्यं विषवेगशान्त्यै
चतुर्दलं पङ्कजविन्दुतारम् ।
च्छद्रथयाद्यर्णचतुक्युक्त-
दलोदरस्थापितमन्त्रवर्णम् ॥

४३

५ वाहास्थवृत्तोज्ज्वलहंसवर्ण
 स्वनामसन्दर्शितवर्णसद्बूम् ।
 पाशाङ्कुशोद्धावितशक्तिबीजं
 विखण्डितद्वेलहरं तदेतत् ॥

४४

षट्कोणकोणस्थितचक्रमन्वं
१० तच्छिद्दसाङ्गं बहिरम्बुजं च ।

४५

तद्वाह्यवृत्तक्षिपवहिजाया
 समन्वितं तारकसाध्ययुक्तम् ।
 एतत्तु संक्रामणकृद्विषाणा
 मध्यस्थवाह्याष्टकबीजयुक्तम् ॥

୪୬

ठङ्कारेमव्यस्थितसाभिजान्तं

कलावृतं खण्डयुगान्तरस्थम् ।

महामृतस्यन्दिचतुर्भुजेन

५ बीजेन युक्तं सलिलप्रयोगे ॥ ४७

एतत्तु दष्टस्य च मूर्धिन चिन्त्यं

किञ्चाम्बु संप्लाव्य च दंशिकानाम् ।

सर्वाङ्गसन्धौ च सिरामुखेषु

हृषाभिगुह्यास्यशिरःप्रेदेशे ॥ ४८

१० शङ्काविषार्तेषु च वर्मपित्त-

तीव्रज्वरोन्मादिषु जन्तुषु स्यात् ॥ ४८॥

आराधनविधि वक्ष्ये साधकानां हिताय वै ।

स्नात्वा शुद्धः प्रसन्नात्मा वर्णाश्रमविधि चरेत् ॥४९॥

पादप्रक्षालनं कृत्वा तथाचम्य विधानतः ।

१५ यागभूमिं प्रविश्याथ गुरुवन्दनपूर्वकम् ॥ ५०॥

प्राणायामत्रयं कृत्वा ऊर्ध्वपुण्ड्रधरस्तथा ।

न्यासं कृत्वा विधानेन लक्ष्मीशं गरुडोपरि ॥ ५१॥

1. (ग) कालावृतम्.
2. (ग) वृत्तम्.
3. (क) किञ्चाम्बुजम्.
4. (ग) दंशिकानाम्.

ध्यात्वा यागोपयुक्तं च इव्यं संप्रोक्ष्य मन्त्रवित् ।
 पात्रशुरुद्धि ततः कृत्वा शुद्धतोयेन पूरयेत् ॥ ५२॥

५ यजेदाधारशक्यादीन् परिवारान् समर्चयेत् ॥ ५३
 अङ्गावरणमभ्यर्च्य मूर्त्यावरणमप्यथ ।
 लक्ष्म्यादीनां तृतीयं तु कुमुदादीननन्तरम् ॥ ५४
 इन्द्रादीनर्चयेत् पश्चात्पञ्चार्णमनुर्चयेत् ॥ ५४॥
 आसनावाहनं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयकम् ।

१० स्नानं वस्त्रं भूषणं च गन्धपुष्पसुधूपकम् ॥ ५५॥
 दीपं नैवेद्यकं चैव पुष्पाञ्जलिमतः परम् ।
 प्रदक्षिणनमस्कारोद्वासनानीति षोडशा ॥ ५६॥

षोडशेनोपचारेण पूजयेत् पुरुषोत्तमम् ॥ ५७
 पत्रं पुष्पं फलं तोयं धूपं दीपं निवेद्यकम्
 १५ सर्वं भक्त्या समायुक्तं पूजयेन्मन्त्रवित्तमः ॥ ५८

इति श्रीगरुडपञ्चाक्षरीकल्पे काश्यपीये
 द्वितीयोऽध्यायः ।

तृतीयोऽध्यायः

गौतमः—

नमस्ते ब्रह्मपुत्राय काश्यपाय महात्मने ।
 श्रोतुमिच्छामि मन्त्रस्य विनियोगं वदस्व मे ॥ १
 विनियोगं प्रवक्ष्यामि समाहितमनाः शृणु ।
 शान्तिकं पौष्टिकं चैव रक्षाविधिमूर्तः परम् ॥ २
 ५ वश्यमाकर्षणं चैव सप्तशुद्रविधिं तथा ।
 एवं क्रमेण कुर्वीत मन्त्री मन्त्रेण मन्त्रवित् ॥ ३
 पञ्चगव्यं वृतं चैव पायसं च तिलं हुनेत् ।
 पञ्चपातकयुक्तोऽपि संद्यः पापैः प्रमुच्यते ॥ ४
 हुत्वा गुद्धचीरयुतमपसृत्युं विनाशयेत् ।
 १० वृताक्तदूर्वया होममायुष्करमिति^१ स्मृतम् ॥ ५

-
1. (क) नमस्ते स्तु ब्रह्मपुत्र.
 2. (क) मनुस्तमम्.
 3. (क) विधिमनन्तरम्.
 4. (क) कृत्वाथ.
 5. (क) पायसं तिलमेव च.
 6. (क) सद्यशान्तिकरं भवेत्.
 7. (क) मपसृत्युविनाशनम्.
 8. (क) मितीरितम्.

घृताक्तसिद्धार्थहोमादणनाशो भविष्यति ।

अन्नैरन्नसमृद्धिस्यात् पयसा पशुमान् भवेत् ॥ ६

किशुकैः क्लेशनाशस्यात् न्यग्रेधैः स्थानशुद्धिदम् ।

नन्द्यावर्तशसूनेन हुत्वार्थं याचितं लभेत् ॥ ७

५ मातुलुङ्गसूनेन अश्वत्थसमिधापि वा ।

माहिषाज्यहुताद्वोमात् कन्यासिद्धिर्भविष्यति ॥ ८

पुत्रजीवसमित्पुष्पफलैः पुत्रमवाम्नयात् ।

यद्वर्णं जुहुयात्पुष्पं तद्वर्णं वरत्ववाम्नयात् ॥ ९

स्पृशन्नष्टसहस्रं तु जप्त्वा ब्राह्मोघृतं पिबेत् ।

१० ज्योतिष्मतीघृतं वापि मेधाकरमिति समृतम् ॥ १०

नीवारवञ्जुर्लहुत्वा वृष्टिकृत् पयसान्वितैः ।

हुत्वा हारिद्रचूर्णेन भस्मना वा समन्वितैः ॥ ११

अपामार्गस्त्रिपत्रैर्वा जुहुयात् ज्वरशान्तिकृत् ।

हुत्वापामार्गखदिरैः त्रिमध्वकैः सहस्रकम् ॥ १२

१५ राजयक्षमा विनश्यन्ति नात्र कार्या विचारणा ।

1. (क) तथा. 2. (क) पीत्वा. 3. (ग) अपामार्गार्क्ष-
त्रैश्च. 4. (ग) शीतोष्णज्वरशान्तिकृत्. 5. (ग) राजयक्षम
विनाशेन.

आज्याक्तविल्वसमिधा प्रमेहं नाशयेत् क्षणात् ॥ १३

तिलैर्कसमिद्धिर्वा सघृतैर्जुहुयात्ततः ।

महोदरं चोदरस्थं गुल्मशूलादि नाशयेत् ॥ १४

मंधुत्रितयहोमं वा कपिलासपिंषापि वा ।

५ मसूरिकाशशमं यान्ति तथा शान्तिं विसर्पिकाः ॥ १५

क्षीरवृक्षसमिद्धोमो गोगजाश्वादिरोगहत् ।

सक्षोद्रशकरं सद्यो रक्तस्वावमपोहति ॥ १६

वृतगुग्गुलुहोमेन सर्वोपद्रवनाशनम् ।

शाल्मलीं विष्णुपर्णीं च वादेक्षेत्रे विनिक्षिपेत् ॥ १७

१० सहस्रजपमात्रेण निर्विवादो भविष्यति ।

रक्तपद्मं विल्वफलं तिलमिश्रं गुलोदनम् ॥ १८

नन्द्यावर्तप्रसूनैश्च करवीरैर्मधुप्लुतैः ।

सर्वत्र विजयं होमात् साधकस्य न संशयः ॥ १९

पंत्रं बैलं हुनेन्मन्त्री धनधान्यविवृद्धये ।

१५ त्रीह्यादिधान्यहोमेन तंत्रचान्यं लभेत्वरः ॥ २०

1. (क) नाशकम्.
2. (क) मधुरद्रव.
3. (ग) मरिचं विष्णुपर्णी च.
4. (क) विवादस्यान्तरम्.
5. (क) पद्मं विल्वम्.
- (6. क) समुद्धिदम्.
7. (क) तद्वान्यं लभते क्षणात्.

द्विजाः पलाशैनृपतिरश्वत्यैवेश्यजातयः ।	
औदुम्बरैश्च शूद्राश्च स्वर्कैश्च क्रमाद्भुनेत् ॥	२१
कमलैर्मूसुरस्त्रीणां कह्लैर्जातिभिस्तथा ।	
नृपाङ्गनानां वश्यार्थीं हुनेदष्टसहस्रकम् ॥	२२
५ चम्पकैवेश्यनारीणां पाटलैश्शूद्रयोषिताम् ।	
गजारिपुष्पैर्णिकां योनिपुष्पैरवंशजाम् ॥	२३
एरण्डकुसुमै रंडां वैशीकुर्याद्यथाक्रमम् ।	
लवणं मधुसंयुक्तं सर्ववश्यकं भवेत् ॥	२४
तथा तुष्टिमवास्तोति नात्र कार्या विचारणा ।	
१० साध्यनामसमायुक्तं सर्षपेण विलेपितम् ॥	२५
अष्टोत्तरशतैनैव चिताभस्माभिमन्त्रितम् ।	
रिपुगेहे क्षिपेन्मूर्ध्नि क्षणादुच्चाटनं भवेत् ॥	२६
वैभीतकं हुनेन्मन्त्री भाहिषाज्यसमन्वितम् ।	
गृहक्षेत्रादिकं हित्वा भार्यापुत्रादिभिस्सह ॥	२७
१५ क्षणादुच्चाटयेच्छत्रुन्नात्र कार्या विचारणा ॥	२७॥

1. (क) रश्वत्यैर्मूपतिः 2. (क) इशूद्रजातात्स्त्वर्कैज्ञः
क्रमशो हुनेत् 3. (क) भूपाङ्गनानाम् 4. (ग) राज्ञाम्
5. (क) एवं हुत्वा यथाक्रमम् 6. (क) तथा कुष्ठिम् 7. (क)
दुच्चाटनं कुर्यात्

- मनुजास्थिमयं कीलं पञ्चाङ्गुलसमन्वितम् ।
साध्यनामसमायुक्तं सर्षपेण विलेपितम् ॥ २८॥
- अष्टोत्तरसहस्रं तु दक्षिणाभिमुखो जपेत् ।
मातृस्थाने खनेन्मन्त्री मरणं नात्र संशयः ॥ २९॥
- ५ साध्यक्षें प्रतिमां कृत्वा प्राणस्थापनकं तथा ।
सुहृद्दर्कपयसा लिसमुष्णवारिगतं तु तत् ॥ ३०॥
- ज्वरग्रस्तो भवेच्छत्रुनार्त्र कार्या विचारणा ॥ ३१
- निम्बकाकालयं हुत्वा तत्त्वेन विमिश्रितम् ।
अष्टोत्तरसहस्रेण क्षणाद्विद्वेषणं भवेत् ॥ ३२
- १० खं मध्ये नाम संलिख्य तद्वाह्ये टान्तमेव च ।
बाह्योदं यन्त्रमालिख्य वहिर्वर्माष्टकं लिखेत् ॥ ३३
- हरिद्रालेपनं कृत्वा जपेदष्टसहस्रकम् ।
पीतपुष्पैस्तमभ्यर्च्यं पूँवनं स्थापयेत्ततः ॥ ३४
- सुहीक्षीरस्तु भूक्षिसं मोहंयेद्भुवननत्रयम् ॥ ३४॥
- १५ दुत्तरकाष्ठदीसेऽग्नौ तत्सर्वाङ्गिं पृथक् पृथक् ॥

1. (क) चालिख्य. 2. (क) पवनस्थापकम्. 3. (क) स्तंभ-
भयेच्च जगत्रयम्.

तत्संपिष्टरसेनाक्तं तत्तैलं वा हुनेत्ततः ।	३६
अष्टोत्तरसहस्रं तु सप्ताहान्सोहयेद्विपूर् ॥	३७
गरुडस्य पदद्वन्द्वं मध्ये कुक्षौ च संस्थितम् ।	३८
ध्यात्वा सदा जपेन्मन्त्रं सर्वरक्षाकरं भवेत् ॥	३९
५ सौवर्णे राजते ताम्रे भूर्जपत्रे पटेऽथ वा ।	३८
पट्टके विलिखेद्यन्तं पञ्चकं कृतशक्तिकम् ॥	४०
अभिषेकं ततः कृत्वा धारयेद्यन्तमुत्तमम् ।	४१
आयुरारोग्यमैश्चर्यं विजपं शत्रुनाशनम् ॥	४२
धनधान्यसमुद्धिश्च पुत्रक्षेत्रगृहादयः ।	४३
१० यन्त्रधारणमात्रेण सर्वरक्षाकरं भवेत् ॥	४४

इति श्रीमत्काश्यपीये गरुडपञ्चाक्षरीकरूपे
विनियोगविधिस्तृतीयोऽध्यायः

1. (क) मध्यकोष्ठसुसंस्थितम्. 2. (क) गत्वा. 3. (क) पञ्चाङ्गम्.

चतुर्थोध्यायः ।

गौतमः—

नमसर्वज्ञ विप्रेन्द्र ब्रह्मपुत्र महामते ।
विषवेगेन लोकेऽस्मिन् जन्तुनां नाशनं भवेत् ॥ १
केनोपायेन मुच्यन्ते विषोपीहतचेतसः ।
तद्भूहि तंदशेषेण नमस्ते ऋषिसत्तम् ॥ २

काश्यपः—

५ सर्वं ते कथयिष्यामि समाहितमनाशृणु ।
स्थावरं जंगमं चैव कृत्रिमं ग्रहजं तथा ॥ ३
शङ्काविषमिति प्रोक्तं पञ्चधीं मम शम्भुना ।
नागानां नाम जन्मापि दंशरूपं च कारणम् ॥ ४
चेष्टिं विषवेगं च मर्म दूतस्य लक्षणम् ।
१० स्थानवारादिकं चैव शकुनानि त्रयोदश ॥ ५

1. (क) कश्यपाय. 2. (क) विषार्तोपहृता जनाः. 3.
(क) तानशेषेण. 4. (क) जङ्गमं स्थावरं. 5. (ग) क्रमशशशृणु.

तत्वान्येतानि यो वेत्ति स विद्वानिति मे मतिः ॥ ५॥
शेषवासुकितक्षारव्यकार्कोटाब्जमहाम्बुजाः ।

शङ्खपालादिगुणिकावष्टौ दिव्योरगास्स्मृताः ॥ ६॥
दर्वीकरा मण्डलिनो राजिला वैतकास्तथा ।

५ चत्वारः प्राकृतास्संपर्स्तेषां लक्षणमुच्यते ॥ ७॥

भ्रूमस्तकलसद्धिन्दुस्तव्याक्षशौष उच्यते ॥ ८॥

वासुकिःस्वस्तिकशिराः वामपार्श्वनिरीक्षकः ।

पञ्चबिन्दुलसन्मूर्धा दक्षिणापाङ्ग्नीक्षकः ॥ ९॥

शीघ्रगामी च सततं तक्षकस्स उदाहृतः ।

१० रेखाङ्कितगलशंडखो लसन्मूर्धा सदा नतः ॥ १०

अर्धचन्द्राङ्कितोरस्को नांगः कार्कोटकस्स्मृतः ।

पुच्छसञ्चलनः पद्मः पद्मभूषितविग्रहः ॥ ११॥

सदा निमेषकः कँण्ठे रेखात्रैयविभूषितः ।

मूर्धनीन्दीवरचिह्नश्च महापद्म उदाहृतः ॥ १२॥

१५ शङ्खाङ्कितशिराश्शङ्खपालः पश्यन् मुहुर्मुहुः । १२॥

१. (क) सङ्ख्याः. २. (ग) नाम्ना. ३. (क) कर्णे. ४. (क)
रेखावितय.

कौटिल्यं भोगसङ्कोचः शासो नेत्रार्धमीलनम् ॥

गूहनं स्वल्पचेष्टा च गुलिको मिश्रलक्षणः ॥ १३॥

अनन्तगुलिकौ विप्रौ रक्तौ वह्निसमुद्भवौ ।

वासुकिशशङ्कपालश्च पीताविन्दोद्भवौ नृपौ ॥ १४॥

महाज्ञतक्षकौ वैश्यौ कृष्णावनिलसम्भवौ ।

पद्मकार्कोटिकौ शूद्रौ शुक्रावस्तुधिसम्भवौ ॥ १५॥

नागानां वंशजास्सर्पास्तत्त्वक्षणसंयुताः ।

दशाष्टपञ्चत्रिगुणशशतमूर्धान्विताः क्रमात् ॥ १६॥

फणिवंशादिभूतानां नागानामुग्रतेजसाम् ।

१० तेषामेकैकमुत्पन्नास्तुताः पञ्चशतं पुनः ॥ १७॥

अजरामरणा धोगस्ते सर्वे कामरूपिणः ।

तैदन्वयोद्भवास्सर्पा असंख्येयास्ततोऽभवन् ॥ १८॥

खर्गवारिधिपातालपर्वते भूतलेष्वपि ।

निवसन्ति महानागा महावीर्या महाबलाः ॥ १९॥

१५ ततः प्राकृतचिह्नं च शृणु वक्ष्यामि गौतम । २०

रथाङ्गलाङ्गलशिरास्तीव्रा दर्वीकरास्मृताः ।

घोणाग्रदन्तयोर्दोर्धाच्छ्रव्मूर्धा च मण्डली ॥ २१
 स्वस्तिकाङ्क्षितमूर्धानश्चित्रास्त्रिग्नधाश्च तिर्यगः ।
 राजिला वैतिका मिश्रचिह्ना मिश्रगुणान्विताः ॥ २२
 दर्वीकरादिलितया वातपित्तकफोल्बणाः ।
 ५ चतुर्था वैतकास्सर्पाः लिदोषगुणभूषिताः ॥ २३
 बाल्ययौवनवार्ष्ण्यवर्षादित्रितयेषु ते ।
 विषोल्बणक्रमा मिश्रा ऋतुसन्धिवयासु ? वै ॥ २४
 दर्वीकरोद्भवास्सर्पाः षट्ट्रिंशच्चेदकास्समृताः ।
 मण्डलीः षोडशभिदा राजिलांशास्त्रयोदशा ॥ २५
 १० वैतकांशासमुद्भूतास्सर्पाश्चैकादशा स्मृताः ।
 आषाढादित्रिमासे स्याद्भर्त्ता मासचतुष्टये ॥ २६
 अतिक्रान्ते तथाप्यण्डान् सर्पकादि ? प्रसूयते ।
 पञ्चाङ्गुलोरुणः कुण्ड्यमूर्धा सर्पस्त्रिमासतः ॥ २७
 अण्डभेदो भवेत्तेषां स्फुटितान् स्फुटितान् ग्रसेत् ।
 १५ शिष्टास्ततो विपच्यन्ते ते च स्त्रीपुन्नपुंसकाः ॥ २८

1. (क) षट्ट्रिंश. 2. (क) मण्डलीः इत्याद्यर्थदृशं नास्ति.
 (क) कुच्छुः मूर्धा सपोंत्र.

यो जातः कार्तिके मासे तामसस्तु निरुद्धमः ।
मार्गशीर्षे बलोद्रित्कः पौषे दीर्घो विषोल्बणः ॥ २९

उन्मील्य नेत्रे सप्ताहात् कृष्णो मासाद्भवेदहिः ।
द्वादशाहा त्सवो यस्य? दन्तास्युस्युर्यदर्शनात् ॥ ३०

५ द्वाविंशद्विनविंशत्यां चतुर्थस्तेषु दंष्ट्रकाः ।
काली करोली कमरी कालरात्रीति संज्ञिताः ॥ ३१

एताश्वतस्त्रो विषदा वामदक्षिणभागतः ॥ ३१॥
पुनर्मातरमन्वेति मासात्खेच्छं चरत्यसौ ।

षष्ठ्मासे स्यात्करायामस्तदा कृत्तिं विमुच्चति ॥ ३२॥

१० क्रोडाशनिशिखिश्येनविडालनकुलीवृकाः ।
निमन्ति चेन्नेत्रकंणौ जीवेद्वृष्टशतं पुनः ॥ ३३॥

द्वे शते द्वे च विंशत्या दशना निर्विषास्मृताः ।

चत्वारस्सविषा दन्ता जन्तुहिंसनतत्पराः ॥ ३४॥

सूर्यादिसप्तवारेषु शेषादीन् योजयेद्वृधः ॥ ३५

१५ यथासङ्खयं क्रमान्वागान् गुलिकेन विवर्जितान् ।

1. (क) दीर्घिकाः 2. (ग) नेत्रकणे.

सहभागं दिनं कृत्वा रोत्रावपि च कल्पयेत् ॥ ३६

अर्कवारादिसंख्यादि दिवारात्रं प्रकल्पयेत् ।

इति क्रमेण नागानामुदयं कल्पयेहुधः ॥ ३७

गुलिकं पर्वसन्धिस्थं केचिदाहुर्मनीषिणः ।

५ शङ्खेन वा महाब्जेन सह तस्योदयेन वा ॥ ३८

द्वयोर्द्विनाडिकामात्रमन्तरं गुलिकोदयः ।

इष्टस्स ? कालसर्वत्र सर्पदंशोऽतिनिन्दितः ॥ ३९

असाध्यमिति तत्काले सर्पदेष्टु का कथा ।

तस्मिन् काले कृतं कर्म शुभमप्यशुभं भवेत् ॥ ४०

१० तस्मात्सर्वाणि कर्माणि तदा मन्त्री विवर्जयेत् ।

दृष्टं विद्धावलिसं च खण्डितं च विदुर्बुधाः ॥ ४१

क्षतमेकं भवेद्दृष्टं द्विदंशं विद्धमुच्यते ।

त्रिदंशमवलिसं स्यात् बहुदंशं तु खण्डितम् ॥ ४२

एकदंशं विषं नास्ति द्विदंशं मन्त्रसाधकम् ।

१५ त्रिदंशमौषधेनैव चतुर्थं मरणप्रदम् ॥ ४३

1. दंशपदस्य स्थाने दन्त इति अनियमेन अक्षरविपर्यासोऽस्ति.

दष्टस्य कारणं वक्ष्ये तेषामष्टविधं तथा ॥ ४३॥

भीतिरूपमत्तता शुच्च तथाक्रान्तिश्च दृतता ।

स्थानार्थिता पूर्वैरमष्टमं कालचोदितम् ॥ ४४॥

दंशमेकं क्षतं वक्रमपरं च न दृश्यते ।

५ भीतव्यालकृतं तत्तु विषं तत्र न विद्यते ॥ ४५॥

दष्टदन्तदूयं वक्रं लालाक्तं सुकुमारकम् ।

आदिशेत्सविषं किञ्चिदुन्मत्तेनाहिनो कृतम् ॥ ४६॥

दंशमध्ये तु लालाक्तं खण्डितं यत्र दृश्यते ।

कृतं शुधार्तव्यालेन कृच्छ्रसाध्यं तदुच्यते ॥ ४७॥

१० दृश्यन्ते यत्र वक्राणि सुबहूनि क्षतानि च ।

अक्रान्ताहिकृतं तत्तु विषं नैवात्र विद्यते ॥ ४८॥

क्षतानि रक्तमिश्राणि लालाक्तानि बहूनि च ।

विषं दर्पोद्भवं तस्मादसाध्यमिति केचन ॥ ४९॥

लालाक्तानि सुरक्तानि मांसमध्यगतानि च ।

१५ क्षतानि यत्र साध्यं तद्रिष्ठं स्थानार्थिना कृतम् ॥ ५०॥

ऋजुदंशदूयं यत्र वक्रमेकं क्षतं परम् ।

- वैरोद्भवं हि तद्विद्यादसाध्यमिति केचन ॥ ५१॥
 त्रिदंशमेकदंशं वा क्षतं क्षतजभीषणम् ।
 असाध्यं तद्विषं रुयातं कालचोदनया कृतम् ॥ ५२॥
- दाही पिपीलिकास्पर्शी कण्ठूरोगरुजान्वितः ॥
- ५ सन्तापग्रथितो दंशस्सविषोऽन्यस्तु निर्विषः । ५३॥
 दंशचेष्टा मया प्रोक्ता कालदृष्टस्य कथ्यते ॥ ५४
 भेदा दशैव तत्रादौ रोमहषों भविष्यति ।
 दाहस्वेदौ कफश्वैव सर्वाङ्गोद्भेजनं पुनः ॥ ५५
- सर्वाङ्गपारवश्यं च लालास्वावः प्रलापनम् ।
- १० स्मृतिमोहः क्रमात्तस्य दशमं मरणं भवेत् ॥ ५६
 यस्यावस्था भवन्त्येवं तं विद्यात्कालदृष्टकम् ।
 शीताम्भसाभिषित्कस्य नैव रोमोद्भमो भवेत् ॥ ५७
- ताडितस्यापि दण्डेन तच्छिहं नैव लक्ष्यते ।
 गात्रे शस्त्रक्षतं दद्यात् क्षतजक्षरणं नहि ॥ ५८
- १५ क्षिप्तस्य सलिले यस्य पूर्वनं च भविष्यति ।
 दृष्टदं ? तं विजानीयान्मुक्तमन्त्रविचारणम् ॥ ५९

एवं वदन्ति विद्वांसः कालदृष्टस्य लक्षणम् । ५९॥

पश्चात्पुत्रोऽथ मित्रं च तैले निक्षित्य बुद्धिमान् ॥

कालदृष्टस्य देहस्य प्रतिबिम्बं परीक्षयेत् ॥ ६०॥

सम्मीलनं च नयनमुकुलं विवृतं मुखम् ।

५ मृतोऽयमिति विज्ञेय इति शास्त्रस्य निर्णयः ६१॥

यस्मिन् दंशे क्षरति सूधिरं श्यामलं मेचकं स्यात्

दाहस्स्वेदोऽवयवजडता रोमहर्षोऽङ्गकम्पः ।

दन्तोष्ठानामथ विकटता भारती सानुनासा

मोहः पूर्वाधिकविकृतिरित्युच्यते कालदृष्टः ६२॥

१० धातो धर्मविन्तरप्राप्तिर्विषवेग इति स्मृतः ॥ ६३

गँखादिधातवस्सत विषवेगं त्विहोच्यते ? ।

मात्रा पञ्चशतं दंशे स्थित्वा तद्वर्धते विषम् ॥ ६४

विषस्य प्रथमे वेगे रोमहर्षो भविष्यति ।

वेगे द्वितीये प्रस्वेदो मुखशोषश्च जायते ॥ ६५

१५ वेगे तृतीये वैवर्ण्यं चतुर्थे वेपथुभवेत् ।

1. (ग) देशे. 2. (ग) अत्रपरमिदमर्धमस्ति.

वेगे तु पञ्चमे हिका गलभङ्गोऽन्धता भवेत् ॥ ६६

षेष्ठ वेगे च निश्चासस्मृतिमोहश्च जायते ।

सप्तमो नाम यो वेगस्तमेव मरणं विदुः ॥ ६७

शरीरावयवे यस्य दष्टे जन्तुर्न जीवति ॥ ६८॥

५ वेगो रोमाञ्जसाद्यो रचयति विषजस्वेदवक्त्रापशोषौ
तस्योर्ध्वं तत्परौ द्वौ वपुषि जनयतो वर्णभेदप्रलापौ ।
यो वेगः पञ्चमोऽसौ नयनविवैशतां कण्ठभेदं च हिवृक्णं
षष्ठो निश्चासमोहौ वितरति च मृतिं सप्तमो दष्टकस्या ॥

यस्याङ्गानां जडब्बं श्वयथुस्वयवोद्वेगदाहौ प्रलापो

विडभेदःकेशलुज्ज्वलस्वकरमरुणतापाङ्ग्योर्ध्वान्तिरक्षणोः ।

तृष्णोसृक्षम्पशुला हृदि च विकटता दन्तदन्तच्छदान्वां

श्यामं च स्वेदपित्तोद्भवनमनुकलं रोमकूपादिषु स्यात् ६९॥

लँलासुतिर्वममृती परिवेषबिम्बे ?

नासाश्रयाणि वचनानि च सन्धिभेदः ।

१५ पूर्वाधिका विकृतयो विवृता भवेयुः

यस्य प्रतिक्षणमसौ किल कालदष्टः ॥ ७०॥

1. (क) स्मृतिभ्रंशश्च. 2. (क) विशिखताम्. 3. (ना)
लालास्त्रृतिर्मृतिरिदं.

देवालये शून्यगेहे वत्तमीकोद्यानकोटरे ।

द्विसन्ध्ययोश्चैततरौ श्मशाने सिन्धुसङ्गमे ॥ ७१॥

द्वीपे चतुष्पथे सौधे गहने वेत्रपद्मयोः ।

पर्वताग्रे बिलद्वारे जीर्णकूपाश्मकूटयोः ॥ ७२॥

५ शिश्रुक्षेष्मातकाक्षेषु जम्बौदुम्बरवेणुषु ।

वटे च जीर्णप्राकारे संपर्दंशोऽतिनिन्दितः ॥ ७३॥

इन्द्रियेषु च हृतक्षम्ब्रमध्यकुचकुक्षिषु ।

ताल्वोश्शडे गले मूर्मि चिबुके नाभिमध्यके ॥ ७४॥

दोःपादमध्यसन्धौ च दंशस्सर्पस्य निन्दितः ॥ ७५

१० पुष्पादिहस्तशुभवाक् चीरेशुक्लाम्बरोऽमलः ।

लिङ्गवर्णस्समानश्च दष्टे दूतशूभो मतः ॥ ७६

दण्डी मुण्डी च लिङ्गीच वर्णिवर्णोत्तमाधमाः ।

कण्ठे कृताम्बरस्तब्धो मुक्तकेशोऽप्रैमिश्रितः ॥ ७७

शस्त्री गङ्गदकण्ठश्च रजुहस्तो विषादवाक् ।

1. (क) दंशस्सर्पस्य निन्दितः. 2. (क) इन्द्रियाण्योष्टुक-
ठण्ड्रमध्ये च. 3. (ग) सीर. 4. (ग) शिवो. 5. (ग) निस्सृतः.
6. (क) वान.

अस्त्रो च द्रव्यहस्तश्च शुष्ककाष्ठसमाश्रितः ॥ ७८

कण्टकोल्कादिहस्तो वा शुक्रेतरपटावृतः ।

पुरुषाणां च यत् स्त्रीस्यात् स्त्रीणां तु पुरुषो भवेत् ॥ ७९

५ असहायस्त्रीसहायो महिषाश्वादिसंस्थितः ।

विधवांसृतहस्तो वा मेदिन्यां न्यस्तलोचनः ॥ ८०

काष्ठकार्पासहस्तश्च

तैलाभ्यक्तोत्तमाङ्गश्च कुञ्जः काणोऽथ वामनः ॥ ८१

आश्यावदन्तश्च्रान्तश्च अङ्गहीनो दिगम्बरः ।

१० एते विवर्जिताः प्रोक्ताः कण्टकादिक्षतेष्वपि ॥ ८२

किं पुनर्सर्पदृष्टानामिति शास्त्रस्य निर्णयः ।

उल्काकण्टककाष्ठादि गृहीत्वा न द्वितीयकम् ॥ ८३

आगत्य त्वरितो ब्रूयात्सोऽपि कालेन चोदितः ।

दिगादिषु स्थितो दूतश्चेषादीन् सूचयेदहीन् ॥ ८४

अन्तगुलिकौ विप्रौ शक्रेशानदिशाधिपौ ।

वासुकिशंखपालश्च नृपौ वह्निकुबेरयोः ॥ ८५

1. (क) द्रव. 2. (क) भीत. 3. (क) इदमध्ये अधिकमस्ति. 4. (क) शास्त्रेषु निश्चयः.

चतुर्थोऽध्यायः

४१

तक्षकश्च महाब्जश्च वैश्यौ यमसमीरयोः ॥ ८५

पद्मकार्णेटकौ शूद्रौ यातुधानप्रचेतसोः ।

एते दिशां महीपालास्तेषां मन्त्रैर्विषं हरेत् ॥ ८६

वातानीन्द्रा जलात्मानो वर्गेष्वर्णचतुष्टये ।

५ महाब्जतक्षकौ वायुवर्गप्रथमसम्भवौ ॥ ८७

अनन्तगुलिकौ वह्निवर्गद्वितयसम्भवौ ।

पद्मकार्णेटकौ पाशिचतुर्थान्तर्गतौ स्मृतौ ॥ ८८

दूतस्थितश्चेद्वामाङ्गौ दक्षिणे वा द्वयोरथ ।

इडामावाहयेद्वायुं पिङ्गलां वा द्वयोरपि ॥ ८९

१० आभ्यां द्वाभ्यां पृथक्सर्पान् विद्यात् स्त्रीपुम्पुंसकान् ।

दूतस्पृशति यद्वात्रं तस्मिन् दंशसुदाहतम् ॥ ९०

ने भोगमिति संवादे न विषं वेति निर्दिशेत् ।

दूतकाले यतो जीवः पार्श्वे दंशस्ततोऽन्यतः ॥ ९१

अग्रे दूतस्य वामाङ्गिग्रश्शुभोऽन्यस्तादशोऽन्यथा ।

१५ दूताङ्गचलनं दुष्टं ततस्थितिर्निश्चला शुभा ॥ ९२

1. (ग) इदमर्थं नास्ति.

जीवपार्श्वे शुभो दूतो दृष्टेऽन्यस्य संमागमः ।

योजयेद्विक्षिणेनोक्तं दुष्टं वामेन जीववित् ॥ ९३

जीवो गतागतो दुष्टशुभो दूतनिवेदने ।

दूतस्य वाक्यं दष्टाख्यं पूर्वमाहुर्विनिन्दितम् ॥ ९४

५ त्रिभक्तैरस्य वाक्यार्णविंशं निर्विषकालतः ।

आद्यैस्वराद्यैः काद्यश्च विषे भिन्ना लिपिर्द्विधा ॥ ९५

स्वरा जीवस्तनुर्वर्णं इति ज्ञेया च मातृका ।

वाताग्नीन्द्रा जलात्मानो वर्गेष्वर्णचतुष्टये ॥ ९६

नपुंसकाः पञ्चमास्युः स्वराश्वकाम्बुयोनयः ।

१० दुष्टौ दूतस्य वाक्यादौ वाताग्नी मध्यमो हरिः ॥ ९७

प्रशस्ता वारुणा वर्णा अत्र दुष्टा नपुंसकाः ।

जीवाकार्भ्युदयौ ज्ञेयौ स्वक्षेत्रेषु तथोदयः ॥ ९८

शुक्रगुर्वोर्विधोस्त्रृष्टिर्दूतकाले शुभा मता ।

मुत्त्वा मन्दं ग्रहास्सर्वे गच्छन्तोऽस्तमशोभनाः ॥ ९९

१५ दूतागतिं वदेत् पूर्वं साङ्ग्रिदंशादिसूचकान् ।

1. (ग) को हो तु अस्यार्थस्य स्थाने—“त्रिवि...रस्य वाक्यै विषकालता विषस्यवा” इति दृश्यते.

प्रस्थाने मङ्गलं वाक्यं गर्जितं मेघनिश्चनः ॥ १००

प्रदक्षिणं फलं वृक्षं पुष्पं सस्यं जलोदनम् ।

गीतवादित्रशब्दश्च सिद्धये श्रुतमीदशम् ॥ १०१

आक्रन्दितं च नारीणां दक्षिणे विरुतं क्षुतम् ।

५ आनथर्यसूचकं वाक्यमीदशां स्यादसिद्धये ॥ १०२

वेश्या विप्रो नृपः कन्या गौर्दन्ती मुरजध्वजौ ।

क्षीराज्ये दधि शङ्खोऽस्त्रु च्छ्रवं भेरी फलं सुरा ॥ १०३

तण्डुलं हेम रूप्यं च सिद्धयेऽभिसुखा अमी ॥ १०३॥

सकाष्ठसानलः कार्हमलिनाम्बरभारभृत् ।

१० गलन्तो खरगोमायूलूककङ्ककपिद्विजाः ॥ १०४॥

माहिषाहिश्वरौ मांसं निषादैः पतनं वधः ।

कलहसर्वजातीनां संमार्जनविलेपने ॥ १०५॥

तैलं कपालं कार्पासं भस्मेत्येतान्यसिद्धये १०६

अन्ये च येऽनुशिष्यन्ते सिद्धयसिद्धोश्च सूचकाः ।

१५ नासाद्यङ्गादयो नित्यं जिज्ञास्या देवमिश्रकान् ॥ १०७

1. (ग) निषेधः पतनं वधः 2. (क) इदमर्थं नास्ति.
3. (क) जिज्ञासुदेवमिश्रितम्.

कृत्तिका भरणी स्वाती मूलं पूर्वत्रयाश्चिनी ।
 विशाखाद्रा मखाश्लेषा चित्रा श्रवणरोहिणी ॥ १०८
 तारास्युस्सर्पदष्टस्य दुष्टौ मन्दकुजौ तथा ॥ १०९॥
 पञ्चमी चाष्टमी षष्ठी रित्का दष्टस्य निन्दिताः ।
 तस्यातिनिन्दिता कृष्णा पञ्चमी च त्रयोदशी॥१०९॥
 सन्ध्या चतुष्टयं दुष्टं दग्धयोगाश्च निन्दिताः ।
 एवं क्रमेण ज्ञात्वैव लक्षणं समुदाहरेत् ॥ ११०॥

इति काश्यपीये गरुडपञ्चाक्षरीकल्पे नागोपद्रवादि
 लक्षणविधिश्चतुर्थोऽध्यायः ।

पञ्चमोऽध्यायः ।

गौतमः—

नमस्ते मम नाथाय सर्वजन्तुहितैषिणे ।

विषसंहाररूपं च तत्क्रमं वद सुब्रत ॥

१

काश्यपः—

५ समन्वगणमौषधं प्रतिवदामि संक्षेपतः

कलौ झटिति सांधकं गरलगुप्त्यभिव्यञ्जनम् ।

समस्तसुखकारणं संकलजन्तुसाधारणं

विखण्डितसिंरोल्लसद्विषविनाशने लम्पटम् ॥

२

खं बीजरहितं मन्त्रं पृथिवी सम्पुटीकृता ।

१० संस्तम्भयेति वीप्सान्ते वदनात् संभयेद्विषम् ॥

३

व्यत्ययात् खगराण्मन्त्रो मेदिनीजलबीजयोः ।

संप्लावयद्वयं ब्रूयात् स्लावनादमृतीकृतः ॥

४

-
1. (क) तत्सर्वम्. 2. (क) प्रतिपदादि. 3. (क) साधनं
संकलजन्तु साधारणम्. 4. (क) गरलगुप्त्यभिव्यञ्जनम्.
5. (ग) चिरो. 6. (क) बीजं हरितो. 7. (ग) सवना.

तज्जप्त्वा वेणुवीणादिशङ्कुभेर्यादिनिस्त्वनैः । १
 सहसोत्थापयेदष्टमम्भसां चाभिषेचनात् ॥ ५
 व्यत्ययादेव विपतेर्मेदिनोवहिबीजयोः ।
 दहपचद्याभ्यासाजप्त्वा संस्तम्भयेद्विषम् ॥ ६
 ५ समीरमेदिनीबीजं व्यत्ययाद्विपतेर्मनुः ।
 सङ्क्रामयद्वयं ब्रूयाद्वच्छ गच्छेति भाषणात् ॥ ७
 व्यत्ययाद्विपतेव्योममेदिनोबीजयोरपि ।
 संक्षिप ह प्रक्षिप ह द्वयं विषहरं परम् ॥ ८
 तारं शक्तिं च तारं च प्रों थं हीं ठं पदान्वितम् ।
 १० तारं च चक्रमन्त्रं च तारं कुरुकुलेपदम् । ९
 वहिजयासमायुक्तं गारुडं विषनाशनम् ॥ १०
 आजानोस्त्वर्णवर्णो हिमगिरिसद्वशो नाभितो वहिरोचि-
 राकण्ठादाच मूर्ख्नों गगनस्त्विरथो नासिकाश्यामवकः ।
 एवं व्यासाप्डदेहं प्रचलितगरुतं भूजलोकाशतेजो
 वातानां मण्डेलेषु स्मरति विषगणस्तोभसङ्कामणादौ १०॥

1. (क) प्रों थं. 2 (क) सरतु विषगतस्ताप.

मन्त्राः—

३० ठम् ष्ट्रौम् हुम् फट्-अस्य ऋषिः काश्यपः,
पडिक्तश्छन्दः देवता महाराक्ष्यः ठम् बीजम् हुम् शक्तिः
नागाकृष्टिर्विनियोगः पञ्चाक्षरीवत् षट्डः । आगच्छन्तु
महानागाः अनन्त, गुलिक, वासुकि, तक्षक, क्षरं
५ कित? शङ्खपाल, पहांज, कार्कोटक, पद्मा, उम्म नमो
भगवते, गरुडाय नागशत्रो, भगवन्, नागलोकमाक्रम्य
हन, भ्रामय, हुलु, सुरु खिलि, नमो नमः ।

अम् अनन्त, कम् खम् गम् धम् डम् ।

आम् इम् वासुके, चम् छम् जम् झम् जम् ।

१० ईम् उम् तक्षक, टम् ठम् ढम् णम् ।

ऊम् ऋम्-कार्कोटक, तम् थम् दम् धम् नम् ।

ऋम् लृम्-पद्म, पम् फम् बम् भम् मम् ।

लूम् एम् महापद्मा, यम् रम् लम् वम् ।

ऐम् ओम् शङ्खपाल, शम् षम् सम् हम् ।

१५ औम् अम् गुलिक, औम् क्षम् अः पट् ह बन्ध

मोहय मोहिनि सान्निध्यं कुरु. प्रलयाभितेजसोत्थं
करणात्मजातवेदसे स्वाहा. एष सर्पाकर्षणः । ११॥

सुपर्णं पतङ्गाधिपते गुरु गर्जे नागान् त्रासय
आमय मुह्यं कहिं आविश सुपर्णपतङ्गरुड आज्ञापयति
पु स्वाहा. अनेनापि सर्पोच्चाटनं भवति ॥ १२॥

ओम् काम् नाम् मम् क्षम् क्षिप ओम् षम्-षम्-
षम्-पक्षि-षम्-ओम्-षम्-स्वाहा अस्य मन्त्रस्य दक्षप्रजा-
पतिरुद्रोवृषी. पडिक्तर्गायत्रीच्छन्दः. लक्ष्मीनारायणं-
संप्रीतः गरुडो नारायणो देवता. क्षीम् बीजम्,
१० स्वाहा शक्तिः चतुर्विधपुरुषार्थे विनियोगः. षम् इति
करेन्या सादिकं कृत्वा ज्वल ज्वल इत्यादि षडङ्गं कुर्यात्

पश्चात् अष्ट नागविद्यान्यासः. पादादि मूर्धपर्यन्तं
अम्-अनन्त कम् स्वम् गम् घम् डम् आम्. इत्यादि
पश्चाङ्गदूषिणीविद्यान्यासः अक्षिमतङ्गिकेत्यादि पश्चा-
१५ त्यार्थनादिजपान्तं पूर्ववत्सर्वं समापयेत् । १३॥

1. (ख) कटट. 2. (क) सुप्रीतेः.

अतः परमाराधनक्रमो वक्ष्यते:—

“ ब्राह्मे मुहूर्तं उत्थाय ” इत्यादि स्मृत्युक्तवर्णी-
श्रमविधिं कृत्वा पादप्रक्षालनं कृत्वा गरुडवन्दनपूर्वकं
श्रीमद्भूषणं संस्मृत्य यागभूमिं प्रविश्य आसन
पु उपविश्य प्राणानायस्य यथाविधि न्यासादिक्रमं कृत्वा
अर्घ्यपात्रं शुद्धादिकेन पूर्यित्वा तस्मिन् सुगन्धादि
द्रव्यं युड्कत्वा आधारशक्त्यादीन् यजेत् । १४

ॐ आम् आधारशक्तयै नमः । ओम्-अम् अन-
न्ताय नमः । ओम् कूम-कूर्माय नमः । औं-कम्
१० कन्दाय नमः । ओम् सहस्रादित्योदयप्रभामणिगण-
सहस्रफणाकारानन्तनालाय पद्माय नमः । ततः
प्रणवेन सुगन्धाक्षतपुष्पादिद्रव्याणि संप्रोक्ष्य पद्ममध्ये
ओम् कर्णिकायै नमः ओम् सिम् सिंहासनाय नमः ।

तस्मिन् गरुडोपरि लक्ष्मीशं देवमावाह्य अर्घ्य
१५ पाद्याचमनीयस्तानवासोभूषणगन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यता
स्वूलपुष्पाञ्जलिप्रदक्षिणनमस्कारोद्भासनपर्यन्तं प्रणवेन

नामसंयुक्तं कृत्वा तद्वाह्ये षड्दलेषु षड्डं प्रदक्षिणं क्रमेण
प्रतिदलमेकैकं यजेत् ।

तद्वाह्ये पूर्वाधष्टदलेषु, पूर्वस्मिन् दले-ओम्.
सुम्. सुपर्णायि नमः । दक्षिणे-ओम् गम् गरुदाय
५ नमः । पश्चिमे-ओम्. वम् वैनतेयाय नमः । उत्तरे-
उम्. तम्. तार्क्ष्याय नमः । आग्नेये-ओं. लम्
लक्ष्म्यै नमः । नैऋते-उम्. कीम्. कीर्त्यै नमः
वायव्ये-ओं. जम्. जयायै नमः । ऐशाने-उम्. मोम्.
मायायै नमः । तद्वाह्ये दशादलेषु, पूर्वादिप्रादक्षिण्य-
१० क्रमेण दलद्वये, ओम्. कुम्. कुमुदाय नमः । ओम्.
कुम्. कुमुदाक्षाय नमः । ओंम्. दम्. दक्षिणाय नमः ।
ओम्. पुम्. पुण्डरीकाय नमः । ओम्. वाम्. वाम-
नाय नमः । ओम्. सम्. सनकाय नमः । ओम्.
सम्. सनक्तुमाराय नमः । ओम्. शम्. शङ्कु-
१५ कर्णाय नमः । ओम्. सम्. सर्वनेत्राय नमः । ओम्.
सुम्. सुमुखाय नमः । तद्वाह्ये अष्टदलेषु, पूर्वादिप्रद-

क्षिणक्रमेण—ओम् इम् इन्द्राय नमः । ओम्
अम् अभये नमः । ओम् यम् यमाय नमः ।
ओम् निम् निन्दितये नमः । ओम् वम् वरुणाय
नमः । ओम् वाम् वायवे नमः । ओम् कुम् कुबे-
५ राय नमः । ओम् ईम् ईशानाय नमः ।

तद्वाहो पञ्चदलेषु, पूर्वादिकमेण ओम् क्षिम्-
मम् प्रम् शम् स्नाम् तम् पृथिव्यै नमः ओम्
पम् अम् स्वम् सम् रम् तम् वरुणाय नमः ।
ओम् ओम् तेम् कम् सम् तम् तेजसे नमः ।
१० ओम् स्वाम् वाम् रम् तम् वायवे नमः । ओम्
हूम् ह्राम् आम् गम् सम् रम् तम् आकाशायनमः ।

बाह्ये पूर्वाद्यष्टदलेषु शेषादीन्यजेत् । ओम् अम्
कम् स्वम् गम् घम् डम् अम् अनन्त विषं हर हर.
संक्षिप ह प्रक्षिप ह अनन्तहृदयाय पुः स्वाहा । ओम्
१५ ईम् चम् छम् जम् झम् जम् ईम् हूम् जम्
वासुकि विषं हरे हर. संक्षिप ह. प्रक्षिप ह. वासुकि-

हृदयाय पुः स्वाहा । ओम् उम् टम् ठम् डम् ढम् णम्
 ऊम् मम् तक्षक विषं हर हर. संक्षिप ह. प्रक्षिप ह. तक्षक
 हृदयाय पुः स्वाहा ओ. । क्रम् तम् थम् दम् धम्
 नम् ऋम् स्फर स्फुर स्फोट्य हुम् फट् कार्कोट्क
 ५ विषं हर हर संक्षिप ह. प्रक्षिप ह कार्कोट्कहृदयाय पुः
 स्वाहा । ओम्-लम् पम् फम् बम् भम् मम् लूम् दह
 पच च्छिन्दि अहो ? पद्म विषं हर हर संक्षिप ह प्रक्षिप ह
 अहो पद्महृदयाय पुः स्वाहा । ओम् एम् यम् रम् लम्
 वम् ऐम् अः महापद्म विषं हर हर संक्षिप ह प्रक्षिप ह
 महापद्महृदयाय पुः स्वाहा । ओम् ओम् शम् षम् सम् हम्
 लँ हं सः शड्खपाल विषं हर हर संक्षिप ह प्रक्षिप ह
 शड्खपालहृदयाय पुः स्वाहा । ओम् अम् लम् क्षम् अँः
 क्षु लुः चुलु गुलिक विषं हरे हरे संक्षिप ह प्रक्षिप ह
 गुलिकहृदयाय पुः स्वाहा ।

१५ एवं पञ्चावरण परिवारेन् सर्वान् सर्वोपचारैः भक्ति

-
1. (क) अम् हम् सम् 2. (ख) लः.

युक्तस्समर्प(च)येत् । एवं विधानेन प्रतिदिवसं अथवा दर्शे
सङ्कान्तिषु विषुवे ग्रहणे अन्येष्वपि विशेषतिथिषु पूजां
कुर्वन् साधकः श्रीगरुडवत् सर्वकार्येषु अप्रतिहतशक्ति
भवति ।

१५

काश्यपः—

५ शनिवारस्य रात्रादौ दिवाकरदिनावधि ।

घटिकाष्टिर्पर्यन्तं शोषादीन्योजयेत्क्रमात् ॥

१६

गुलिकस्य चतुः पश्चादर्कवारनिशादिकम् ।

सोमवारदिवारात्रं घटिका नवतिर्भवेत् ॥

१७

वासुकिप्रभूतीनां तु योजयेद्गुलिकस्य षट् ।

१० अङ्गारवारमापन्ना पञ्चाशाष्टटिकावधि ॥

१८

तक्षकादिमहीपानां सप्तकं गुलिकस्य तु ।

बुधवासरतच्छेषं चत्वारिंशदिति स्मृतम् ॥

१९

कार्णेटकादिभूपानां गुलिकावधि पञ्चकम् ।

बुधवारनिशात्रिंशत् पञ्चाशज्जीववारके ॥

२०

१५ पञ्चकादिमहीपानां गुलिकस्य त्रयं विदुः ।

- तच्छेषं शुक्रवारं च घटिका सप्ततिर्भवेत् ॥ २१
 महापद्मादिभूपानां प्रत्येकं नव नाडिकाः ।
 गुलिकस्य तथा सप्त त्रिंशमन्द ? दिवा भवेत् ॥ २२
 शङ्खपालादिभूपानां प्रत्येकं च चतुः स्मृताः ।
 ५ गुलिकस्य त्रयं प्रोभिति राज्यविभागता ॥ २३
 राज्ञां कालेषु दृष्टश्चेत् जातिर्वा ? निन्दिताप्युत ।
 विषं तद्विषमं मन्त्री तत्तन्मन्त्रेण संहरेत् ॥ २४

अथ यन्त्रविधानम् :—

प्रथमयन्त्रम्.

प्रणवमध्ये त्रिकोणम् तद्वहिः षट्कोणम्.
 तद्वहिः अष्टदलं पद्मम्, तद्वहिः षोडशदलं पद्मं
 विलिख्य, त्रिकोणमध्ये क्ष्यूम् साध्याख्यं च
 विलिखेत् । अन्तरालेषु षडङ्गं लिखेत् । ज्वल ज्वल
 इत्यादि षोडशदलेषु षोडशार्णमनुं अक्षरशो विलिख्य
 दलान्तरालेषु कादि सान्तं द्वन्द्वशो लिखेत् । तद्वहिः
 पाशाङ्कुशाभ्यां वेष्टयेत् । एतद्यन्तं सर्वरक्षाकरं भवति ।

ओं नमः पश्चिराजाय ह्रीम् क्षिप ओम् स्वाहा हुं फट्
अयं षोडशार्णमनुः क्षं पाशं हः अङ्गुशम् ॥ २५

अथ द्वितीययन्त्रम्

प्रणवमध्ये त्रिकोणं, तद्वाह्ये चतुर्दल पद्मं, विलिख्य
चतुर्दलेषु प्रस्तेकं कवचास्त्रद्वयं विलिख्य अष्टददलेषु
क च ट त प य श क्ष अष्टवर्गान् विलिख्य अन्तरा-
लेषु स्वरान् द्वन्द्वशो लिखेत् । प्रणवमध्ये त्रिकोणं मध्ये
साध्यकीयान् विलिख्य कोणेषु संम रम् तम् इति
लिखेत् । एतद्वन्त्रं स्वहस्ते विन्यस्य असाध्यं विषं हरेत् ।
अथ तृतीययन्त्रम् ॥ २६

वृत्तमध्ये त्रिकोणम् तद्वाह्ये चतुर्दलम्, विलिख्य
चतुर्दलाग्रेषु अनुस्वारसहितं प्रणवं विलिख्य दलोदरेषु
पञ्चार्णं लिखेत् । त्रिकोणमध्ये हं इति लिखेत् ।
चतुर्दलान्तरेषु यम् रम् वम् इति विलिख्य तद्वाह्ये
वृत्तं तस्य परितः हं सः क्षीम् हम् सः पम् हम् सः
१५ ओम् हं सः स्वाम् हं सः हाम् इति वेष्टय, तद्वाह्ये

चतुर्दलपद्मं विलिख्य क्षम् हम् क्षीम् स्वाहा इति
लिखेत् । एतद्यन्त्रं विखण्डितक्षवेन्त्रहरं भवति ॥ २७
अथ चतुर्थयन्त्रम्.

षट्कोणं लिख्य ? कोणेषु चक्रमन्त्रं लिखेत्
अप्रतिहतशासनाय हुम् फट् स्वाहा । नमस्सुदर्श-
५ नायस्वाहा । अस्त्राय फट् इति चक्रमन्त्रः ।
छिद्रेषु षड्ङ्गं ज्वल ज्वल इत्यादि लिखेत् । तद्विरष्ट-
दलं पद्मं दलेषु शक्तयङ्कुशं पाशं हंस वर्माण्णि शक्ति
सहितचन्द्रबीजानि सविन्दुकानि विलिख्य तद्वाद्ये
वृत्तम् तस्य परितः क्षिप स्वाहा ओमिति साध्यक्रिया-
१० सहितं लिखेत् । तद्विरष्टदिक्षु मध्ये च मन्त्रबीजा-
क्षरं लिखेत् ॥ एतद्यन्त्रं सङ्कामणकुद्धवति ॥ २८
अथपञ्चमं यन्त्रम्.

मकारं ? विलिख्य तन्मध्ये ठेम्, वम्, जुम्,
सम्, झम्, हूम्-इति विलिख्य तद्वहिः स्वरौवे-
१५ ष्टयेत् । पूर्व दक्षिण पञ्चमोत्तरेषु चन्द्रखण्डान्

वकारसहितान् लिखेत् । अर्धचन्द्राकृतिश्वन्द्रखण्डः ।
एतद्यन्तं जले विलिख्य विद्वान् सहस्रवारं
जप्त्वा दष्टस्य मूर्ण्णि क्षिपेत् । इति पञ्च यन्त्राणि.

भूर्जपत्रादिषु सर्पोच्चाटनयन्त्रं लिखेत् । षट्कोणं
५ विलिख्य तद्वहिः पञ्चपत्रं लिखेत् । षट्कोणमध्ये
प्रणवं तन्मध्ये, अस्त्रं, कोणेषु कुस्कुले स्वाहा इति
लिखेत् । पञ्चपत्रेषु विलोमतः मूलमन्त्रं लिखेत् । एत
द्यन्तं सृष्टा शतवारं विलोमतः मूलमन्त्रं जप्त्वा वल्मी-
कादिषु क्षिपेत् । सर्पोच्चाटनं भवति ॥ ३०

१० लिपिपङ्कजकर्णिकायां साध्यारूप्यां वञ्चं ऋं च
विलिख्य कुबेरयमवरुणेन्द्रादिदिष्टु मध्ये पञ्चाणि
विलिख्य वायुवह्निर्झतोशानेषु यादीन् सविन्दुका-
न्विलिख्य पूर्वाद्यष्टदिष्टु वर्गाष्टकं लिखेत् । एतद्यन्तं
फणिवधं ? भवति ॥ ३१

१५ ओम् क्षिप ओम् स्वाहा स्तम्भय आम् क्षिप ओम्
स्वाहा. सम्प्लावय ओम् ओम् पक्षि स्वाहा. दह् दह्

पच पच ओम् स्वा ? प ? क्षिप हा संङ्क्रामय ओम्
 हा प ? ओम् स्वा ? संक्षिप हा प्रक्षिप हा । ओं हीं
 प्रोम् नृम् ठम् उम् अप्रतिहतशासनाय हुम् फट्
 नमः । सुदर्शनास्त्राय फट् ओम् ओम् कुरुकुले
 ५ स्वाहा । एष सुदर्शन गारुडो विषसंहारः । ओम्

अथ औषधग्रहणविधिः ॥ ३२

सूर्याय नमः । ओम् सुप्रभायै नमः । ओम् झम्
 सोमाय नमः । ओम् थम् चन्द्रायनमः । ओम् नमो
 महौषधाय स्वाहा ॥ ३३

१० येन त्वा विद्धे ब्रह्मा येनेन्द्रो देवता इह ।

तेन त्वां हारयिष्यामि तिष्ठ तिष्ठ महौषधे ॥ ३४

ओम् नमो महौषधीभ्य ऊर्जस्वत्यो भविष्यथ ।
 तदीर्यैः कृत्स्नं कुरुध्वं पच हन मारय तुभ्यं नमः ॥ ३५

अथाङ्गूष्ठणीविद्यान्यासविधिः

१५ ओम् ठम् आम् झः ओम् लः ओम् तः ओम् पः

नाभिहृदलतालुललाटेषु न्यस्य पुनः पम् सर्वाङ्ग-
सन्धिषु न्यसेत् । ओम् अक्षिमातङ्गिके अक्षरसर्प
सुखनिवारिणि शाङ्करि लम्बरि कुकुटमयूरेश्वरि
दूषय गाम् भाम् हुम् । अनया अङ्गदूषणीविद्यया सर्वाङ्ग-
न्यासः । सू? क्षाम् लुम्ध्वम् इत्यानन्दपञ्चकम् । ३६

आखूनां-ओम् हूम् विषं हर हुम् पक्षि वसुन्धराविवरं
गच्छ पुम् हः स्वाहा । अहिमथनमित्यं दग्धं चिन्तयेत् ।
ओम् नमो भगवते खेट सहस्रभुज सहस्रनेत्र सहस्र-
नीलमुख विषं दह विषभोजन वज्रदंष्ट्र हन हुं मुष्टि
१० बन्धन विषं धरलव पक्षि फट् स्वाहा । सूकरेणा
हिं खादं (तं) ध्यायेत् । विषापहरणं भवति । ३७

ओम् हूम् भूम्यां गच्छ विषान्मुक्तोसि स्वाहा ।
ओम् ठः । एषः क्वेळशोभहत् । ३८

ओम् हाँ ह्रीम् तत्प पडिक्र देव ? अः विर विर
१५ विषान्मुक्तोसि स्वाहा । अनेनमन्त्रेण अभिमन्त्रितेन

1. (क) चर. 2. (ख) ह्रः.

अर्कपुष्पेण ताडयेत् । आखु विषनाशनं भवति ॥ ३९

नमस्सर्वमूषिकेभ्यो विश्वामित्रः आज्ञापयति. शीघ्रं
गच्छन्तु मूषिकाः स्वाहा । श्रीलाङ्गलाख्यामिर्मा
विद्यामाहुः. मूषिक विषनाशः ॥ ४०

५ ओम कः एः इः औः ठः. एतं चिन्तामणिमनुं
जप्त्वा आखु विषं हरेत् ॥ ४१

एकचरणे पुः अशरणे पुः विशरणे पुः एष आखू-
चाटनः ॥ ४२

ओम् नमस्सर्वसिद्धान्तपुरुष हुरु स्वाहा । आखु
नाशनं । सर्षप मिश्रगुग्गुलुधूपेनाखुनाशनम् ॥ ४३

ओम् स्वर्णदंष्र वज्रदंष्र मत्तवर्गाह मत्तकुञ्जर धुरु
धुरु स्वाहा । एषोप्याखुनाशनः ॥ ४४

ओम् नमो भगवते वज्रशब्दमूषिकमृंगगणं
भक्षय वन्धय हुम् फट् । अनेन आखू चाटनं भवति ॥

1. (ख) लाङ्गलाख्यमन्त्रमाहुः क्षेलशोफनाशः 2. (ख)
वाराङ्ग. 3. (ख) वराहन्दजातु? विष भक्षय वन्धय तुण्ड
भक्षयेत्यादि.

अथ वृश्चिकमन्त्रः

ओम् स्नांम् हुम् टेम् हिलि पुः स्वाहा । हुम्
फट् स्वाहा । हिलि पुः विष्णवे पुः सर्वेभ्यो देवेभ्यः
पुः स्वाहा । एते वृश्चिक विष नाशनाः । ४६

५ ओम् हुम् फट् वरं किरि किटि. खड्गेन च्छन्धि
शूलेन मिन्धि चक्रेण दारय हुम् फट् स्वाहा । एष
गर्दभाश्वादि विषापहः ॥ ४७

ओम् नमो भगवते विष्णवे सुरवर श्रीगरुड
प्रभञ्चन प्रभेदन विमर्दन हुम् फट् स्वाहा । अयं
क्रिमिकीरादि विषापहः ॥ ४८

अम्-क्षेम् क्षेम् विं खात्वा ? शतावृत्या विषं संहरेता
अलकाधिपते यक्षराज गुह्यकगणाधिप उल्कादंशू
त्वमेव मे निर्विं कुरु मा चिराय स्वाहा । ओम् नमो
भगवते गरुडाय महेन्द्ररूपाय पर्वतशिखराकाराय
संहर मोहय चालय पातय विषममृतसदृशं भक्षयामि

1. (ख) प्रांम्. स्नांम्. 2. (ख) तिरि: गिरि किटि.

मे ललपक्ष विषहर स्वाहा । एते स्थावरविषापहाः ॥ ४९

ओम् नमो मातः हुलु हुलु सर्वविषेष्यो गौरी
चण्डालिनी मातङ्गिनी हरिमायिनीस्वाहा । अयमपि
स्थावरविषापहः ॥

५०

५ अथ यन्त्रान्तरविधानम्

बिन्दुमध्ये षट्कोणम् विलङ्घ्य कोणेषु सुदर्शन
मन्त्रम् ओम् ह्रीम् ओम् प्रम् नृम् ठम् ओम् नमः
सुदर्शनाय कुरुकुले स्वाहा । तत्प्रणवेन वेष्टयेत् ।
तद्वाह्ये पञ्चदलेषु पञ्चार्ण विलोमतो लिख्य ? तत्सर्पो-
च्चाटनं भवति ।

५१

प्रथमं त्रिकोणं विलिख्य तन्मध्ये रेषां तत्प्रणवेन
संवेष्टय तद्वहिः पञ्चमुखान् परितो विलिख्य षम्.
षम्. षम्. षम्. इति पञ्चमुखम् । तद्वहिः
भक्तरेण संवेष्टय तद्वहिः क्षीम् ह्राम् ह्रीं इत्येतैः
संवेष्टय तद्वहिः नागानां नामभिः परिवेष्टय तद्वहिः
स्वाहया परिवेष्टयेत् । एतद्य न्त्रं स्तोभक्तसंहारकं भवति ।

1. (ख) ह्रम् ओम् पम्.

पीतं वज्रचतुष्कोणं पार्थिवं शकदेवतम् ।

वृत्तार्धमाप्यं पद्माङ्कं शुक्रं वरुणदैवतम् ॥ ५३

त्र्यश्रं स्वस्तिकया युक्तं तैजसं वह्निदैवतम् ।

षट्कोणविन्दुसंयुक्तं वायव्यं कृष्णवर्णकम् ॥ ५४

५ श्यामवृत्तं तदाकाशं विद्युत्संघसमाकुलम् ।

निश्चलं विष्णुदैवतं भूतविंवं यथाक्रमम् ॥ ५५

भूविंवे कनकाचले नृ (न्द्र) सद्वर्णं स्वाहाचतुष्कोल्लस
त्कोटीपञ्चगपाशशङ्कविलसच्चकं निषण्णं दृढम् ।

आश्यामाम्बरवीतमुद्गतवृहत्तकन्धं सुपीनोदरं

१० रोग ध्वेष्ठ पिशाच भूतमरुतां संस्तंभकं संसरेत् ॥ ५६

ध्यायेद्वारुणम् षडले सुविमलाम्भोजोदरे संस्थितं
हस्तस्थामृतकुम्भनिस्मृतसुधांधाराभिमग्नं जनम् ।

कुर्वन्तं विषदष्टमिन्दुसद्वर्णं सच्छङ्कच्चकोज्वलं

मुक्ताहारकिरीटमाल्यविलसद्वैन्दुरेखाद्यम् ॥ ५७

1. (ख) वृत्तं षट्कोणविन्दुयुग्मवायुदैवतम्.
2. (क) जलम्.
3. (क) चक्रोल्लसम्मुक्ता.

तेजोमण्डलगं महाजवयुतं कालाग्निलक्षोज्ववलं
हेमाभाम्बरचित्ररेत्नमुकुटं व्यासाखिलाशामुखम् ।
दोर्भिरशङ्कमरिं शताश्रिदहनश्वेताचलांस्तर्जनी-
मुद्रां च प्रतलं विषग्रहगणं स्तम्भे दधानं स्मरेत् ॥५८

५ ध्यायेद्वायुगृहे दलाष्टकयुते पद्मेष्टवाहुं करैः
शङ्कं चक्रसुधाकरं फर्णिकरं सालं च मुष्टि तीथा ।
अन्यद्वस्ततलप्रहारविलसदण्डायुधं भीषणं
ध्यायेद्विष्णुरथं विभाव्य गरलं सङ्क्रामयेत्स्वेच्छया ॥

१० षोडशायुधसंयुक्तं पञ्चवर्णं महाजवम् ॥ ६०

सर्वभरणसंयुक्तं सर्वक्षेलविनाशनम् ।

ध्यात्वा च संहेरेन्मन्त्री सर्पसंहारकारकम् ॥ ६१

यन्त्राणि चाश्र्वर्यकराणि पञ्च

विज्ञाय सन्त्राहि समस्तं जन्तून् ।

१५ विषज्वरं शुलविसर्पिकांश्च
कुक्ष्यक्षिरोगांश्च निहन्ति कुष्ठान् ॥ ६२

1. (क) व्रतमण्डलीं विषगणस्तोभे. 2. (क) धृतम्. 3. (क) श्यामम्.

अत्रिपञ्चकशिरोविभूषिता
बिन्दुनादलिपिसंयुताम्बिका ।

कालकूटविषहारिणी क्षणात्
भानुरन्धतमसं यथोषसि ॥

६३

५ संमुखालिखितशान्तपञ्चका
शक्तिरिन्दुसहिता विसर्गिणी ।

दर्शनेन सखलं विषं हरेत्
शूलविद्रधिविसर्पिकानपि ॥

६४

अभिमुखलिखितानामर्घनारोश्वराणा
१० मुद्रगवरुणानां बाह्यगा पूर्णसर्गा ।

सकलगरलहन्त्री शक्तिरत्यद्भुतार्था
मम हृदयमिवेयं ज्ञापिता गोपनीया ॥

६५

सत्यं सत्यमुखोदरं विलिखितं कूरत्रया शाम्भवी
शक्तिं विन्दुविसर्गिणीं कंरतले सञ्जिन्त्य तां चेतसा ।

1. पञ्चरा. 2. विसर्पिणीं च सहिताम्.

सद्यः कुष्ठविषापहोरनिपुणो भागीरथी सा यथा
पापानामस्विलात्मरक्षणविधौ वृत्तिर्यथा वैष्णवी ॥ ६६
क्षकारोपरि टान्तस्य तत्परं तान्तमेव च ।

ततो दीपिकया वेष्टय विषरोगज्वरापहम् ॥ ६७

५ स्थावरं विषमशेष जङ्घमं कृत्रिमं ग्रहकुलाविशाङ्कितम् ।
इत्थमुक्तमिह यन्त्रबृन्दकं गोपनं रहसि तत्तु गौतम ॥
तार्क्यहस्तमथो वक्ष्ये साधकानां हिताय वै ।
कर्णिकाकेसरोपेतमष्टपत्रविभूषितम् ॥ ६९

क्षौं बीजं विन्यसेन्मध्ये केसरेषु स्वरान् लिखेत् ।

१० कादिवर्गान् लिखेत् सप्त पत्रे चान्त्ययुतं परम् ॥ ७०

मातृकाम्बुजमेवं स्यादृदये वामहस्तके ।

स्वर्णचिह्नसंयुक्तं देवतानागसंयुतम् ॥ ७१

वासुकिशशङ्खपालश्च पृथिवीमण्डलावृतौ ।

पंद्रकाकोटकौ नागौ वरुणालयसङ्गतौ ॥ ७२

1. (क) षका.
2. (क) तान्तं स्यात्.
3. (क) पान्त.
4. (क) सङ्गमम्.
5. (क) कौम्.
6. (क) स्वर्णार्ण.
7. (क) इदमर्थं नास्ति.

अनन्तगुलिकौ सपौ वह्निमण्डलसंयुतौ ।

महाब्जतक्षकौ नागौ वायुमण्डलसंवृत्तौ ॥ ७३

भूरादि वायुपर्यन्तं मण्डलं वेष्टयेत्क्रमात् ।

आकाशमण्डले भागे भिन्नाङ्गनचयप्रभम् ॥ ७४

५ अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं मध्यपर्वं न्यसेत्क्रमात् ।

श्रीमद्भूषण्डपञ्चाणीं विभजेद्वज्ञनस्वरौ ॥

७५

आदिपर्वन्यसेन्मन्त्री अङ्गुष्ठादिक्रमात्ततः ।

नागानामादिवर्णं च मन्त्रवर्णं यथोक्रमम् ॥ ७६

भूरादिमण्डले लिख्य मध्यपर्वं यथोक्रमम् ।

१० भूतानामादिवर्णश्च अङ्गुष्ठाद्यन्तपर्वसु ॥

७७

शब्दादीनामाद्यवर्णं विन्यसेदन्तपर्वसु ।

गुणत्रयादिवर्णं च प्रत्येकं विन्यसेत् क्रमात् ॥ ७८

स्पर्शनादेव तार्थात्मा हस्तो हन्याद्विषद्वयम् ।

एवं सकलितं ध्यायेदात्मानं गरुडात्मना ॥ ७९

तथैव पादहस्तानां भेदबुद्धिं न चिन्तयेत् ।
 एवंविधं समालोक्य नागान्पश्यति साधकः ॥ ८०
 पर्वते परमाणौ वा तस्य व्यापन्न विद्यते ॥ ८०॥

इति काश्यपीये श्रीमद्भुद्धपञ्चाक्षरीकल्पे विष्णुसंहारादि-
 मन्त्रयन्त्रप्रयोगविधिः

पञ्चमोऽध्यायः

षष्ठोऽध्यायः

काश्यपः—

स्थानं वक्ष्ये मृतस्यैव जीवरकरं परम् ।
 अङ्गुष्ठाङ्गुष्ठिसन्धिजानुगुह्यनाभिहृदि स्तने ॥ १
 कण्ठनासाक्षिकर्णभ्रूमध्यशङ्खेषु मूर्ध्नि च ।
 दक्षिणादिपार्श्वयोः पुंसः पक्षयोः शुक्लकृष्णयोः ॥ २
 ५ चरेत्सुधाकलारोहादवरोहः तिथिकमात् ।
 सुधारोहावरोहौ तु पार्श्वयोर्व्यत्ययात् स्त्रियाः ॥ ३
 सुधायास्सप्तमे स्थाने विषस्थानभिति स्मृतम् ॥ ३॥
 आस्ते यत्रामृतमवयवे तत्रमर्द्दं विषध्नं
 तस्मिन्दृष्टे यदि च गुलिकेनापि न स्याद्विषापत् ।
 १० स्थाने यस्मिन् भवति गरलं तत्र चेन्मर्दनं स्यात्
 क्षेलस्तोमं वितरति मृतिं तत्र दंशशुभोऽपि ॥ ४॥
 क्षेले कण्ठगते निशाकरकलं कृत्वा गलस्थां भजेत्
 भुक्तं स्याद्विषमन्यथा विषमपि प्रायोऽमृतं स्यात्था ।

अश्वन्नेवमहर्निशं बलमनस्तेजोऽङ्गपुष्ट्यादिभिः
जीवेदुःखजरापमृत्युपलितातङ्गादिमुक्तश्चिरम् ॥ ५॥

गुह्यं यदा याति सुधाकला सा-
ऽवश्यं तदा स्यात्प्रथमोपयोगे ।

५ भोगे सुधास्थानविमर्दचुंबो-
ऽवश्यायशुकुक्षरेण च तस्य ॥ ६॥

स्थाने यस्मिन् सा सुधायाः कलास्ते
तत्स्थान् प्राणान् सन्ततं चिन्तयेद्यः ।
आयुः पुष्टिश्श्रीर्वपुस्सर्वसम्प-

१० चेजोरक्षोकान्तयस्तस्य सन्ति ॥ ७॥
औषधग्रहणं वक्ष्ये तत्कमं शृणु गातम् ॥ ८

यान्यौषधानि गृह्यन्ते विधानेन विना जपम् ।
तेषां तद्वीर्यहानिस्याद्विधिना सङ्ग्रहेत्ततः ॥ ९

सृष्टा स्थाप्रजास्तासां रक्षणेऽसृजदोषधोः ।

१५ तद्रक्षार्थं च विदधे चन्द्रमा नाम देवताम् ॥ १०

1. (क) भोगे. 2. (ख) पुंसो. 3. (क) तस्याः.

तं प्रणम्यौषधीः पार्श्वे यवान् प्रक्षिप्य मुष्टिना ।
दश जप्त्वा मन्त्रमिमं नमस्सूर्याय मन्त्रवित् ॥ ११
सुप्रभायै नम इति यवेनार्च्य महौषधिम् ।
इं सोमाय नम इति ठं चन्द्राय नमस्ततः ॥ १२

५ नमो महौषधायेति स्वाहान्तं प्रणवादिकम् ।
गन्धपुष्पादिसंयुक्तमक्षतैस्सम्यगर्चयेत् ॥ १३
येन त्वा विदधे ब्रह्मा येनेन्द्रो देवता इह ।
तेन त्वा हारयिष्यामि तिष्ठ तिष्ठ महौषधे ॥ १४

अनेन मनुना मन्त्री औषधं स्थापयेत्ततः ।
१० पश्चात्सूर्यसमायुक्तोमोषधिं देवतामयीम् ॥ १५

ओं नमः पदमुच्चार्य ओषधीभ्यः परं पदम् ।
ऊर्जस्वत्यः पदं ब्रूयाद्ब्रुविष्यथ पदं वदेत् ॥ १६
तद्वीर्यैः पदमुच्चार्य कुरुत्वं कुरुपदं ततः ।
ध्वं पदं पदयुग्मं स्याद्बनयुग्मं वदेत्ततः ॥ १७

१५ मारयद्वयमुच्चार्य तुभ्यं नम इति ब्रुवन् ।

1. (ख) अं नम्. 2. (ग) समायुक्तमोषधं देवतामयम्.

- उद्धरेन्मनुना मन्त्री औषधं वीर्यवद्धवेत् ॥ १८
 एकत्र विधिवत्कृत्वा तज्जातिर्वीर्यवद्धवेत् ।
 गारुडेन शतावृत्या सर्वोषधिविधिस्मृतः ॥ १९
 नागाकृष्टिमयो वक्ष्ये समासेनैव गौतम ।
 ५ सौदर्शनेन मन्त्रेण साक्षात्कृत्वा समाहितः ॥ २०
 कवचास्त्रं निरुद्ध्यैव ध्यानपूर्वं मनुं जपेत् ।
 सर्पाहानं प्रकुर्वीत यन्त्रमध्यगतश्शुचिः ॥ २१
 तारं तारानुतारं च चन्द्रबीजमतः परम् ।
 क्षेमं बीजं हुंपद्मद्वन्द्वं फट्कारद्वयमेव च ॥ २२
 १० आगच्छन्तु महानागा अनन्तगुल्मिकास्तथा ।
 वासुकिशशङ्खपालोऽन्ते तक्षकेति पदं वदेत् ॥ २३
 महापद्मपदं चोक्त्वा कार्कोटकपदं वदेत् ।
 पद्मेति पदमुच्चार्य गरुडस्य वदेत्ततः ॥ २४
 विद्याङ्गनि पदं चोक्त्वा स्वाहामन्त्रमितीरितम् ।
 १५ मन्त्रेण सर्पनाहूय लिङ्गैर्जनातु दंशकम् ॥ २५

तारतारानुतारं च नमो भगवते पदम् ।		
गरुडाय पदस्यान्ते नागशाश्रो पदं वदेत् ॥	२६	
एह्येहि भगवन्नागलोकमाक्रम्य तत्परम् ।		
हन दह द्वयं वीप्सा द्रौवयद्वयमुच्चरेत् ॥	२७	
५ हुरु युग्ममुख्दन्धं ^१ किलिवीप्सा नमो नमः ।		
इति ब्रूयात्ततो मन्त्री गोत्रमुत्सारयेत्ततः ॥	२८	
नागसंरभमुच्चार्य आदीनां ? पदमुच्चरेत् ।		
पटहद्वयमुच्चार्य ? बैन्धयुग्मं ततः परम् ॥	२९	
महां मोहिनि सान्निध्यं कुरु नस्तेजसे पदम् ।		
१० प्रल्याग्निनिभं जं झं तैतो रणपदं ? वदेत् ॥	३०	
जहि जातपदस्यान्ते वेधसे पदमुच्चरेत् ।		
स्वाहान्तं पदमुच्चार्य नागाकृष्टिमनुं परम् ॥	३१	
आकृष्यमाणान्पादेन सर्पादीन्भयविह्लान् ।		
ध्यायन् पठेदिदं मन्त्रमागच्छन्तूरगादयः ॥	३२	
१५ तत्रागतेषु तच्छक्तया सर्पाखुविहगादिषु ।		

1. (क) ऋग्य. 2. (क) सिलि. 3. (क) गन्ध. 4. (क) तत्त्वोरण.

१	किञ्चिद्देवं वदेन्मन्त्री दंशकाहिमिहानय ॥	३३
	असौ गत्वा तमाख्या पुनरायाति भूत्यवत् ।	
	स्वयं विषं गृहाणेति प्रोक्तः कुर्यात्तथैव च ॥	३४
	विद्यैषा साधिता यस्य भार्यावद्वशवर्तिनी ।	
५	एवमत्यन्तुं कर्म सकुर्यादिन्द्रजालवत् ॥	३५
	सर्पोच्चाटनसामर्थ्यमन्त्रं वक्ष्यामि गौतम ।	
	तारतारेनुतारान्ते नमो भगवते पदम् ॥	३६
	रौद्रायेति पदस्यान्ते सुपर्णपदमुच्चरेत् ।	
	पतङ्गपदमुच्चार्य प्रेताधिपतये पदम् ॥	३७
१०	गुलुद्वयं गर्जयुग्मं नागांस्त्रोसय वीप्सयुक् ।	
	भ्रामयद्वयमुच्चार्य मुञ्च मुञ्च पदं वदेत् ॥	३८
	मुह्य मुह्य पदं चोक्त्वा कहु कहु पदं वदेत् ।	
	आविशद्वयमुच्चार्य सुपर्णपदमुच्चरेत् ॥	३९
	पतङ्गरुडं चोक्त्वा ज्ञापयति स्वाहया युतम् ।	
१५	रसातलं क्षोभयित्वा गोत्रमुत्सारयेदहीन् ॥	४०

-
1. (क) कं चिदिति साधुः 2. (क) मृत्युः 3. (ग) महं-
4. (क) मुञ्चरेत्

रेसातलक्षोभण एव सिद्धिः

प्रक्षोभयेत्ताक्ष्यमनुर्भुजङ्गान् ॥

४१

वैल्मीकादिभुजङ्गस्थानोपान्ते स्थित एव तत् ।

निर्गच्छेत्तत्तदुरगतस्तस्माच्चिग्रहस्थानात् ॥

४२

५ पञ्चावृत्तिर्वर्णवृत्त्या विलोमां

दुक्तोयं स्यात्ताक्ष्यमन्त्रः क्षिपादिः ।

तज्जप्त्राहित्तर्करमिर्विकीर्ण-

स्सद्यो गच्छेत्तेत्रकर्णो गृहादेः ॥

४३

क्षिप क्षिप प्रक्षिप च तारापक्षियुगं वदेत् ।

१० औं स्वाहा मनुमावर्त्य पूर्ववत्क्रियया फलम् ॥ ४४

भूर्जे रोचनयालिख्य षडश्रं तद्वहिः पुनः ।

पञ्चपत्राऽजमोलिख्य तन्मध्ये प्रणवं लिखेत् ॥ ४५

तदन्तर्विलिखेदस्त्रं संपर्संहारकारकम् ॥ ४५॥

कोणे कुरुकुले स्वाहा पत्रे मन्त्रं विलोमतः ।

११ स्पृष्टा शतं जपेन्मन्त्रो वल्मीकविवरे क्षिपेत् ॥ ४६॥

1. (ग) इदं पद्यार्धमे-वात्रास्ति 2. (ग) अशुद्धेयमार्या,
कोशान्तरे नास्ति. 3. (क) स्वाहया मनु. 4. (क) संपर्संरस्म-
कारणम्. 5. (क) स्पृष्टास्पृष्टा.

गृहे देवालये कूपे यत्र यत्र वसन्ति ते ।

तत्र तत्र क्षिपेद्यन्तं सर्पोच्चाटनकृद्धवेत् ॥ ४७॥

किञ्चल्कं लिपिपङ्कजस्य विवरे साध्याख्यवीजान्वितं
यक्षेद्यद्यमशक्रपाशिषु मनोर्मध्ये च वर्णानपि ।

५ वायवन्योर्निर्गतीशयोर्दिशिदले यादीन् लिखेत्स्य वै
शिष्टेष्टसु वर्गकाष्टकमिदं यन्तं फणिभ्यो वधः॥ ४८॥

एकात्मना यो विनतासुतेन

मन्त्रेण सम्मंत्र्य तु मन्त्रशक्तया ।

उदामवीर्यैषधिलिपहस्त

१० सप्त्वांडयेद्यानपरो भुजङ्गैः ॥ ४९॥

आत्मरक्षां पुरस्कृत्य सर्पकीडां चिकीर्षयेत् ॥ ५०

टान्तजान्तौ च रान्तौ च णान्तनान्तौ विसर्गिणौ ।

नाभिहृत्कन्धरातालुललोटेषु च विन्यसेत् ॥ ५१

न्यस्याथ सर्गिणां नान्तं न्यस्येत्सर्वाङ्गसन्धिषु ।

१५ तत्राङ्गदूषणीं विद्यां रक्षार्थं सम्यगुद्धरेत् ॥ ५२

अक्षिमातङ्गकेचोक्त्वेश्वरि सर्पपदं वदेत् ।
मुखशब्दं वदेत्पश्चान्निवारणपदं वदेत् ॥ ५३
शाङ्करी च पदं चोक्त्वा रेकान्ते शम्बरीपदम् ।
तत्परं कुक्कुटपदं मैयूरेश्वरि पदं ततः ॥ ५४

५ पश्चाद्वृष्टय गां हास्याङ्गुङ्गाकारान्तमिमं मनुम् ।
अनयाचाङ्गदूषिण्या स्पृशेत्सर्वाङ्गमेतया ॥ ५५
एवं कल्पतत्त्वमन्त्री भुजङ्गैर्नाभिभूयते ।
सर्पान् संवोद्य संस्तम्य लिङ्गस्थानाशनादिभिः ॥
ग्राहान् विज्ञाय तैः क्रीडां विदधीत समाहितः ॥ ५६॥

१० ग्राहाः पद्ममहापद्मशङ्कशेषान्वयोरगाः ॥ ५७
हस्यदोर्धकृशसथूलगनिति पूर्वादिलक्षणात् ।
पञ्चतान् फणिनो गृह्यात् ? लक्षणेन विसर्जयेत् ॥ ५८
ग्राह्यस्याहेषुखे मन्त्री कल्ययेदाहारभूतिना ? ।
हिङ्गेशिग्रुवचाव्योषनीलीदुग्धशिफायुतः ॥

१५ काये हस्ते समालिप्य क्रोडेत्सर्पेण सधकः ॥ ५९॥

1. (ग) क्वाक्षरि. 2. (क) शङ्किनी. 3. (क) लंबरी.
4. मधुरेश्वरि. 5. (क) ग्राहाः परं महापद्म. 6. (ग) इदम-
र्धमन्त्र न. 7. (क) हिङ्गु शुक्रबला.

सर्पस्य दंशदन्तौ तु मार्जारेस्य नखेन वा ॥
गोधाकपोतचटकनरैराच्छादयेच्छनैः ॥ ६०॥

कृत्वा वकाङ्गुलिं हस्तमृजुं कृत्वा तु मध्यमम् ।
तदग्रे पृथिवीं ध्यात्वा न्यस्यास्ये स्तम्भयेदहिम् ६१॥

५ कृत्वा हस्तमनुत्तास्तु ? अङ्गुली विवृता अपि ।
मध्यमानामिकाभ्यां च भुजङ्गस्योद्धर्ति हरेत् ॥ ६२॥

तलं कृत्वा फणाकारं संहताकुञ्चिताङ्गलिम् ।
हस्तं भुजङ्गमाकारं ध्यात्वा संस्तम्भयेदहिम् ॥ ६३॥

अङ्गुलिस्फोटनेनाथ सर्पस्य मुखपार्श्वयोः ।

१० शिखिपिञ्छेन वा कुर्यात् सर्पकीडां समाहितः ६४॥

हनुगण्डगलस्थौल्यं फणाल्पत्वं विवर्णता ।

उद्रूतनं च दंशोच्छा लिङ्गान्येतानि भोगिनः ॥ ६५॥

पात्रेणाहिमवष्टम्य मार्जारनकुलादिभिः ।

तान् दृष्टा वा स्थित इति ध्यानाद्वोगी न गच्छति ॥

१५ ऊर्ध्वाधिःकलिपताभ्यां च भूवेशमभ्यां निरोधितः ॥ ६७

1. (क) मार्जारककुलादिभिः.

तारां कृरु पदं कुले वर्मास्त्रं विद्ययानया ।
संयुक्तेन समारेण विद्धस्तत्त्वधो भवेदहिः ।
प्रादक्षिण्येन सिकताताडितोहिर्न गच्छति ॥ ६८॥

कौटिल्यं भोगसङ्कोचः श्वासो नेत्रार्धमीलितम् ।
गृहनं स्वल्पचेष्टा च दंशचोरस्य लक्षणम् ॥ ६९॥
पूर्वपार्श्वद्वयं पृष्ठेष्टादिशन्ति द्विजातयः ।
अशक्तः? पञ्चगीदष्टे सर्पदष्टे फँलं भवेत् ॥ ७०॥

पूर्वाहिं वापराहणेवा दष्टे शक्तिर्बलं क्रमात् ॥ ७१
निशाचासरसन्ध्यासु बलवस्त्रियाद्यः ।

एकाङ्गुलं स्यादृष्टानां मध्यं बालेन दं शितम् ॥ ७२
सर्पेण द्वाङ्गुलं यूनावृद्धेनत्र्यङ्गुलं भवेत् ।

पूर्वाहिं बलवान् बालो मध्याहिं च युवा बली ।
वृद्धोऽपराङ्ग इत्येवं विद्यामात्रेण तद्वलम् ॥ ७३॥

विप्रराजोरगविषमनुवर्तनया हरेत् ।
अन्यत्सर्पविं विद्वान् बलात्कारेण संहरेत् ॥ ७४॥

1. (ग) इदमर्थं कोशान्तरे नास्ति.
2. (ग) च लंभयेत्.
3. (ग) विद्याद्रात्रौ च.

भुक्तकालमनन्तादीन् वाराणां तु विधीयते ॥ ७५

शेनिवारस्य रात्र्योदौ षष्ठ् भागः पञ्च तत्परम् ।

चतुरष्ट तथासप्त विंशत्काल मितीरितम् ॥ ७६

तद्वारं सप्तधा कृत्वा शेषादीन्याजयक्तमात् ॥ ७६॥

अङ्गुष्ठाङ्गुष्ठिषु जड्घोरुनाभिहङ्गलमूर्धसु ।

गात्राण्येतानि शेषादिनागानां योजयेक्तमात् ॥७७॥

एवं कृत्वा तु मतिमानयत्नेन विषं हरत् ॥ ७८

इति काश्यपीये गस्तपञ्चाक्षरीकल्पे सर्पकीडा
लक्षणादि विधिः ।

षष्ठोऽध्यायः ।

1. (क) निशाचरस्य. 2. (क) विंशत्कालम्. 3. (ग)
न्वनियोजयेत्. 4. (क) अङ्गुष्ठाङ्गुष्ठी च.

सप्तमोऽध्यायः ।

शेषादिमन्त्रान् वक्ष्यामि शृणु गौतम सुव्रत ।

ओमं पदमथोच्चार्यं कं रवं गं धं पदं वदेत् ॥ १

आं खुरु द्वयमुच्चार्यं चययुग्ममनन्तरम् ।

अनन्तपदमुच्चार्यं विषं हरेपदं वदेत् ॥ २

५ संक्षिप हः प्रक्षिप हः अनन्तहृदयाय पुः ।

स्वाहान्तं मन्त्रमुच्चार्यं शेषस्थानं विमर्दयेत् ॥ ३

श्रुतमन्त्रमयत्नेन भेरीशब्दादिनिस्वनात् ।

अनन्तान्वयजातां हिदष्टस्याशु विषं हरेत् ॥ ४

ओं इं पदमथोच्चार्यं चं छं जं झं पदं वदेत् ।

१० ईं हूं जं वासुकिं चोक्त्वा विषं हरेपदं वदेत् ॥ ५

संक्षिप हः प्रक्षिप हः वासुकीहृदयाय पुः ।

स्वाहान्तं मन्त्रमुच्चार्यं तत्थानं मर्दयेहुधः ॥ ६

अशनीशब्दभाषेण वासुकेर्विषनाशनम् ।

ओं उं पदमथोच्चार्यं टं ब्डं ढं पदं वदेत् ॥ ७

- ओऽं पदमथोच्चार्य तक्षकेतिपदं वदेत् । ८
 विषं हर पदं चोक्त्वा संक्षिप हः पदं वदेत् ॥ ८
- प्रक्षिप हः पदं चोक्त्वा तक्षकेतिपदं वदेत् ।
 हृदयाय पदं चोक्त्वा पुः स्वाहामन्त्रमीरितम् ॥ ९
- ५ अब्रह्मण्यपदं चोक्त्वा अविधापदमुच्चरेत् ।
 पदद्वयान्वितं मन्त्रं तक्षकस्य विषं हरेत् ॥ १०
- ओं ऋं पदमथोच्चार्य तं थं दं धं पदं वदेत् ।
 ऋं स्फुरद्वयमुच्चार्य स्फोटयद्वयमुच्चरेत् ॥ ११
- हुं फट्कार्कोटक विषं हर संक्षिप हः पदम् ।
 १० प्रक्षिप हः पदं चोक्त्वा कार्कोटकपदं वदेत् ॥ १२
- हृदयाय पदस्यान्ते पुः स्वाहामन्त्रमीरितम् ।
 गृग्रशब्दसमायुक्तं कार्कोटकविषं हरेत् ॥ १३
- ओं लं पदमथोच्चार्यं पं फं बं भं पदं वदेत् ।
 लं दह द्वय मुच्चार्य छिन्द मुञ्च द्वयं वदेत् ॥ १४
- १५ अहो पद्म विषं चोक्त्वा हर संक्षिप हः पदम् ।
 प्रक्षिप हः पदं चोक्त्वा पद्मशब्दमथोच्चरेत् ॥ १५

- हृदयाय पदस्यान्ते पुः स्वाहामन्त्रमारितम् । १५
- गर्जितं सूकरसमं पद्मान्वयविषं हरेत् ॥ १६
- ओं एं पदमथोच्चार्यं शं रं लं वं पदं वदेत् ।
- ओमैं पद्म महापद्म विषं हर पदं वदेत् ॥ १७
- ५ ओं ऐं पदमथोच्चार्यं महापद्मपदंवदेत् ।
- संक्षिप हः प्रक्षिप हः महापद्मपदं वदेत् ॥ १८
- हृदयाय पदस्यान्ते पुरस्वाहामन्त्रमुच्चरेत् ।
- गृहदाहादिकथनाद्वीतवायस्वरादपि ॥ १९
- महापद्मान्वयविषं मर्दनेन विनश्यति ।
- १० ओं ओं पदमथोच्चार्यं शं षं सं हं पदं वदेत् ॥ २०
- ओं हं सः शङ्खपालान्ते विषं हर पदं वदेत् ।
- सङ्खिप हः प्रक्षिप हः शङ्खपालपदं वदेत् ॥ २१
- हृदयाय पदस्यान्ते पुरस्वाहामन्त्रमुच्चरेत् ।
- घृते वराटिकोत्तानभङ्गस्तद्विषहा भवेत् ॥ २२
- १५ भुक्त्वैकर्विंशतिग्रासान्यदि भक्तस्य मन्त्रितात् ।
- कं दैहीत्युदितो दष्टो निर्विषोऽम्भः प्रयच्छति ॥ २३

यां कामपि कथां तत्र विषष्वनीमथवा वदेत् ।

शङ्खपालान्वयविषं मन्त्रेणानेन नाशयेत् ॥ २४

ओं अं पदमथोच्चार्यं लं क्षं अःपदमुच्चरेत् ।

कुरुद्वयं क्षुद्रद्वयं च चुलुयुगमं वदेत्पदं ॥ २५

५ गुल्मिकेति पदस्यान्ते विषं हर पदं वदेत् ।

संक्षिप हः प्रक्षिप हः गुल्मिकेति पदं वदेत् ॥ २६

हृदयोय पदस्यान्ते पुरस्वाहामन्त्रमुच्चरेत् ।

शर्करा राजिका चास्मो मन्त्रेणानेन मन्त्रितम् ॥ २७

क्षिप्त्वा दिगन्तरे सद्यो गुल्मिकाहिविषं हरेत् ।

१० शुक्लाष्टम्यां त्रीण्ययुतं सिध्यै नागमनुं जपेत् ॥ २८

शालिपिष्ठं गुलं सकु नालिकेरजलं ददेत् ।

तत्प्रसादेन शेषाद्यन्वयजं संहरेद्विषम् ॥ २९

स्वनामवज्जपेन्मन्त्रं स्वं स्वं स्थानमुपस्थृशेत् ॥ ३०

शेषादिकाले दष्टानां हरेत्क्षेत्रितमादितः ।

१५ एवं कृत्वा तु मतिमानयबोन विषं हरेत् ॥ ३१

इति काश्यपीये श्रीमद्भरुदपञ्चाक्षरीकर्त्त्वे

सप्तमोऽध्यायः ।

अष्टमोऽध्यायः

- दर्वीकरा मण्डलिनो राजलिङ्गैतकास्तथा । १
 दर्वीकरेण दष्टस्य शृणु रूपाणि गौतम ॥
- मुखं पाण्डु भवेत्पातदंशश्च परिदूयते ।
 दाहश्च जायते तस्य निद्रा चैव प्रबाधते ॥ २
- ५ वेपन्ते चास्य गात्राणि सततं च विजृम्भते ।
 तत्रौषधं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् ॥ ३
- नैस्याञ्जनादिलेपैश्च पानभक्ष्यादिना ततः ।
 पाठलीविल्वमूलं च शिरीषं च तथार्ककम् ॥ ४
- द्वे हरिद्रे च माञ्जिष्ठां तगरुं चन्दनं तथा ।
 १० सरलं चैव लोध्रं च कृत्वा मूत्रेण पेषयेत् ॥ ५
- अञ्जनं चैव नस्यं च मृतसञ्जीवनं परम् ॥ ५॥
 अङ्गोलमूललवणे द्वे बृहत्यौ पलानि च ।
 कदुत्रयं च सिद्धार्थं गृहधूमं तथैव च ॥ ६॥

एतानि समभागानि कृत्वा तोयेन पेषयेत् ।

अज्जनं चैव नस्यं च मृतसञ्जीवनं परम् ॥ ७॥

ईश्वरो कदली नागी चन्द्रास्येव घनस्थिनी ।

निर्गुण्डी चेति वर्गोऽयमेकदैव पृथक् पृतक् ।

५ अज्जनं चैव नस्यं च मृतसञ्जीवनं परम् ॥ ९

शिरीषपुष्पस्वरसेन भावितं

सहस्रकृत्वो मरिचं सिताहृयम् ।

प्रयोजयेदज्जननस्यलेपनं

पानं च कृत्वा गरलाशनिस्यात् ॥ १०

१० किंशुकपत्ररसं नसि दद्यात्

पात ? विषं विनिहन्ति च शोधम् ।

औषधराजसकायजलेन

दार्विविषं शमयेत् क्षणमेव ॥

११

चुञ्चुञ्चन्द्रीत्वविगृहीतवधकमेण ?

१५ व्यूषं च हङ्गलशुनं समझागमेव ।

- एतानि चूर्णविहितं विषस व ? नश्येत
सा ? चूर्णनासिकमिति प्रतिपूरणेन ॥ १२
- श्वेतार्कमूलं गिरिकर्णकायाः
गृहप्रवालं लशुनं च कोष्ठम् ।
- ५ नस्यं चेरत् प्राणवियोगकाले
प्युच्चिष्ठते वासुकिनापि दष्टः ॥ १३
- रम्भाम्भसा भावितमश्वगन्धा
वचा शिरीषं कटुकन्त्रयं च ।
- नस्याञ्जनानि क्रिययोपयोगा-
- १० दुच्चिष्ठते वासुकिनापि दष्टः ॥ १४
- शिरीषबीजपुष्पार्कक्षीरबीजकटुकन्त्रयम् ।
- विषं विनाशयेत्पानलेपनस्याञ्जनादिना ॥ १५
- केतकास्थिरसे वस्त्रशकलं भावयेच्चिरम् ।
- विषं हरति नश्येन शुष्कं तैलविमर्दिम् ॥ १६
- १५ सहिङ्गुशककोपेन ? पाणिना वक्रनासिके ।
- विधायाथ स्पृशेदेवं त्रिः कुर्याद्विषशान्तये १७

हिङ्गुपीतार्कवक्राम्भोनस्यादुच्चिष्ठते विषी ।

क्षीरं हयारिमूलेन लवणानि गदाशिनिः ॥ १८

नस्येन विषहृद्यष्टिविसक्षो ? हृदलं तथा ।

निर्गुण्डाग्निकवैकुण्ठे बाहावल्लीरसा समा ? ।

५ व्योषहिङ्गुवचायुक्तं विषं नस्यादिना हरेत् ॥ १९॥

गृहधूमनिशायुग्मसलिलं तप्तुलीयकम् ।

हरीतकी वचा लोध्रहिङ्गुनिम्बदलान्वितम् ॥ २०॥

विषाम्भशिशाग्रमूलत्वगद्रोणाम्भो रामठोषणा ।

समभागीकृतं सर्वं नस्यादि विषनाशनम् ॥ २१॥

१० सगुञ्जाहिङ्गुवकुलशिश्रुत्वग्रससंयुतम् ।

वाहवल्लीरसो हिङ्गु वचा मरिचमिश्रिता ।

द्वयं नस्यादिना कृत्वा विषब्वं परमौषधम् ॥ २३

सगुञ्जास्थि शिफावहि शिखाहिङ्गु शिवोदकम् ।

नस्याज्जनाद्विषं हन्यात्कालकूटमपि क्षणात् ॥ २४

१५ ☈ शिरीषत्वकूत्रिकटकं वचारम्भाबुभाविता ।

* इति नस्य प्रकरणम् इति (ख) कोशे.

- खारीवेगकरज्ञास्थिव्योषनिम्बशलाटयुक् ।
नस्याज्ञनादिना हन्याद्विषं स्थावरजड्मम् ॥ २५॥
- कोशातकीवचाहिङ्गुर्शिरीषोर्कपयोयुतम् ।
कटुन्रयसमेषाम्भो हरेन्नस्यादिनो विषम् ॥ २६॥
- ५ रामठेक्षोरुमर्वाङ्गं चूर्णं नस्याद्विषापहम् । २७
विषं हन्ति शिक्षा वह्निशिखाविजयरागयोः ।
द्रोणान्वितानगण्डीरेसं ? नस्याद्विषापहम् । २८
- मातृघाति सुहिक्षाम्बु ? भाविता विषनाशिनी ॥२८॥
- कपोतकपिमार्जीरगोधानकुलपोत्रिणाम् ।
१० समस्तशिखिनां पित्तं क्षौद्रीशृङ्गीस्थितं तथा ॥ २९॥
- नस्याज्ञनादिना हन्याद्विषं स्थावरजड्मम् ॥ ३०
खारीहिङ्गवभिकाव्योषनस्यमावेशकृद्धवेत् ॥ ३०॥
- शिरीषमाधवीणुज्ञाहेमबीजं वचोषणे ।
त्रपुषोर्क दवमूलं ? भृङ्गीमूत्रं विषं हरेत् ॥ ३१॥
- इति नस्याज्ञनोभयप्रकरणम्.

अथाज्ञनप्रकरणम् ।

- मांसीचन्दनसिन्धूत्थकृष्णयष्ट्युतपलोत्पलैः ।
समूत्रैरज्ञनं सद्यो विषसुसप्रबोधनम् ॥ ३२॥
- वेषाम्भसुरसापुष्पकरञ्जास्थिकदुत्रयम् ।
५ द्विनिशाविल्वपञ्चाङ्गं पूर्ववत्स्यात्तदञ्जनम् ॥ ३३॥
- शिरीषनिम्बसकाथ वेगकोशांतकीफलम् ।
सवत्साश्वारिहेमार्कस्तुहीमूत्रं विषापहम् ॥ ३४॥
- नतोषणनिशादारुकरञ्जार्कशिला मधु ।
यस्मि ? शिरीषकृष्णाश्च गणोऽयं विषसूदनः ॥ ३५॥
- १० शिरीषैलानिशालाक्षामांसीयष्टिकरेणुकम् ।
लवणानि त्रिवृद्यष्टिविशालान्त्यूषणं निशे ।
एतौ समधुमाञ्जिष्ठौ गोशृङ्गस्थौ विषापहौ ॥ ३७
- शिलालं चन्दनं कुष्ठं त्वक्तैलाभ्रमझकम् ? ।
सुरसे हव्यवक्रासृक् मांसीराजीतृणांशिता ॥ ३८
- १५ हिङ्गवम्बुरोचनास्पृक्का (का) क्लान्ता च विषहृदणः ॥
कौन्ती कुष्ठं नतं व्योम सुरसा शारिबा धनः ।
-
1. (ग) त्वक्तैलाभ्रपञ्चकम्.

हेला हिङ्गुवचोयषि विळङ्गं सिन्धुमाक्षिकाः ॥ ३९॥
पालाशक्षारजे तोये पच्यमाने क्षिपेदिभान् ।
किञ्चिल्लीढा विषहरो गोशृङ्गस्था विषक्रिया ४०॥

इति औञ्जनप्रकरणम् ।

अथलेपनप्रकरणम् ।

५ निर्गुण्डिकापर्णरसेन साधुं
संभाव्य शुभ्रं लशुनं च सार्कम् ।
आलेपनं चैव सदृष्टकानां
क्षिप्रं विषं हन्ति च वासुकीनाम् ॥ ४१॥

१० वकुलोस्थिमज्जा सह यक्षदन्तं
स्तन्येन पिष्टा त्वनुलोभलेपः ।
दर्वीं च लूतामहमप्डलीनां
विषं विशेषादचिरेण हन्ति ॥ ४२॥

तिन्त्रिणीजलसंयुक्तं शङ्खचूर्णानुलेपनम् ।
तक्षकेणापि दष्टस्य शीघ्रं विषविनाशनम् ॥ ४३॥

१५ सुह्यर्कक्षीरलवणे रामठं काकुजीरकम् ।

- पैशाचपत्रसारेण लेपनं विषनाशनम् ॥ ४३॥
 सशुण्ठीलशुनलाक्षाहिङ्गनिशाद्यम् ।
 राजीमातुलमूत्राटयं हरेष्टेपादिना विषम् ॥ ४५॥
 व्योषाश्वारिवचानीलीमूलतैर्लान्वितं तथा ।
 ५ उच्चाटपयसा खार्याः विहृ हव्य ? ग्लेपनं भवेत् ४६॥
 तगरुं केसरः कुष्ठवचोन्मत्तास्थिचन्दनम् ।
 तण्डुलाम्बु च तछेषो भवेद्विषविसर्पहा ॥ ४७॥
 इति लेपनप्रकरणम्.
 अथपानप्रकरणम् ।
 मयूरपित्तेन च तण्डुलीयकं
 कांकाण्डयुक्तं प्रपिबेदनल्पम् ।
 १० विषाणि सस्थावरजङ्गमानि
 सोपद्रवाण्यप्यचिरेण हन्ति ॥ ४८॥
 तैलं तिलोनां पललं गुलं च
 क्षीरं तथार्कं समसेव पीतम् ।
 अलर्कमूलं विषमाशु हन्ति
 १५ विषाणि सस्थावरजङ्गमानि ॥ ४९॥

श्वेतार्कमूलं कुटजस्य बीजं
कोशातकोजातिरसेन पिष्टम् ।
अलर्कमूलं विषमांशु पाना-
दुत्तिष्ठते वासुकिनापि दष्टः ॥ ५०॥

५ गवां शकृद्रसं सर्पिस्सहितं पाययेहूधः ।
हृदयावरणं नाम जीवरक्षाकरं परम् ॥ ५१॥
इतिपानम् ।

अथ भक्ष्यप्रकरणम् ।

बृहन्पिण्डिलिकापत्रं लवणं समभावितम् ।
एतद्वक्ष्यं च दातव्यं विषवेगो न विद्यते ॥ ५२॥
इन्द्रवल्लयमिरुद्रेण तुलसीदेविका सह ।

१० तद्रसार्कं त्रिकटुकं चूर्णं भक्ष्यं विषापहम् ॥ ५३॥
इति भक्ष्यम् ।

अथ गुलिकाप्रकरणम् ।

पच्चाङ्गं कृष्णपञ्चम्यां तृतीयस्यायसा विना ? ।
गृहीत्वा मूत्रपिष्टस्तैर्विषम्बी गुलिका कृता ॥ ५४॥

छायाशुष्काः शक्तिमत्यस्सर्वत्र गुलिकाः स्मृताः ॥ ५५

जातवत्सशकुन्मूत्रवर्तिलेपो विषं हरेत् ।

हिङ्गुलं लशुनं व्योषं धान्या ? सृदुलिकास्तथा ॥ ५६

शिरीषपुष्पश्लेष्मातकरञ्जनतर्णिका ।

५ मायूरसारव्याधातं शाब्दिका माद्धिका वचा ॥ ५७

पित्तानि मेषनकुलविडालशिखिपोत्रिणाम् ।

तैः कृता गुलिका हन्यात्सर्वक्षेलग्रहादिकम् ॥ ५८

इति गुलिका ।

इति काश्यपीये अष्टमोऽव्यायः ।

नवमोऽव्यायः ।

—

मण्डलिना तु दृष्टस्य शृणु रूपाणि गौतम ।

पित्तदोषसमायुक्तस्वेदहिक्षाविमोहितः ॥ १

उण्णस्सशोफः पीतश्च दुःशो मण्डलिनः पृथुः ।

घोणसानां चिकित्साथ व्यस्ताव्यस्तां च कथ्यते ॥ २

५ श्रेतकुष्ठमहानाम भूमिसूचिस्तथैव च ।

हेमरोगमसृक् शोफरङ्गमण्डलिते दश ॥ ३

तदंगमण्डलीषद्वामेवं षोडश कीर्तिम् ।

तत्रौषधं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते सुखम् ॥ ४

नवनीतं दधि मधु सैन्धवं च कटुत्रयम् ।

१० एतन्मण्डलिदृष्टानां पानेन विषनाशनम् ॥ ५

सूदं कदम्बमाज्येन पिष्ठा भक्षेदनुर्जलम् ।

रक्तपाण्डुश्च चित्राणां मण्डलीनां विषापहम् ॥ ६

1. मण्डलीनामिति सर्वत्र. 2. (ख) पृथक्. 3. (क)
सहानाम. 4. (क) तदंश. 5. (क) सूदकदंबभक्षितपानिति-
पृष्ठम् । रक्तसितास्थिमण्डलिदृष्ट विषापहं दृष्ठम्. इति दृश्यते.

शुण्ठीमरिचपिघल्या सैन्धवं समभागकम् ।

नवनीतेन लेपेन मण्डलीनां विषं हरेत् ॥ ७

श्रेतमण्डलिनो गात्रश्चयथुर्दशवेदना ।

शिरोक्षिरुक्षपार्श्ववर्णभेद उर्वारुकं ? तथा ॥ ८

५ नवाङ्गिः कफनिर्यासं पत्त्वा लिम्पेतिपेदपि ।

कुष्ठमण्डलिनः कुष्ठब्रणानि त्वग्विवर्णता ॥ ९

वेगाकल्के महारक्तपुच्छं खारियुतं न्यसेत् ।

त्रीहिस्थं त्रिदिनं कृत्वा खार्या पिष्टा द्वयं लिपेत् ॥ १०

कुटिलस्योरगरस्येवं दंशस्य परितो रुजा ।

१० श्लेष्मातकशिरीषत्वक्खार्या लेप्या सगैरिका ॥ ११

सुंपर्णवेगयोर्मूलमाज्येन पयसा पिवेत् ।

महामण्डलिनो मूर्च्छारोगारोचौ मनोजलम् ॥ १२

स्कन्धप्रदेशो वातश्च सुंपकमजदुग्धयुक् ।

कांस्ये पत्त्वाशये त्सोष्णं विषहच्छर्दिरेचनान् ॥ १३

1. (क) शिरोरुक्षयार्श्वयोः.
2. (क) कुटिलायाग सूनि-स्त्युः.
3. (ख) सुगन्धि.
4. (क) मूर्धा.
5. (क) सुपाकमज दुग्धयुक्.
6. (क) कोष्णं.

पाणौ कुक्षौ तथा तत्स्याभुक्तमन्यविषेषपि ।

भूमभण्डलिनश्चेष्टा नासादृष्ट्योर्जलस्ववः ॥ १४

ज्वरशोफौ शिरोरुक्तं जंबूत्वकं पुड्मूलयुक् ।

खार्या पेया चिरायत्वक् का ? समूलसरीदलौ ॥ १५

५ सोदुम्बरत्वचौ लिम्पेदाद्राणे धूपयेच्छनैः ।

महामण्डलिनोदंश उपर्युपरि शुष्यति ॥ १६

बहुमूत्रं पिपासोच्चैरपाङ्गावरुणे दृशौ ।

कदलीमूलमाघ्रत्वक् दर्भोशीरौ च मस्तुका ॥ १७

लिम्पेत् पिबेच्च तां तीक्ष्णघोणसव्यसिरां स्फुटां ।

१० दन्ताः कटकटा जिह्वा निश्चेष्टा नेत्रवेदना ॥ १८

वेतसार्जुनयोर्थर्म संरावासी गुलं लिहेत् ।

वेगाकलुपलाशास्थि खार्या लिम्पेत् पिबेदपि ॥ १९

कृष्णस्य ज्वरहृच्छैयशिरोरोगादिवर्धिता ? ।

पश्यामलकगुञ्जास्थि शुष्ठीं प्रक्षिप्य पाचयेत् ॥ २०

१५ प्रस्थामोषांशशिष्टं तत्तावदाज्यान्वितं पिबेत् ।

1. (क) स्तास्ने. 2. (क) सुराडास्थि.

दृशैवान्ते ब्रणानि स्युर्यदि तस्याग्निदग्धवत् ॥ २१

कपोतिरुक्षपित्यास्थि विश्वाभूर्गिरिकर्णिका ।

खार्या लिम्पेत् क्षते शुकैः पर्णैरक्षाश्वमारयोः ॥ २२

तण्डुलीभस्मसंयुक्तैरङ्गं लिम्पेत्र धूपयेत् ।

५ पिशाचस्य रुजाङ्गनां वैवर्ण्यमतिवेदना ॥ २३

असम्बद्धं वचोऽल्पं च दाहश्रेष्ठा पिशाचवत् ।

पीतार्कपर्णकृष्णाश्थिफलं नस्येत्सकाञ्चिकम् ॥ २४

तण्डुलोग्रतरोमूलं वकुलस्य च चन्दनम् ।

लिम्पेदाज्येन तक्रेण दहेदंशं च सर्पिषा ॥ २५

१० सरक्तपुच्छं श्यामादिपुच्छं खार्या प्रलेयेत् ।

हेममण्डलिनो जिह्वा शुष्का कुरुकुरायितम् ॥ २६

वैवर्ण्यमुदराध्मानं पीते नेत्रे शिरोगदः ।

सिञ्चेन्नास्या दृशौ शुण्ठो मूँद्रीका तुलसी मधु ॥ २७

कुण्डलीं महिषीक्षीरं तण्डुलोदनमाशयेत् ।

१५ दंशो क्षोद्रौषणं लिम्पेद्विसर्पस्याक्षिविभ्रमः ॥ २८

1. (ग) न्रसि. 2. (क) मृत्तिका. 3. (क) कुलस्थ.

वमनारोचकौ दाहः पूर्वज्ञे शौत्यमन्यथा ।
गात्राणां कम्पनं जाडयं विसर्पपुलकानि च ॥ २९
गिरिकर्णी वचाविश्वाकुण्डलोषणकाञ्जिकम् ।
लिपेत् सिञ्चेष्टसि क्षौद्रं गिरिकर्णिकयान्वितम् ॥ ३०
५ पीतं नेत्रस्य बाधिर्यं पाण्डुता नेत्रवेदनाः ।
रोमकूपेष्वसृक्स्नावस्सलिलं नेत्रनासयोः ॥ ३१
अशक्तिरग्निमान्द्यं च लिपेत्खार्या द्विपंत्रकम् ।
नागरं मरिचं चिङ्गा शिश्रुमूले वचां लिपेत् ॥ ३२
कोशातकीरसैर्वेगा लाङ्गूली जातवत्सविद् ।
१० पेयं लेप्यं च पयसा वचामाज्येन वा पिबेत् ॥ ३३
रोममंडलिनः कंडूनेत्रमान्द्यास्यतिक्तता ।
निर्वेदो जानुनी ? शैत्यं तीक्ष्णाग्निर्देहरक्तता ॥ ३४
हृदौष्ण्यं रोमविश्लेषः पुष्पमूले शिरीषजे ।
लांगलीमूलकोशातिरसा धे ? पानलेपने ॥ ३५
१५ खर्याद्विमातुलोन्मत्तवेतकीमूलनोगरान् ।

- लिपेद्विश्ववचाहिंगुवेगाथिलशुनान्वितम् ॥ ३६
 सार्कपत्रं शक्रवल्लीमूलं लिपेतिपवेत्या ।
 कुंभमण्डलिनो वाणो गर्दंदा चानुनासिका ॥ ३७
 तृष्णादिवेदना शोषः पारवश्यं विजृंभिका ।
 ५ ज्वरेशिरोरुहजा जिह्वाकंपनं क्रिमि ? शीतता ॥ ३८
 रुजा दहनदेहेच्छा शावो विश्लेष ओष्ठयोः ।
 मयूरपित्तलवणान्युशीरगिरिकर्णिके ॥ ३९
 पिबेलिपेच्च पयसा नीलीपाठाश्ववैरिणाम् ।
 मूलं व्योषं च तैलेन पाययेष्येदपि ॥ ४०
 १० शिरीषपञ्चकं हिंगु सैन्धवं द्विसुखोरगम् ।
 मूलं निर्गुण्डिकायाश्च खार्या लिपेतिपवेदपि ॥ ४१
 असृड्मंडलिनो वक्त्रनासिकादेरसृक्स्त्रवः ।
 तन्द्रीदौर्गन्ध्यनिर्वेदाः पारवश्यं च जागरः ॥ ४२
 लिहेकुष्ठदधिव्योषं सिन्धुतक्रोत्थमाक्षिकम् ।
 १५ नीलीमूलं सर्निबत्वक् चर्वित्वा तज्जलं पिबेत् ॥ ४३
 तत्काथमथवानिवृत्वक् क्षीरं पानलेपनम् ।

- मूलैः पुनर्मवांबष्टासुसलाकिंशुकोद्भवैः ॥ ४४
 लेपनादीनि कर्मणि कारयेत्सशकुद्रसैः ।
 सक्षीरं क्षीरेवृक्षाणां कषायं ससिता कणा ॥ ४५
 शीतलं पिबता नश्येदसृड्मण्डलिनो विषम् ।
 ५ शोफ (गोप) मण्डलिनो गात्रगौरवं शवयथू रुजं ॥ ४६
 अशक्तिस्तंभनं जाडयं पावरश्यमरोचकम् ।
 स्थिरया योष ? दोषाभ्यां खार्या पञ्चाम्रचर्मणा ॥ ४७
 महिषीशकुदुन्मत्तकल्काभ्यां चोपनाहयेत् ।
 अङ्गकं ब्रीहिशुभ्राशम् कोद्रवं दधिपेषितम् ॥ ४८
 १० जंबीरस्य रसे पक्वं शोफहंतिसन्धुयुक्तिपवेत् ।
 लेपात्तुषं नारिकेळरसो मंडलिशोफहृत् ॥ ४९
 वातास्थावन्त्यपाश्वैः सद्ग्योनी शुक्रमंबुमत् ।
 क्षपैस्त्वामन्त्रमुदितं ? सर्वमण्डल (शोफ) दोषहृत् ॥ ५०
 सुं क्षेमं लं षं क्षडित्येवमानन्दाख्यार्णपञ्चकम् ।
 १५ शेषमंत्रमिति प्रोक्तं घोणसाखुविषं हरेत् ॥ ५१

भूं हुं हर विषं हूं मं स्याद्विषं पक्षियुगं वदेत् ।
 वसुन्धरापदस्यान्ते विवरं गच्छ गच्छ च ॥ ५२
 ठः पदद्वयमुच्चार्य पुः पदद्वयमुच्चरेत् ।
 हुं पदद्वयमुच्चार्य स्वाहान्तं मन्त्रमुत्तमम् ॥ ५३
 ५ दष्टो मण्डलिरूपी (पे) तु पोत्रिणा धावितो भवेत् ।
 वहौ प्रविष्टं तं दग्धं ध्यायन् मन्त्रमिमं जपेत् ॥ ५४
 नमो भगवतेत्युक्त्वा खेटकेति पदं वदेत् ।
 सहस्रभुज तस्यान्ते सहस्रपदमुद्धरेत् ॥ ५५
 नेत्र उल्काविषमुख विषं इह हन द्रव्यमुच्चरेत् ।
 १० विषंभोजन तस्यान्ते बज्रहस्तद्वयं वदेत् ॥ ५६
 हनद्वयं हुं द्वयं मुष्टिचन्धनं चोच्चरेत् ।
 पश्चाद्विषं समुच्चार्य धर लवेति चोच्चरेत् ॥ ५७
 पक्षि हुं फट द्वयं चोक्त्वा भोस्सवाहा प्रणवादिकम् ।
 अङ्गमण्डलिना दष्टं ध्यात्वा मण्डलिनिग्रहम् ॥ ५८
 १५ तं खादन् सूकरो भूत्वा जपेदेतद्विषापहम् ।

1. इदमर्थं सर्वत्रैकरूपं. 2. (ग) पतदावर्धत्रयंनास्ति.

भूम्यां गच्छ विषान्मुक्तः पुस्स्वाहा प्रणवादिकम् ॥

दं शेन निर्यतो वेदामूर्धतः ? कृष्णमूषकान् ।

दुण्डुभं त्वनुधावन्तं ध्यांत्वा दन्तैः प्रताङ्गयेत् ॥ ६१

स्मरन्नेवं जपेन्मन्त्रं मण्डलीक्षेलशोफहृत् ।

५ ओ ह्रां ह्रीं पदमुच्चार्य कल्प पक्षिपदं वदेत् ॥ ६२

देवैः अः पदमुच्चार्य अहमेति पदंवदेत् ।

विमुक्तपदमुच्चार्य पारस्वाहान्तमुच्चरेत् ॥ ६३

ताम्बूलखादनान्मन्त्रो हरेन्मण्डलिनो विषम् ।

दंशकाहिमधोवक्रं वमन्तं धूमवद्विषम् ॥ ६४

१० दृष्टं विचिन्तयित्वैवं मर्दस्तद्विषशोभहृत् ।

तद्विषी श्वेतपोत्रिभ्यां भुक्तोक्तादीनि ? निर्विषम् ॥ ६५

विष्मूत्रस्तम्भने नामेरधोलेष्यं विषस्य विट् ।

सतण्डुलोदकं भेकवसा वा विमुजेच्च तौ ॥ ६६

पिण्डालपत्रिकामूलं शीताद्विः कुक्षिमालिखेत् ।

१५ सर्वं स्ववति तत्रस्थं पुरीषं मूत्रमेव वा ॥ ६७

1. (ग) इदमर्थं न. 2. (ग) निमत्त.

- चूर्णे तक्रोत्थरजनीलोद्वैसह विलेपयेत् ।
लोणस्य पानं लेपश्च मण्डलीक्षेलनाशनम् ॥ ६८
- सस्तन्यं वकुलस्यास्थि नस्यान्मण्डलिशोफहत् ।
विभीतकशतावेरीमुसलोवेगजां शिफाम् ॥ ६९
- ५ आम्रेण मेषीतक्रेण तदंशोपरि लेपयेत् ।
श्वार्या कपोतिमूलांसा ? चिङ्गास्थि सतुं लिपेत् ॥ ७०
- सघृतं वज्रिकामूलं पिवेछिम्पेच्च तत्क्षते ।
वेगापाकलयोमूलं तत्पर्णरसपेषितम् ॥ ७१
- सदेवदामहिषीशकृन्मूत्रेण पेषितम् ।
१० विषशोफहरावेतौ त्रिशूलीघोणसार्तिहत् ॥ ७२
- ससिन्धुं नालिकेराज्यं मण्डलिक्षेलहत्पिबेत् ।
त्वक्जलं नीलिकाभाव्यं भेषशृङ्गी च यामिनी ॥ ७३
- खायैषां मूललेपेन नश्येन्मण्डलिनो विषम् ।
सक्षीरस्फोटकामूलकाथस्तम्भविष्वं हरेत् ॥ ७४
- १५ वचाशिष्युत्वचौ पर्णौ नन्दावर्तवितानयोः ।
दोर्वल्लोमुरसायोषद्रोणोन्मत्तस्फुटा निशा ॥ ७५

नवां पानलकुषं च चिञ्चापत्राणि यामिनो ।

पिष्पलीं गृहसप्तश्चमूलं सिंहावलिं स्थिरम् ॥ ७६

त्रीन्योगांस्तद्वीषी लिम्पेत् खारीतत्तण्डुलान्वितान् ।

विषावसाने लिम्पेत तक्रेणाक्षफलास्थि च ॥ ७७

५ चूर्णं तत्रभवं महातस्त्रिफालं कदल्याः फलं

तुम्बीहिङ्गु मुनिशिशशोशिशवजलं नीलीसगुञ्जी शिफा।

चूर्णं नागलतादलं दधि नृपो लोणस्य पिण्डत्रयं

योगानामिदमाशु मण्डलिविषं लेपेन निर्मूलयेत् ॥ ७८

कुषेत्रालशुनं सरामठफलं व्योषं पिवेजातिकां

१० दोर्वल्लीसुरसाब्जकाम्निकरसे पित्ताहिदेषः पुमान् ।

काशमर्येण च जीवकर्षभयुगं न्यग्रोधशुङ्गं सितां

मञ्जिष्ठामधुकैश्च संयुतमसौ तत्क्वेलशान्त्यै पिवेत् ।

कापीसनोलोब्जशकृत्तिलानां

धूपाद्विषं न श्यति घोणसोत्थम् ।

1. (क) पिष्पली. 2. (क) बलकम्. 3. (क) पित्ते.

तथाग्रगत्वक्तिलपोत्रिविष्टा

मयूरपिंच्छैर्विहिताच्च धूपात् ॥

८०

दोषा शृङ्खी कनककटुकी कायका मूर्ध्वपुष्पी

कोशातक्यौ दधि च महती मण्डलीक्षेलकण्ठूं ॥

५ तेषां लेपशमयति पुनः बुद्धुदं तद्विषोत्थं

सद्यो हन्यादजजलशकृत्पोत्रिविष्टाविलेपः ॥

८१

दुरालभाकाञ्जिकतण्डुलानि

द्रोणं तुषं यामवतीद्युयं च ।

तत्पण्डिकास्वेदनमाशुकण्ठ-

१० शोभादिहन्मण्डलिदृष्टकस्य ॥

८२

दुर्घीकिंशुकबाहुवल्लिसुरसाकोशातिकाम्भस्समैः

पिष्टा यामवतीरसैर्मृदुदलं शुण्ठीशिरद्रोणयोः ।

तत्पिण्डया तुषवारितद्रसयुजा स्वेदं विषोद्यं क्षतं

तस्मिन् क्षीरमहीरुहां किसलयं पिष्टं पिबेत्तद्रसैः ॥

१५ व्योषं त्रिकल्कं त्रिफला महिष्या-

स्तक्रोद्धवं सैन्धवमाक्षिकं च ।

एतद्विलेपाद्विषवेगनाशं

यान्ति क्षतं मण्डलिनां क्षतानि ॥

८४

रसे स्वकल्कैः शृतमाविताने

तैलं क्षते मण्डलिनां निषिञ्चेत् ।

५ स्नुक्षीरगव्योषघृतं विपक्तं

तत्क्षेलहत्खामयचन्दनेषु ॥

८५

त्रिवृत्तिशायष्टिफलं त्रैयी स्नुक्

क्षीरान्विते गव्यचतुष्कुरुक्ते ।

ब्राह्मीरसे साधितमाज्यमुच्चै

१० विनाशयेन्मण्डलिनां विषार्तिम् ॥

८६

हत्वाहिं द्विमुखं पिधाय च मृदा कुत्रापि संरक्षितं

कुर्यान्मृद्घवति स्वयं स भुजगः कालेन या? यावता ।

तामादाय मृदं तदस्थिसहितां चूर्णिकृतां विन्यसेत्

पात्रे मण्डलिदृष्टमद्विरनया लिप्षेत् पुनः पिष्ट्या ॥

इति काश्यपीये गरुडपञ्चाक्षरीकल्पे मण्डलिविषचि-
कित्सा नामनवमोऽध्यायः ।

1. (क) त्रयीषा. (ग) तुयेः स्नुक्.

दशमोऽध्यायः

राजिलिना तु दृष्टस्य शृणु रूपाणि गौतम ।
 मुखं सितं^१ भवेत्तस्य श्लेष्मा चैव प्रबाधते ॥ १
 ऊर्ध्वं च समुदीक्षन्ते ? सान्द्रासृष्टप्रलवेत्ततः ।
 अैश्वपृथुकान्यपामार्गैः पक्षं च बृहतीफलम् ॥ २
 ५ कोष्ठं कुक्कुटबीजं च कृत्वा तेनैव पेषयेत् ।
 अज्ञनं चैव नस्यं च मृतसंजीवनं परम् ॥ ३
 सैन्धवं पिष्पली चैर्ली क्षौद्रं गोमयसंर्पिषा ।
 पिवेद्राजलिदषानां विषं सद्यो विनश्यति ॥ ४
 राजलीविषनाशाय कृष्णा पेया ससैन्धवा ।
 १० साज्यक्षौद्रा शकृत्तोया पुरीदन्दुगशोफहा ॥ ५
 सकृष्णाखण्डदुग्धज्यं पातञ्यं तेन माक्षिकम् ।

-
1. (ग) राजिलानां. 2. (क) शीतं. 3. (क) सदाहीवी-
 पिच्छिलस्तः. 4. (क) विश्वपृथुकान्यपामार्गैः पञ्चङ्गः. 5. (क)
 चैव. 6. वारिणा. 7. (क) पूरित.

क्षितिर्गव्याशिकागस्त्यपुष्पवन्दाकदुग्धयुक् ॥ ६
 तेन पेयं श्रेतपुडीमूले वा सुरसान्वितम् ।
 द्रोणपुष्पाम्बुमतैलं तिन्त्रिणीफलमर्दितम् ॥ ७
 नस्येद्वा पाययेत् क्षीरं नवोदेश्वरसैरभुम् ।
 ५ सकुष्ठेरेणुकब्योषवक्रान्तिविषमाक्षिकाः ॥ ८
 कटुका गृहधूमाढ्याहन्ति राजीमतां विषम् ।
 सविश्च भव्यवन्दाकं भस्मीकुर्यात्यभज्जनात् ॥ ९
 तत्कृतां गुलिकां जिघ्रेत् सक्षौद्रां राजिलान्तकाम् ।
 जिघ्रेद्वा नासया दर्वी रोचनां सिन्धुजां गुलम् ॥ १०
 १० पिबेत्ता गुलिके तत्र द्वे व्योमं वकुलाखिना ।
 दक्षिणावर्तमूलेन पाननस्ये पयोयुजा ॥ ११
 वृश्चिकालीमुनिशिरोमूत्रैर्वा राजिलापहा ।
 धूपो देवी सहा पिञ्छा खण्डनैस्तद्विषापहा ॥ १२
 अज्जयेत्मोषणं माषं लिम्पेच्च गृहराजिले ।
 १५ कालोदरादिविषहा शारिबा तुहिनान्विता ॥ १३

1. (क) सपिशापीयु? वन्दाकं (ग) सविश्वं हव्यवार्ताकं.
 2. (ग) लिपेद्वकराजिले.

ज्ञाँ ह्रीं पदमथोच्चार्य क्षीं हुं पदमथोच्चरेत् ।
 अस्त्रान्तमभिमन्त्रोयं राजिलादिविं हरेत् ॥ १४
 विषगर्भादिमन्त्रेण घोणसानां पुरोदितैः ।
 सामान्यैश्चौषधैर्विद्वा ?द्वन्तरोऽहि विषं हरेत् ॥ १५
 ५ व्योषपिद्विलालास्थिनकुलाङ्गरहैस्समैः ।
 चूर्णितैर्माषदुग्धाकैर्धूपस्सर्वविषापहः ॥ १६
 शिखिपित्तं वचा हिङ्गुलशुनोनकुलास्थिभिः ।
 मरीचितुल्यैर्धूपस्स्याद्विषहा स्नुहिविजः ॥ १७
 शुण्ठीलोध्रमयूरास्थिविल्वराजतस्त्वचा ।
 १० द्विमुखाश्यामिकाहिभ्यां धूपौ सर्वविषापहौ ॥ १८
 पाठानिर्गुण्डिकाङ्गोलपर्णैश्च लशुनं समम् ।
 *शिरीषवित्वौ गुंजांगकर्णबीजं समा वचा ॥ १९
 कतकीमूलवेगास्थि नंवा तुल्या च लाङ्गली ।
 चूर्णितैस्तैः कृतो धूपास्त्रयस्सर्वविषापहाः ॥ २०

-
1. (क) पाठाग्नि शुण्ठिका. 2. (ग) शिरीषगुञ्जाविल्वाङ्गकण्ठौ.
 ३. (क) नसा.

कुष्ठोग्रासिन्वुकतक्त्वकसमुद्रफलं नतम् ।

शूलीगुंजाफलैराजिशिखिपित्तं च तैस्समैः ॥ २१

मातृघातिसमार्धं च लंशुनं हिङ्गपादकम् ।

निर्गुण्डिकाभिनिम्बास्थिपक्षौ श्येनचकोरयोः ॥ २२

५ कोशातकीफलं श्वेता स्वप्णनं च समा इमे ।

कान्तापुण्पचतुर्भागं पड्भागं वकुलत्वचम् ॥ २३

लाक्षाष्टभागं तद्वाभ्यां योगाभ्यां धूपयेत्पृथक् ।

अपराह्ने प्रदोषे वा संध्ययोरथवा द्वयोः ॥ २४

धूपेन धूपयेदेवां दृष्टमिष्टेन नान्यथा ।

१० हरिद्रावेगमूलाक्षैखिचतुःपञ्चमुष्टिभिः ॥ २५

मुसलप्रहृतैर्युक्तं चतुर्भागं जलं पचेत् ।

तैलेन दृष्टं वेगाख्यि वासितेन विमर्द्य च ॥ २६

कोष्णेन स्नापयेत्तेन तोयेन विषशान्तये ।

वचोग्रवल्लीलशुनसिन्वुचूर्णान्वितैर्जलैः ॥ २७

१५ पाचितैस्सापयेदृष्टमभ्यक्तं पयसा तथो ।

शिरीषास्थिमहागोपीदेवीनिर्गुण्डिकान्वितैः ॥ २८
 अष्टांशपकैरम्भोभिस्खापयेत्तल्लेपितम् ।
 मुनिपत्रैः कृतस्वेदं दृष्टं काञ्चिकपाचितैः ॥ २९
 एरण्डाङ्गोलनक्तकाहृतिन्त्रिणीमातुलत्रयम् ।
 १ मुसली लाङ्गुली निम्बं शिरीषवकुलौ नवा ॥ ३०
 पर्णान्येतानि धान्याम्लपकानि स्वेदसाधनम् ।
 धान्यस्वेदमपीच्छन्ति तत्र श्रेष्ठाः प्रियङ्गवः ॥ ३१
 तोयपाके च शस्तानि स्वेदद्रव्याणि सर्वतः ।
 स्नाने स्वेदे च पिण्डारपत्रिकोत्तमकण्टके ॥ ३२
 १५ स्वेदानि स्नापयेदेभिः दिवा धात्रीं शिरो नयेत् ।
 प्रियङ्गुकोद्रवौ शालिषाष्टिकौ च तदोदनम् ॥ ३३
 मुद्रेणुक्यूषश्च विषार्तस्य विधीयते ।
 अधिकं नागरं हिङ्गु लङ्घुनं लवणोषणा ॥ ३४
 योजयेदुपदंशादौ पानीयं च गदान्वितम् ।
 १५ शूली चैकुण्ठजीवन्ती कुष्ठा पाठाब्जलङ्घणाः ॥ ३५

1. (क) कोकम 2. (क) हिङ्गुलवणम् 3. (क) लक्षणम्

मण्डूकी सूतवार्ताको पटोलं चोपदंशकम् ।

तैलवङ्गकुलस्थानि शिग्रुनिम्बौ च नाशयेत् ॥ ३६

सर्पिंगव्यं तकमाज्यं दधि माहिषमुक्तमम् ।

माहिषं तकमाज्यं च दध्याज्यं धाप्यमुच्यते ॥ ३७

५ विषस्तम्भकृदन्यस्यात् ? भुक्त्वा भक्ष्यं कटुत्रयम् ।

श्राविट्कूर्ममृगा या? प्पा श्रोष्टौ नकुलकेकिनौ ॥ ३८

अन्यत्स्यात् स्तंभकृन्महां ? स्तोभकृत्कण्टकं विना

पिवेन्न मध्यं न तिलानि भक्षयेत्

यामं न कुर्यान्न दिवा स्वपेच्च ।

१० व्यायामशीलो न भवेन्न कुप्येत्

नवातपं यातु सदो विषार्तः ॥

३९॥

सदैव भुक्तौ क्रियैवमुक्तया

प्रवर्तते यो विषपीडितः पुमान् ।

विषाणि सद्यः स्वयमेव दुर्जया

१५ न्यपि प्रणाशं क्रमशो ब्रजन्ति हि ॥

४०॥

पाठाशेषशिरीषपद्मकिणिही ? कोशांतकी रोहिणी

स्पृक्षासूर्यलतामधुकमधुकाद्रोक्षाविळङ्गामृताः ।

शुण्ठीदाडिममातुलाभिकवरीवेगावचारेणुकं

मञ्जिष्ठाफलिनीविषाश्वतगरथ्रीवेष्टकुष्ठाञ्जनम् ॥ ४१॥

५ ऐला सर्जरसं परात्रयफले तालीसभूजौं नृणां

पात्रं खट्टफलकेसरारुणलताकौसुंभगोरोचनाः ।

मांसी चन्दनकुङ्कुमौ त्रिकटकं तालं बृहत्यौ शिला

पुत्रञ्जीवघनौ पुनर्नवयुगे द्वे शारिबे चोषणे ॥ ४२॥

निर्गुण्डी शङ्खपुष्पीरजनि

१० कटुकिका ब्राह्मिमण्डूकपर्णी

तुण्डीद्रोणान्वितानस्वरेसयुजि

सिताक्षौद्रके सस्नुदुर्घे ।

गव्यं पाठादिकल्के धृतमधिक-

भिषक्साधितं घोण सादि

1. (क) नालासर्जरसाश्वलत्रयफले.

क्षेलं हन्योदशेषं वपुषि दिवि यथा

ध्वान्तमुष्णांशुतेजः ॥ ४३॥

शाकोटार्कलताचतुःक्षितिरुहां व्याघातकाशवद्विषां

काथः कल्कममी च कुण्डलिगतोग्रावाकुचीसंयुतः ।

५ शिश्रुत्वक् द्विनिशार्कतुल्यसुरसाशाणक्य ? हेमोच्छटा
देर्वल्लीरसमेभिरप्यतिश्वृतं तैलं समस्तं विषम् ४४॥

शाङ्गाष्टाग्निपटोलपाटलनिशाभूनिम्बपिण्डीतका
दूर्वानिम्बकरञ्जयुग्मसुषुवीसैरीयसप्तच्छदाः ।

पाठापङ्कजराजवृक्षकुटजो घोणा मृतो कर्णिकी

१० तत्काथेन रमाकफोदि विविधक्षेलार्दितं शोधयेत् ॥

इति काश्यपीये गरुडपञ्चाक्षरीकल्पे मण्डलिविषचि-
कित्सा नामदशमोऽध्ययः ।

एकादशोध्यायः ।

- चिकित्सा षोडशाखूनामुच्यतेर्थ सलक्षणा ।
लक्षणं कुलचन्द्रस्य रोमाञ्चोऽसह्यवेदना ॥ १
- द्वक्शोफाज्वरशोणाङ्गलान्यशक्त्यास्यतिक्तता ।
द्विनिशापाटली मूलमारनालेन लेपयेत् ॥ २
- ५ सपाटलदलैः कुर्याद्वस्म मार्जरोमभिः ।
लक्ष्मीकार्कोटकीमूलचूर्णमाज्येन भक्षयेत् ॥ ३
- कदलीफलसंयुक्ता भुक्तिस्तस्य वृत्तमुत्ता ।
विषघातीविषे चिह्नं शिरोरुक्ज्वरगौरवौ ॥ ४
- हृत्पीडा निक्तता खार्या शिरीषस्य शिफां लिपेत् ।
१० साङ्घोलपणैस्तत्पत्रैर्धूपः पुष्पं शिरीषजम् ॥ ५
- पिण्डा वृतेन पातव्यं भोजयेत्तं वृतामुत्तम् ।
भयानकस्य वैवर्ण्यं शिरोरुक्क्षुत्तृषा कफः ॥ ६
- खार्याश्वारिबिले लिम्पेष्टुपे ? भयफणित्वचा ।

^१निशोषणफलं भक्ष्यं सगुलं पयसा शृतम् ॥ ७

करधनस्य त्सुदस्त्रिश्रासः श्वोषोभिमन्दता ।

छर्दिः क्लांतिश्च निर्गुण्डीं पल्लवं मस्तुना लिपेत् ॥ ८

त्रिफलाद्यन्साराद्या कृष्णा भक्ष्या गुलान्विता ।

५ गुलेनासनपर्णेश्च धूपो भुक्तिः पयोधिका ॥ ९

कूरस्य श्रेतंकुष्टान्तर्दाहो ज्वरसुदुःखिते ।

नावामूलाभया तत्रं पिबेत्तेनैव लेपयेत् ॥ १०

सामयेन गुलेन स्याद्धूपस्तकेण भोजनम् ।

उग्रस्य भूर्भ्वि शब्दस्यात् क्षीणतारोचकौ ज्वरः ॥ ११

१० निर्वेदशूलौ च लिहेद्गुलैकाशुक्तिकारजः ।

फलं पुड्ड्रयीमूलं पूतिकत्वक्प्रसाधिताम् ॥ १२

यवागूः पाययेष्टिम्पेत् खार्या पुड्डाखुकर्णिके ।

गुलनाकुलरोमन्धां धूपो भुक्तिर्दधिषुता ॥ १३

भृतकस्यारुचिर्निद्रा शिरोरुग्गौरवोष्णते ।

१५ आतपेच्छा बहुमूत्रं यवागूः पाठ्ली रुहा ॥ १४

1. (ग) निशोषणफलं. 2. (क) सरसाराद्या. 3. (क) इलेष्म. 4. (क) भूतक.

पेयाज्याङ्गोलनिर्यासं लिहेत्खार्या च तत्त्वचम् ।

लिम्पेतिपञ्चोरगांकोलत्वग्धूपः स्सूपयुरभुजेत् ॥ १५

तीक्ष्णस्यालस्यलोमाञ्चौ दंशे कुख्कुरायितम् ।

बहुवणीपथं ? मूर्ध्नि वेदना पुलकानि च । १६

५ गोमूत्रेष्टगुणे शब्दिकल्के पक्ं घृतं पिबेत् ।

शब्दिर्वकुलपैण्डिहित्वाधूपो द्विनिशायुतः ॥ १७

निर्गुण्डीपल्लवं लिम्पेद्वुक्तिराज्यगुलान्विता ।

मेघनादस्य हच्छोषज्वरनिर्वेदबुद्धुदाः ॥ १८

विभ्रामो दन्तविश्लेषः करञ्जीमूलमाज्ययुक् ।

१० षिवेत्समूत्रं तत्पर्णं लिम्पेद्वूपः फणित्वचा ॥ १९

नाकुलीरोममार्जारविद्वर्त्या ? दधिभोजनम् ।

कुमुदस्याङ्गकाश्यं स्यात् श्यावदाहभ्रमज्वराः ॥ २०

अश्वद्विपुड्पूतीकशिरीषाङ्गोलजाशिशफाः ।

कपित्थार्जुनपाटल्याः पर्णं खार्याथवा लिपेत् ॥ २१

१५ पूर्वोक्तमनयोस्साम्यं पिबेदन्येन धूपयेत् ।

धूपेन तस्य मुक्तिस्यात् सिंहास्यस्याश्चिर्जरः ॥ २२

म्लान्यन्तर्दृहैश्चित्यपुलकानि तिरोगतिः । ?

खारी शिरीषसुमनोमूलगोक्षीरसाधिता ॥ २३

पेया यवागृः पालाशमूलदुग्धं पिबेल्पेत् ।

५ तत्पर्णैर्धूपयेद्भुक्तिः खार्या स्यादेकचारिणः ॥ २४

कण्डूशिशरोरुभ्रान्तिस्यादातपेच्छा शनैर्जरः ।

पुलकान्यन्तरौष्ण्यं च क्षीरेङ्कोलशिफां पिबेत् ॥ २५

निशाद्रयं कपिरसैर्लिम्पेत्पिञ्छासनान्वितैः ।

कपितथपर्णैर्धूपस्याद्भुक्तिराज्येन सर्पिषा ॥ २६

१० सुनासस्य ज्वरालापौ रोमाञ्चो ग्रन्थिमूर्धरुक् ।

लिम्पेदङ्कोलमूलं तत्पर्णैर्धूपैस्तितो ? युगम् ॥ २७

साङ्कोलकाश्मरीमूलं पिबेत्तैलेन भोजयेत् ।

सुदन्तस्यास्यमाद्युर्युं पुलकाः पद्मनाभवत् ॥ २८

वेदनापारवश्याक्षिमान्द्यं देहरुजा क्षतम् ।

१५ ओष्ण्यं तृष्णा शिरोरुच्क तस्य सूपेन भोजनम् ॥

साज्या भक्ष्यासनस्यत्वग्लिम्पेत्तां वज्रिकाभ्मसा ।
 तत्पर्णमिश्रैर्धूप स्याच्छिरीषनकुलारिथभिः ॥ ३०
 चेष्टितं सुलभस्यान्तर्वेदनां विषमज्वरः ।
 दन्तविश्लेषदाहाश्च पयोभुक्तिर्गुलान्विता ॥ ३१
 ५ सैरीयकाश्चतुलसी दूतलांससितोरिपुम् । ?
 कपित्थाद्विर्लिपेतेषां मूलं मूत्रेण पेषयेत् ॥ ३२
 तेषामेव दैर्घ्यपः सुर्गमस्य विवर्णता ।
 ज्वरो दौर्गन्ध्यमालस्यं कण्ठूतिश्च शिरोगदः ॥ ३३
 व्याघ्रान्तमूलं रजनी कपित्थदलमूलयुक् ।
 १० मूत्रेण पेयं लेप्यं च धूपो व्याघ्रान्तपल्लवैः ॥ ३४
 सर्पिषां भुक्तिराखुनां चिकित्सैवं पृथक्पृथक् ।
 कुरुतुम्बुरुनिशायुग्मं शिराषकुसुमैस्समम् ॥ ३५
 कान्तापुष्पं पिबेन्मूत्रं समस्ताखुविषापहम् ।
 सौम्याया वनमालायाः प्रतीच्याससपर्णकम् ॥

1. (क) दाहाममृश्याये? 2. (क) मन्त्रेण. 3. 4. (क)
 व्याघ्रात. 5. (क) निशादुग्गं.

सहस्राङ्ग्रकपित्थत्वक्क्षीरेणाखुविषी पिबेत् ।

सैतलकार्पासरसं पिबेदाखुविषांतुरः ॥ ३७

वन्ध्यातापिज्जयोर्मूलं पृथक्खार्या पिबेदसौ ।

निष्पावत्वडिनशाचूर्णं फलिनीकुसुमं तथा ॥ ३८

५ दार्वी कारस्करोद्भूता लेपपानादिनाखुहृत् ।

तथा पानात् पयः कृष्णा कदलीफलखण्डयुक् ॥

कदलीफलमध्यस्थसप्तमत्कुणमाशयेत् ।

वनमालावचासपर्णकल्कयुतं तु वा ॥ ४०

कुण्डलाभिकयोर्मूलकाथमाखुविषी पिबेत् ।

१० धूपो दुत्तरमार्जारविष्ठाहुण्डुभर्चर्मजः ॥ ४१

तेलं पञ्जाम्रकल्काढये क्षीरे दशगुणे शृतम् ।

हरतो इविमावाखुविषं सविषमज्वरम् ॥ ४२

त्रिकण्डूवनमार्जारमांसयूषं पृथक् पिबेत् ।

सांजा क्षीरकणा शुण्ठी तन्मांसं चातु तद्विषी ॥ ४३

1. (क) सगैरिकावासरसम् 2. (क) विषापहं. 3. (क)
फलमन्तस्थ. 4. (ग) पञ्जाम्. 5. (क) साजाखुरकणा.

गुलेन त्रिफला भक्ष्या मधुना वा वृत्तेन वा ।
अश्वात्वाखुविषी तुण्डीमूलकाथंजमोदनम् ॥ ४४

कोशातकीफलरसे काञ्चिकेन शृते तथा ।
त्रिपलासमवार्ताकमूलचूर्णस्तु दुग्धजाम् ॥ ४५

५ गुलिकां चूर्णितां साज्ये नीस्याग्रासेन भोजयेत् ।
मुस्तामधुवृतोपेता लीढाखुविषनाशिनी ॥ ४६

सिन्धुं लवणतोयेन निस्तुषं चूर्णितं तिलम् ।
सनागरगुलं भक्ष्यं तद्विषारोचकापहम् ॥ ४७

डुण्डुभस्य कृतं पेयं भक्ष्यं पानस्य फलगुषु ? ।
१० विंशत्कुसुम्भतोयं च कपित्थपलविंशतिं ॥ ४८

संपान्य कुसुम्भसंशिलष्टं तदर्धं तिलसंयुतम् ।
कारस्कजं तण्डुलजाविद्वमाखुविषी लिहेत् ॥ ४९

उत्तमा कर्णिकातुल्या जीवन्ती मौषिके विषे ।
लोणं हेमरसे गुञ्जा पत्रपुष्पार्पिते न्यसेत् ॥ ५०

१५ निषिञ्चेदङ्गुलीभिस्तक्षतमूर्धि सिंताश्मजे ।

-
1. (क) गुलोदनम्. 2. (क) न्याष्यग्रा. 3. (क) कुटसं-
शिष्ट. 4. (क) वृत्त. 5. प्रोत्रीविष्टापिते. 6. (क) तात्मजे.

रसे करतलेनाथ नखात् सित्त्वा नसि न्यसेत्॥ ५१

शतमूलाशतावर्यौ नालिकेरसैर्युते ।

विभज्य पिष्ठाखुविषी श्रंयथूपरिलेपयेत् ॥ ५२

चैर्वा मूलं लिपेत् खार्या मूषिकक्षेलमोक्षणे ।

५ तटाकत्वक् सिरोमूलसिद्धं तैलं तदौषधम् ॥ ५३

महिषीमधिते पीत्वा स्थिराखुपुष्टतण्डुलम् ? ।

खार्या पुन्नागबीजं वा तिष्ठेचैलाक्त आतपे ॥ ५४

पुराणविषजानाखुशिशून् कुक्षिगतान्वमेत् ।

दुग्धिमातुलकोशातिव्योषं सरजनीद्वयम् ॥ ५५

१० पीतं तुषाम्भसा हन्याद्वमनान्मौषिकं विषम् ।

प्रातः कोशातकीबीजं तक्रेण महिषीभुवा ॥ ५६

दुग्धितुण्ड्योशिशकां खार्या पीत्वा चाखुविषं वमेत् ।

कोद्रवं तण्डुलाचूर्णं स्साकं क्षोरैर्विनिर्मितम् ॥ ५७

जग्ध्वा धूपमधूपं वा विषमाखववमुद्दिरेत् ।

१५ शिरीषपर्णक्षयोत्थां यवागूं पाययेत् पुनः ॥ ५८

1. (ग) चार्यमूलं. 2. (ग) स्थिरखुपुष्ट. 3. (ग) कुक्षिगणाच्छयसेत्. 4. (ग) मर्किक्षीरैः. 5. (ग) माखूद्वं गिरेत्.

मलस्तम्भशिरोरोगच्छदिरुषा ? रुचिज्वरैः ।
 शोफकुक्षियुताभ्यां च पीडितं तु विरेचयेत् । ५९
 वज्रिकाभिशिखातुण्डीरसेषु बहुभावितान् ।
 शुष्कपूरगान् सताम्बूलान् विषधनानन्तु रेचकान् ॥ ६०

५ त्रिपूराससच्छेदाढ्यं सच्चर्णं पर्णससकम् ।
 मूढरो ? लिखितं जसं विषम्बं रेचकं चरेत् ॥ ६१
 रेचनं सागरैरण्डबीजताम्बूलखादनम् ।
 क्षीराशांशस्तु दुग्धोथ ? तक्रोत्यं रेचनं लिहेत् ॥ ६२
 उशीरमार्जनं बीजं यवलाजं च चूर्णितम् ।

१० पुराणगुलयुग्मक्ष्यं रेचनादाखुदोषहत् ॥ ६३
 लक्ष्मीबीजं त्रिवृद्युक्तं मूत्रे षीतं विरेचनम् ।
 शिरीषचर्मं कार्पासं कपित्थाङ्कोलयोर्दलम् ॥ ६४
 अर्कपुष्पं च तत्कार्यैर्विरिक्तं स्थापयेद्विषे ।
 जान्तं वह्निसविन्दन्तं सुधास्त्राविसमर्पितम् ॥ ६५

१५ औषधे वा जले क्षीरे पानादाखुविषं हरेत् ।
 ले लेश्वरपदं चोत्तवा संहरान्ते च पुःपदम् ॥ ६६

अर्कपुष्पमथो ग्रन्थं देन्ति संख्याभिमन्त्रितम् ।

*मारे निमीलयेदाखुविषेणाहारिणा नयेत् ॥ ६७

नमस्सर्वपदं चोक्त्वा मूषिकेभ्यः पदं वदेत् ।

विश्वोतित्रपदं चोक्त्वा आज्ञापयति चोच्चरेत् ॥ ६८

५ शीघ्रं गच्छन्तु तस्यान्ते मूषिकापदमुच्चरेत् ।

स्वाहान्तं मन्त्रमुच्चार्यं पूर्ववत्संहरेद्विषम् ॥ ६९

शृङ्खलाख्यमिमं मन्त्रमाखुक्षेलविनाशनम् ।

ककारैकारसंयुक्तं विसर्गान्तं समुद्धरेत् ॥ ७० .

जान्तं वह्निसमायुक्तमौविसर्गसमन्वितम् ।

१० ईन्तं विसर्गसंयुक्तं चिन्तामणिमनुः स्मृतः ॥ ७१

त्रयस्त्रिशजपैनैव क्षणेनाखुविषं हरेत् ।

एकचरणे पदं चोक्त्वा पुः पदं मन्त्रमुच्चरेत् ॥ ७२

शर्करादशकं मन्त्री दशदिक्षु क्षिपेत्ततः ।

क्षेत्रे विषाणबन्धस्याच्छतं जसेन मन्त्रितम् ॥ ७३

१५ अशरणे च समुद्धृत्य तदन्ते पुः पदं वदेत् ।

1. (क) दन्त. 2. (क) मौनेन. 3. (ग) णाहरिण. 4. (ग)
पद. 5. (ग) गलितं. 6. वन्धु.

अशरणे पदं चोक्त्वा गिरिशने पुः पदं वदेत् ॥ ७६
 एतौ जट्ट्वा क्षिपेद्यत्र राजीस्तत्राखुनाशनम् ।
 ओं नमस्सर्वसिद्धान्ते हुर्युग्मं गुरुद्वयम् ॥ ७५
 स्वाहान्तं मन्त्रमुच्चार्य प्रयोगादाखुनाशनम् ।
 ५ द्वारेषु गुग्गुलुं दग्ध्वा घृताक्तान् सर्षपान् हुनेत् ॥ ७६
 ग्रामे पुरेथवा गेहे मियंते यान्ति चाखवः ।
 स्वर्णदंष्ट्रपदं चोक्त्वा वज्रदंष्ट्रेति चोच्चरेत् ॥ ७७
 मत्तवराह तस्यान्ते कुञ्जरेति पदं वदेत् ।
 बुधसिंहपदं चोक्त्वा मन्त्रमाखुविनाशनम् ॥ ७८
 १० स्थित्वा त्रिसन्ध्यं ससाहं सप्तपाठात्तदाखुहत् ।
 नमो भगवते वज्रयशः पदमुदाहतम् ॥ ७९
 मूषिकेतिपदं चोक्त्वा मृगशब्दं समुच्चरेत् ।
 कराहपदमुच्चार्य कर्णकेरमतं ? ततः ॥ ८०
 भक्षय संतुषोरन्ते ? बन्ध तुण्ड पदं वदेत् ।
 १५ आज्ञापयति हुं फट् स्यान्मूषिकोच्चाटनं मनुम् ॥ ८१

1. सर्वत्र 'गिरिशने' इत्येवास्ति विशरणे इति साधु. 1. (क)
 (ख) चरु. (ग) चुरु. 2. गुरु. इति सर्वत्र. 3. (क) कंठकेरमृ-
 तस्ततः.

संसग्रस्तमुखेभुना परिवृतो मन्त्रेण पत्रार्पितो

विन्यस्ते भैवनान्तरे वृष्टवरेः प्रोच्चाटयेन्मूषकान् ॥

ध्यात्वा सर्वमयं गृहाङ्गंखिलं सान्तोशिकान्तं जपेत्
स्तव्धास्युर्गृहमूषिका भयवशाङ्गच्छन्ति वाशेषतः ८२

५ साश्लेषे शशिजे शर्णसनमये मूषाबिले पृष्ठतः

शङ्कुं विध्यतु पारबाधिकमधोवत्तत्रं च सप्ताङ्गलम् ।

व्याधातीयमथोपि वासवरुणे ? नश्यन्त्यथो मूषिका

सर्पीं पुण्डुभपुच्छवर्तिविहिता ज्वाला च ताज्जाशयेत् ॥

कोशातकीद्रुयकरञ्जमधूकवज्री

१० बीजक्षपाद्रयमजापशुमूत्रयुक्तम् ।

निर्गुण्डमूलसहितं गुळकीकृतं त-

दाखून् हरेङ्गतान् विषहच्च खार्या ॥ ८४

मृद्धीकासितयष्टिमूलसहितं सर्पिस्तथापाटली

श्रेताकोङ्गवमूलदारजनीदोषाविपक्वं घृतम् ।

1. (ग) सर्वांगस्तत् 2. (ग) भुवनान्तरे 3. (क) घृषवः 4.

4. (क) सन्तान्निकान्तं 5. (ग) साम्येशो 6. (ग) जरास 7. मये मूलङ्गले 8. (ग) मूत्रः

मूत्रे साधितमाज्यमन्वितगदे युक्तेऽथवा काश्मरी
मूलेन द्रितयेन वाखुविषहृदयेतानि सर्पीषि च ॥ ८५

काकादन्यास्वरसविहितं काकमाच्यास्तथावा
द्वाभ्यामाज्यं विषमपहरेन्मूषकाणां स्वकल्कः ।
५ कापित्थाद्विः प्रशृतमथवा शड्गुण्यास्तथाभ्यां
सर्पिस्तद्वृत् घृतमपि शृतं पूर्ववत्तेश्वरुभिः ॥ ८६

ब्राह्मीरसस्तुहिपयोगव्यचतुष्केषु साधितं सर्पिः ।
पीतं सशड्गुण्यपुण्यं कल्कं मूषिकविषं हन्यात् ॥ ८७

साज्यैः कपित्थरम्भास्तुं (हि^१) दाक्षीणां रसैस्तु कुडुबमितैः
१० प्रस्थार्धपयोयुक्तैराखुविषज्ञं घृतं पकम् ॥ ८८

^१शिरोषस्य त्वचं पिष्टा क्षीरेण सह पाययेत् ।
अष्टाविधं घोरे मूषकाणां विषं हेरत् ॥ ८९

इति काश्यपीये मूषिकचिकित्साविधिः
एकादशोऽध्ययः

1. (ग) घृतं. 2. (क) सस्तनु. 3. (ख) इदं
पद्यं नास्ति.

द्रादशोऽध्यायः ।

चिकित्सा विशतिर्लूताश्चतस्रोन्याश्च दुर्जयाः ।

हन्त्येका दंशनात्तोसां छाययैका हरेन्नरान् ॥ १

आत्मानं दर्शायित्वैका गण्डेनैकेन निश्चितः ? ।

स्पर्शाशनोदकस्वावदंशस्याल्लूतिकाविषम् ॥ २

३. ह्रीं ह्रीं ह्रीं पदमुच्चार्य क्षिपं ओं स्वाहया युतः ।

ज्वल हुं फट् सहस्रान्ते रश्मिरादिपदं वैदेत् ॥ ३

त्योग्निः पदमुच्चार्य भानुमन्त्रमुदीरतम् ।

देवी गरुडदुर्गे च भानुर्मन्त्रचतुष्टयम् ॥ ४

लूतोमन्त्रा इमे भानुर्गरुडो दौर्गसाकयोः ।

५. पद्मकं पाटली कुष्ठं नदाम्बूशोरचन्दनम् ॥ ५

निर्गुण्डी शारिवा शेलुर्लूताविषहरा गणोः ।

वचालशुनदोषाभिस्समं हिङ्गुस्तदर्धिका ॥ ६

1. (क) न श्रीतः च श्रीतः. 2. (ग) स्पधाधनो. 3. (क)
क्षिप दं. 4. (क) हरेत्. 5. सर्वत्रैवमेवाक्षराणि. 6. (ग)
भानुमात्रा. 7. सर्वत्रैकरूपं.

शुण्ठी मूत्रेण लेपादिकर्मणा लूतिकां हरेत् ।

वन्ध्यावेगशिफे लिम्पेत्तच्छोफे शीतवारिणा ॥ ७

चिञ्चावान्दाकिसंपक्तौलं लूताब्रणं हरेत् ।

तदेव पयसा पिष्टं पातव्यं लूतिकाशने ? ॥ ८

५ ताम्बूलं साङ्घमाचव्यं निष्ठीवेष्टुतिकाब्रणे ।

‘देवी योपद्विपर्णे ? हिङ्गुतालवचागदाः ? ॥ ९

पिञ्चोषणेऽथवा राजिलैर्धूपो लूतिकाहरः ।

गुञ्जानिर्गुण्डिकाङ्कोलपर्णं शुण्ठी निशाद्वयम् ॥ १०

करञ्जास्थि च तत्पक्तैर्लूतार्थं सेचयेज्जलैः ।

१० वृश्चिके संप्रवक्ष्यामि मन्त्रौषधविधिक्रमम् ॥ ११

‘ओं स्तौं हुं चेति मन्त्रोयं पुरतो वृश्चिकान् हरेत् ।

‘ओं हिलिहिलीत्युत्तवा वंपुः पदमथोच्चरेत् ॥ १२

स्वाहाशब्दमथोच्चार्यं हिलिशब्दमथोच्चरेत् ।

दलिः पुःपदमुच्चार्यं ब्रह्मणे पुःपदं वदेत् ॥ १३

1. (क) शुण्ठी. 2. (क) (ख) देवीव्यापदिपर्णे……गदाः.

3. (क) राजितै. 4. (क) दं ह्लौं हुं चेति. 5. (क) दं हिलि.

6. सर्वत्र व पुः पदमित्यस्ति.

विष्णवे पुःपदं चोक्त्वा सर्पेभ्यः पदमुच्चरेत् ।
 दैवतेभ्यः पदं चोक्त्वा पुःपदं स्वाहया युतम् ॥ १४
 मन्त्रोवेतौ प्रयोक्तव्यौ वृश्चिकक्षेलनाशने ।
 मञ्जिष्ठा चन्दनं दोषे पुष्टे शैरीषकौमुदे ॥ १५

५ शाङ्गोष्ठौ च त्रयो योगा लेपादेवृश्चिकापहाः ।
 मोहिन्या उपनाहस्तु दंशे वृश्चिकनाशनः ॥ १६
 तदंशे वा धवेत्कर्णे न्यस्यास्ये लवणोषणे ।
 - गर्दभाश्वादिना स्वादे वदेन्मन्त्रौषधिक्रियाः ॥ १७
 ओं पंगद्यमुच्चार्य वैरयुग्ममथोच्चरेत् ।

६० किलिः पदद्यं ब्रूयाच्चिरिः पदमथोच्चरेत् ॥ १८
 छिन्दा ? पदमथोच्चार्य भिन्दः ? पदमथोच्चरेत् ।
 चिलिङ्गयमथोच्चार्य खड्गेन छिन्द वीप्सया ॥ १९
 छेदद्युमथोच्चार्य शूलेनेति पदं वदेत् ।
 दारेयद्यमुच्चार्य हुं फट् खाहान्तमुच्चरेत् ॥ २०

६५ मन्त्रेण गर्दभश्वाभ्यां गोमहिष्यादिनां ततः ।

-
1. (ग) शाङ्गोष्ठाच.
 2. (ग) तदंशे पाययेत्कठे.
 3. (ग) ओंफकार.
 4. (क) परयुग्म.
 5. (ग) रितिपदद्यं (क) तिरिः पद्.
 6. सर्वत्रैकरूपं
 7. (क) तत्व.

व्याघ्रक्रक्षादीनां चैव मार्जारस्य कपेस्तथा ॥ २१
 मन्त्रध्यानसमायोगाद्रिष्णनाशो भविष्यति ।
 त्रिफलोशीरमुस्ताब्जमांसीपद्मकचन्दनम् ॥ २२
 अजाक्षीरेण पानार्देग्दभादिविषं हरेत् ।
 ५ लिम्पेदैन्द्रीनिशाशङ्खपीतं पैर्णा च तानसम् ॥ २३
 सद्रोणस्वरसं तैलं किञ्चित्पूर्णं लिपेत् पिबेत् ।
 विषगौलीजले दंशे वेदनानाशनाय वै ॥ २४
 सितेहामूलपञ्चाङ्गं त्रयस्ते नैसि हाकराः ।
 साक्षी विळं कपित्थार्कबिल्वे व्योषं निशाद्यम् ॥ २५
 १० सनक्तमालं पूतीकं नाशयेत् गृहगौलिकां ।
 सर्पिंगौ ? विना लेपो जैम्बूकविषनाशनः ॥ २६
 हरेच्छिरीषपञ्चाङ्गं व्योषशतपदीविषम् ।
 सास्नुक्षीरशिरीषास्थि हरेद्दुरजं विषम् ॥ २७
 व्योषस्सर्पिष्ठी पिण्डी मूलं मत्स्यविषं हरेत् ।
 नमो भगवतेत्युक्त्वा विष्णवेति पदं वदेत् ॥ २८

-
1. (क) मार्जा इश्वाकपिस्ततः 2. (ग) वर्णं तदासनम्.
 3. (क) नस्विहाकराः 4. (क) जलूका।

वरद्यमथोच्चार्य वरयुग्मं च वर्म फट् ।

स्वाहान्तं मन्त्रमुच्चार्य कृमिकीटादिकं हरेत् ॥ २९

क्षारव्योषवचाहिङ्गविळङ्गः सैन्धवं ततः ।

५ अम्बष्टातिविषाकुष्ठं सर्वकीटविषं हरेत् ॥ ३०

शतमूलं त्रिवृत् सर्पिसर्वकीटापहं पिबेत् ।

जिघांसुं सिंहमात्मानं ध्यात्वा दर्षं च कुञ्जरम् ॥ ३१

तंनमध्येविधं च सिंहाश्चि ? भीत्या धावति तंद्विषी ।

तन्निरुद्ध्य जपेन्मन्त्री वीजं लिप्यब्जकर्णिकम् ॥ ३२

१० क्षौं बीजं च शतावृत्या सिंहं ध्यात्वा विषं हरेत् ।

अलकाधिपते यक्ष सारभेयगणाधिप ॥ ३३

उक्तदृष्टपदान्ते च मतं मे निर्विषं कुरु ।

मा चिराय पदस्यान्ते स्वाहोन्तं मन्त्रमुदृतम् ॥ ३४

मत्तालर्कशिवादीनामेतौ मन्त्रौ विषापहौ ।

१५ अहतानदलं क्षीरे पेयं व्योषान्वितं च तत् ॥ ३५

1. (क) सर (ग) सुर. 2. (ग) वरेत्यादिपादोलुप्तः.

3. (ग) पद. 4. (ग) सर्पिरित्यादिः पादःगलितः. 5. (क)

क्षं. 6. तन्मध्येष्ठि च. 7. (ग) तद्विषि.

तच्च व्याघ्रपदीयुक्तं साज्येन पयसा पिबेत् ।
यष्टिव्योषात्मगुसास्थि धान्यगुसं प्रियङ्गवः ॥ ३६

द्वौ कर्णिकारभागौ तत् पिबेद्गुलपयोयुतम् ।
कोशातीवत्सबीजाक्षं मूलजातिरसं पयः ॥ ३७

५ व्योषं वा पललं साक्षात् क्षीरतैलपयोगुलम् ।
हेमास्थियष्टिव्याघ्रत्वक् व्योषदुग्धगुलं मधु ॥ ३८

यष्टिव्योषगुलं क्षीरं योगास्तेऽश्वविषापहाः ।
कर्णिकारासनौ गुसा वीरत्रिकदुमाधवी ॥ ३९

यष्टिधान्यगुलक्षीरं दृष्टो मर्त्यः शुना पिबेत् ।
१० खारीकरञ्जसर्वाङ्गकाथेन स्नात आतपे ॥ ४०

तिष्ठेन्मत्तोपि मत्तेन शुना दृष्टो विषं त्यजेत् ।
‘आबूपीयं ? लिपेन्मूलं श्रदंशो ब्रणरोपणम् ॥ ४१

तत्पिष्ठेन गुलाक्तेन तत्पिधायामिना दहेत् ।
लेपेन शर्करालक्कदंशो क्षुद्रव्रणं हरेत् ॥ ४२

१५ स्थावरस्य विषम्बं स्याद्विधिर्मन्त्रौषधक्रिया ।

1. (क) व्योमान्म. 2. धान्याकुष्ठः 3. (ख) वीरत्रिकदु
(ग) द्विरात्र. 4. (क) मत्तशुना. 5. (क) आलूपीयु.

नमो भगवतेत्युक्तवा गरुडाय पदं वदेत् ॥ ४३

महेन्द्रस्त्रपायपदं पश्चात् पर्वतमुच्चरेत् ।

मोचयद्वयमुच्चार्य पातयद्वयमुच्चरेत् ॥ ४४

निर्विषद्वयमुच्चार्य तत्परं विषमुच्चरेत् ।

५ अमृतमाहर चोच्चार्य संदृशमितीदं पदम् ॥ ४५

भक्षयामीति चोच्चार्य ठँठयुग्ममथ द्वयम् ।

ललयुग्मं प॑दद्वन्दं पक्षियुग्मं हरद्वयम् ॥ ४६

स्वाहान्तं प्रणवाद्यं च जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ।

मन्त्रेणानेन ताक्ष्यात्मा संहरेत् स्थावरं विषम् ॥ ४७

१० तद्विस्मयाय भुजीयादपरं भोजयेदपि ।

नमः पुरुषसिंहाय नमो नारायणाय च ॥ ४८

यथासौ नाभिजानाति रणे कृष्णः पराजयम् ।

एतेन सत्यवाक्येन अगदो मे प्रसिद्ध्यतु ॥ ४९

नमो वै सूर्यमात्रेण हुलु रक्षयुगं वदेत् ।

१५ विषेभ्योच्चार्य गौरा चण्डालिनी पदं वदेत् ॥ ५०

1. सदृशेतीमं पदं. 2. (क) ठँयुग्मं मं मम. 3. (क) ववद्वन्दं.

4. (क) नमो वैधूर्यमन्ते च.

मातङ्गिनी पदं स्वाहा मन्त्रमन्यदिहोच्यते ।

हरिमाथिनि तस्यान्ते स्वाहामन्त्रमिति स्मृतम् ॥

औषधादौ प्रयोक्तव्यो मन्त्रोयं स्थावरे विषे ।

भुक्तमात्रे स्थिते क्षेले^१ वान्तं शीताम्बुसेवितम् ॥ ५२

५ पाययेत् सबृतं क्षौद्रं विरिञ्चेति तदुत्तरम् ।

कोशात्क्यभिकः षाठा सूर्यवल्यमृताभया ॥ ५३

सेलुशिशरीषकर्णी च कोशमरी यामिनीद्वयम् ।

पुनर्नवा वृहत्सौ द्वे शारिबे द्वे^२ कटुत्रयम् ॥ ५४

यवागुरेतत्काथोत्था शीतला साज्यमाक्षिका ।

१० उपयुक्ता हरेत्सद्यो निश्शेषं स्थावरं विषम् ॥ ५५

सिन्धूत्थदोषासित्तमाक्षिकाणां

पानं विषं स्थावरमाशु हन्यात् ।

शुक्षणीकृतं ताम्रसुवर्णचूर्ण-

श्लथं सिताक्षौद्रयुतं तयैव ॥

५६

1. (क) हरिमायिनि. (ग) हरि माधिरि. 2. (ग) लान्तं.
3. (क) शारिबे च. 4. (क) वृतमाक्षिकाणां.

मञ्जिष्ठांशुमतीहरेण तगरं कुष्ठं वृहत्यौ स्थिरा
 यष्टीचन्दनतैलनागकुसुमं व्योषं विलङ्घोतपले ।
 पत्रं सोच्चटमिन्ददारुफलिनी द्वे शारिबे च क्षीपे ?
 तैलं तद्विहितं धृतं च विहितं हन्याद्विषं स्थावरम् ॥

५ कुष्ठैलामलयजगैरिकं सलोधं

^३पिबेष्टौल्यं ? मधुकसुवर्चिका च मांसी ।

‘एषोयं मसम ? धुनोति चक्रचूर्णं

तद्दूषी विषमपहन्ति साधुसिद्धम् ॥

५९

कोशतकी हन्ति धनं त्रिवृत्क

१० पोलांदिनेशः ? पललं हयारिम् ।

पथ्यास्थिकार्पासकमंक्षिवेलं

पतङ्गविश्वं च शृतं च वारि ॥

६०

पद्मो हेमविषं क्षिणोति कुसुमं चूतस्य शृङ्गी सुही

छिंगोत्सावरकं शिरीषकुसुमं जम्बू च कारञ्जकम् ।

1. (ग) शैलनाग. 2. (क) क्षवे. 3.4.7 एवमेवसर्वत्रा
 क्षणाणि. 5. (क) पोलो. 6. (ग) मणि. 8. (क) कारस्करं.

चूर्णं पावक (सं) भवं तु कदलीपुष्पं गलीलार्दकं
भल्लातद्विजभूरुहशशरणभृदोषं हरेदुच्छपा ? ॥ ६१

शतधौतं नवनीतं भल्लातकजं विषं हरेष्टेपात् ।
ईदग्विषं समस्तं शमयति नीली तथा लोब्रम् ॥ ६२

५ दौहच्छेदसिरावेधशोषणाभ्यञ्जजनानि च ।
पानलेपननस्यादि चिकित्साष्टविधा भवेत् ॥ ६३

इव्येष्यनुक्ते विहितं तु मूलं
इवेष्यनुक्ते जलमेव देयम् ।
भागेष्यनुक्ते समभागमेव
१० कालेष्यनुक्ते दिवसस्य पूर्वम् ॥ ६४

दन्तशुकुनख ? रोमनखोस्थि
स्वेदमांसरुधिरं च पुरीषम् ।
मूत्रपुच्छनयनास्यजलं च
ग्राणजङ्घमविषं त्वथेच्छया ॥ ६५

१५ पत्रपुष्पफलमूलघृतं च
बीजकण्टकपयस्त्वथेच्छया ।

1. (ग) गलीलादिकं 2. (ग) ईदं गलितम्

चर्मवै व ? दशधा विषजातं
स्थावरं विविधवेगमिति स्यात् ॥

६६

इति काश्यपीये गरुडपञ्चाक्षरीकल्पे

* द्वादशोऽध्यायः

त्रयोदशोऽध्यायः

गौतमः—

. मन्त्रं च विनियोगश्च विषं स्थावरजङ्गम् ।

श्रुतं च विधिना पूर्वमभिषेकं वदस्व मे ॥

१

काश्यषः—

अभिषेकं प्रतक्ष्यामि सर्वेषां हितकाम्यया ।

अभिषेकविधिर्गुह्यो न प्रकाशः महासुने ॥

२

५ सर्वपापहरं पुण्यं सर्वोपद्रवनाशनम् ।

श्रीकरं पुष्टिदं नृणां सर्ववश्यकरं वरम् ॥

३

* क्षकाराभ्यन्तरं नाम स्यरषोऽशवेष्ठितम् ।

पुनःप्रणववेष्ट्यं तुवाह्ये पट्कोणमंडलम् ॥

(क) कोशो इदं पदम् अध्यायान्ते पृथक् अधः लिखितम-
स्ति. १. अयमध्यायः (क) (ख) कोशायोर्नास्ति.

- सर्वव्याधिहरं सर्वभूतप्रेतविनाशनम् । ४
 सर्वक्षुद्रहरं दिव्यं विषवीर्यविनाशनम् ॥
- पुत्रप्रदमपुत्राणां वन्ध्यायाश्च विशेषतः ।
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेन अभिषेकं समाचरेत् ॥ ५
- ५ आत्मनो जन्मनक्षत्रे शुभे वारे शुभे तिथौ ।
 अयने विषुवे चैव चन्द्रसूर्योपरागके ॥ ६
- भूमिभागे समे शुद्धे निष्ठोन्नतविवर्जिते ।
 देवालये नदीतीरे गोष्ठे च गिरिमूर्धनि ॥ ७
- यजमानगृहे वायुवने कोद्योनकेपिवा ? ।
- १० आभिषेकाय विधिवन्मण्डपं परिकल्पयेत् ॥ ८
- चतुर्द्वारसमोपेतं चतुस्तोरणसंयुतम् ।
 षोडशस्तम्भसंयुक्तं सर्वलक्षणसंयुतम् ॥ ९
- अलङ्करैर्वितानादैर्ध्यजस्त्रपैस्त्रवलङ्कृतैः ।
 कुङ्कुमागुरुकर्पूरधूपद्रव्यैः ग्रधूपितः ॥ १०
- १५ विलि ? कृतमालाभिः पालिकाभिरलङ्कृतम् ।
 अष्टमङ्गलसंयुक्तं पूर्णकुम्भसमन्वितम् ॥ ११

अष्टद्रोणैस्तदर्थेर्वा पादैर्वा त्रीहिसञ्चयम् ।

कृत्वा तस्मिन् समालिख्य यन्त्रराजमनुत्तमम् ॥१२

यजेदाधारशक्त्यादीन् यन्त्रार्चनमतः परम् ।

सौवर्णं राजतं ताम्रं पार्थिवं वा सुशोभनम् ॥ १३

५ सर्वलक्षणसम्पन्नं कुम्भमध्यर्थ्य देशिकः ।

कुशमुष्ट्या ततो बध्वा वास्त्रमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥१४

प्रक्षाल्य वारिभिश्चुद्दैस्तन्तुना वेष्ट्य सन्ततम् ।

चन्दनागुरुकर्पूरं धूपयेष्ठेपयेत् बुधः ॥ १५

स्थापयेत्कर्णिकामध्ये वैनतेयमनुं सरन् ।

१० क्षीराभिसमृतं ध्यात्वा तीर्थतोयेन पूरयेत् ॥ १६

स्पृष्टूं जप्त्वाथ पुंसूक्तं श्रीसूक्तं तदनन्तरम् ।

चन्दनागुरुकर्पूरकुङ्कुमोशीरपाटलान् ॥ १७

एलालवड्गतकोलजातित्वक्षपत्रवारिजान् ।

मौक्तिकं विद्रुमं नीलं वज्रं वैद्युर्यमेव वा ॥ १८

१५ पद्मरागं तु गोमेघं पुष्पं मरकतं तथा ।

लक्ष्मीदूर्वा सहादेवी सदा भद्रा मधुत्रता ॥ १९

- प्रियङ्गुमुद्गगोधूमत्रीर्हीश्च यवमाषकान् ।
अक्षतानि संमिश्रान् प्रक्षाल्यैतान् घटे क्षिपेत् ॥ २०
कदलीनारिकेलं च लिकुचादिफलं तथा ।
पद्मसौगन्धिकं जातीमछिकावकुलास्तथा ॥ २१
- ५ चम्पकोत्पलकं क्षौद्रं चन्दनं च विनिक्षिपेत् ।
अश्वत्थौदुम्बरप्लकं वटबीजाङ्कुरं क्षिपेत् ॥ २२
दूर्वा च नवरत्नानि पञ्चरत्नानि वा पुनः ।
निष्कं तदर्धं तत्पादं सौवर्णं वा विनिक्षिपेत् ॥ २३
- नववस्त्रेण संवेष्ट्य दुकूलेनापि वेष्टयेत् ।
१० घोषयेच्च चतुर्दिक्षु वादयेत् क्रमशस्तथा ॥ २४
गीतवाद्यादिनिघोषैः शङ्काहलनिख्वनैः ।
कुम्भस्थजलमक्षय्यममृतं भावयेत् बुधः ॥ २५
- तन्मध्यादुत्थिते पद्मे सौवर्णे चाष्टपत्रके ।
तस्मिन् देवं समावाह्य सौम्यं गरुडविग्रहम् ॥ २६
- १५ यथोक्तं भावयेदेवर्मच्ययेच्च यथाक्रमम् ।
अष्टोत्तरायुतं वाथ वाष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ २७

अष्टोत्तरशतं वापि कुम्भं स्पृष्टा जपेत् बुधः ।

चत्वारोऽनुजपं कुर्युः वहिकार्यं समाचरेत् ॥ २८

कुण्डं वा स्थण्डिलं वाथ कुण्डस्योत्तरतः कृतम् ।

मथिताग्निं समाधाय श्रोत्रियागारतोपिवा ॥ २९

५ प्रज्वाल्याग्निमुखं कृत्वा· · · · ·

· · · पुष्पाद्यस्समाराध्य यथाक्रम् ॥ ३०

निवेदयेच्च मुद्रान्वैरपूपैः पायसैः फलैः ।

• ततः पूजां समाप्येमात् मन्त्राने· · · · · ॥ ३१ •

· · · परिषेकान्तं कृत्वा होमं समापयेत् ।

१० गोमयेनोपलिष्ठैवं मंडलं सुसमाहितः ॥ ३२

तण्डुलैः स्थण्डिलं· · · मन्त्रेण संयुतम् ।

पूर्वं· · · विधिवन्मन्त्रवित्तमः ॥ ३३

तन्मध्ये गुलिकां स्थोप्य पूजयेदर्चनं क्रमात् ।

जपेच्च गारुडं मन्त्रमष्टोत्ररसहस्रकम् ॥ ३४

१५ मुहूर्ते समनुप्राप्ते क्रृतिविग्मिर्बाह्याणैस्सह ।

अभिषिञ्चेत्ततो मन्त्री देवदेवमनुस्मरन् ॥ ३५

केशाभ्युना न निवपेच्च स्पृशेत् स्नानशाटिकाम् ।

- नाधितिष्ठेत्स्त्रानजलमलङ्कुर्याच्चितो बुधः ॥ ३६
लनि च संस्पृशेद्वषभं मण्डलास्त्रियः ? ।
 ग्रहाणां नवकानां च यज्ञं कुर्यात् देशिकः ॥ ३७
 आयुश्च श्रीश्च मेधा च पुत्रक्षेत्रगृहं तथा ।
 ५ गोदासदासीबन्धुश्च वर्धते चाभिषेचनात् ॥ ३८
 दक्षिणा चात्र देयास्याद्वन्धान्यादि सोदरम् ।
 ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां दद्यात् ब्राह्मणांस्तर्पयेहूधः ॥
 प्रतिमासं स्वजन्मर्क्षे कुर्यादेवमतन्द्रितः ।
 अथवा वात्सरे ऋक्षे एवं कृत्वा विचक्षणः ॥ ४०
 १० सौवर्णै राजते चैव भूर्जपत्रे सुशोभने ।
 पूर्वोक्त्यन्त्रमालिख्य तत्प्रतिष्ठां करोति सः ॥ ४१
 प्राणप्रतिष्ठां कृत्वाथ जपेदष्टसहस्रकम् ।
 तत्समं होममाज्यैश्च हुत्वा संपातमाचरेत् ॥ ४२
 अभिषेकात्परं मन्त्री यन्त्रधारणमाचरेत् ।
 १५ पूर्ववदक्षिणां दद्यातपूर्वतफलमाप्नुयात् ॥ ४३
 एवं प्रकारं यः कुर्यात् तस्य सिद्धिर्द्विवं भवेत् ।
 इति काश्यपीये गस्तपञ्चाक्षरीकल्पे अभिषेकयन्त्र-
 धारणविधिः त्रयोदशोऽध्ययः ।

हरिः ओम्

शुभमस्तु

१. विद्वेषणम्.

अग्निमण्डलं वायुमण्डलं विलित्य, तन्मध्ये बीजमण्डलं
विलित्य, अग्निवायुसहितं गरुदं ध्यायेत् । मन्त्रः. हा स्वा पक्षि ओम्
अस्य विषादीन् विद्वेषय स्वाहा.

२. मोचनम्.

अग्निमण्डले वरुणमण्डलं विलित्य, तन्मध्ये तत्तदक्षरं विलि-
त्येत् । अग्निवरुणसहितं गरुदं ध्यायेत् । मन्त्रः. ओं प स्वा क्षि हा ।
अस्य विषादीन् मोचय स्वाहा.

३. मारणम्.

अग्निमण्डले प्रणवं तन्मध्ये रं । ध्यानम् । “ तेजोमण्डलगम् ”
इति । मन्त्रः. ओं क्षि प स्वाहा मम शत्रून् मारय स्वाहा.

४. निगळमोचनमन्त्रः. स्वाहा पक्षि ओम्.

५. सर्वदुरितनाशनम्. ^१स्वाहा क्षि ओम्. अस्य वर्तमान-
दुरितं नाशय स्वाहा । ओम् नमो भगवते पवनाशनाय पव्यगमुजे

१. अन्त्र ‘ प ’ इति वर्णः क्र. स्थाप्यः.

पद्धिराजाय साध्यपूर्वकं हुं फट् स्वाहा. (अस्य पुरश्चरणा सप्तविंशति सहस्रम् ; प्रयोगे त्वष्टाविंशति संख्या.)

बीजादिमन्त्राः संक्षेपतो वक्ष्यन्ते।—

६. बीजमन्त्रस्य।—

दक्ष ऋषिः, विष्टरपङ्किश्चछन्दः, सुपर्णो देवता ओं, बीजं, ओं शक्तिः, स्तम्भनार्थे विनियोगःः खां खीं खुं खैं खौं खः, एवं कराङ्गन्यासः। अथ ध्यानं, गरुडध्यानं ओं ओं नमः। अस्य नाम गरुडैकाक्षरम्.

७. पिण्डमन्त्रस्य।—

ब्रह्मा ऋषिः, गायत्री च्छन्दः, सुपर्णो देवता, ह्वां बीजं, ह्वीं शक्तिः, विष्टसंहरणार्थे निनियोगः, ह्वामित्यादि कराङ्गन्यासः। गरुडध्यानम्. मन्त्रः. ओम् हीमों नमः..

८. संज्ञामन्त्रस्य—पुलस्त्य ऋषिः, पङ्किश्चछान्दः, गरुडो देवता, वं बीजं, नमश्शक्तिः, तत्त्वकर्मणि विनियोगः, वैं हृदयाय नमः, नं शिरसे स्वाहा, तें शिखायै वौषट्, याय कवचाय हुं। नेत्रत्रयाय इति वर्ज्य। नम अक्षाय फट्. ध्यानम्. ओं वैनतेयाय नमः.

९. दशाक्षरमन्त्रस्य।—

दश ऋषिः, विराट् छन्दः, गरुडो देवता, प्रणवः बीजम्, स्वाहा शक्तिः, तत्त्वकर्मणि विनियोगः.. ओं हृदयाय नमः, नमश्शिरसे

स्वाहा, पक्षि शिखायै वौ षट्, राजाय कवचाय हुं. ^१त्रं वर्ज्य । स्वाहा
अस्त्राय फट् ध्यानम्. मन्त्रः अो नमः पक्षिराजाय स्वाहा.

१०. कूटगरुडमन्त्रस्य.—

वैश्ववण ऋषिः. विराट् छन्दः, गकडो देवता, प्रणवः वीजं,
स्वाहा शक्तिः, कर्मणि विनियोगः, क्ष ? इत्यादीनामङ्गन्यासः. ध्यानम्.
मन्त्रः अों क्षम्रीमों नमः.

११. पदमन्त्रस्य.—

दक्षिणासूर्ति ऋषिः, जगती च्छन्दः, महाताक्षर्यो देवता, प्रणवः
वीजं, नमश्शक्तिः, कर्मणि विनियोगः, अनेनैव मन्त्रेण न्यासः. ध्यान,
मन्त्रः अों क्षम्री मों नमो भगवते अष्ट (कुलनाग) भूषणाय, वैनतेयाय-
नागशोणितदिग्धाङ्गाय, सुपर्णाय, सर्वलोकरक्षणोमुखाय, सर्वभूत
भयङ्गराय, सर्वाण्डान्तरवासिने, दशोत्तरावरणातीताय, सर्वगताय,
सर्वैश्वर्याय, पक्षिराजाय, भगवद्वाहनाय, गरुडाय, सर्वाण्डान्तरक्षोभ-
नाशाय, ब्रह्मादी ? चतुरक्षराद्यनुस्वाराय, युगान्तबीजाय, मातुरर्थे शाप-
शोकमोचनाय, अमृताहरणदक्षाय, हन हन दह दह मम शत्रूचाशशाय.
भगवद्गुणिकिरणाङ्कितशरीराय, सर्वतेजोमयाय सुमुखाय, सुप्रति-
ष्ठाय, सर्वनागभक्षणप्रियाय, भगवदङ्गरक्षणाय, ध्वजे प्रतिष्ठिताय,
सर्वविघ्नविनाशाय, गरङ्गनाशाय, वैनतेयाय स्वाहा.

1. “ अत्र—नेत्र ऋयाय ” इति गलितं स्यात्.

१२. स्तुतिमन्त्रस्य.—

कश्यप ऋषिः, शकरी च्छन्दः, गरुडो देवता, प्रणवो वीजं, स्वाहा-
शक्तिः, तत्त्वत्कर्मणि विनियोगः। ओं नमो भगवते अष्टकुलनागभूषणाय,
अरुणकनीयसे, नागशोणितलिपाङ्गाय, सप्तपाताळवासिने, सर्वजन,
विक्षोभकराय, महामेरुसङ्खशब्दपुषे, पुरुषोत्तमवाहनाय, विनतानन्दकराय)
त्रैलोक्यक्षोभणदेवदानवगन्धर्वोरगमथनाय, मातुरर्थे । अमृतदाननाग
मोहनाय, हन हन विन्नं नाशय हुं फट् स्वाहा.

ओं नमो भगवते गरुडाय सर्वविषनाशाय सर्वज्वरनाशाय
स्वाहा । मुखं कमलवासुकी त्रिभुवन सर्वेश्वरी भुवि विषणः? भुवि चक्र
गरुड आवेशय अवेशय भूचण्डगरुडाय खण्ठेश्वाय आतटुताय ?
पराय पक्षिराजाय विनतासुताय अष्टोत्तररागाय ? रक्षो(त्रे?) नागाय
वृश्चिकाय हन हन, पच (पच) शीथु ? मावेशय हर ?(हुं) फट् स्वाहा.

ओं नमो गरुडाय ओं नमोऽनन्ताय महानागहृदयाय सर्वनाग-
वशङ्कराय स्वाहा. अनेनाभिमन्त्रितोदक्षानादृष्टः स्वस्यो भवति, ओं
हीं क्रीं गौं हं क्षूं स्वहा.

१३. सर्पमुखवन्धनमन्त्रः. ओं हां हुं स्वाहा.

१४. सर्पगतिस्तम्भनमन्त्रः. ओं हां क्षां स्वाहा.

१५. सर्पदृष्टिवन्धनमन्त्रः. ओं क्षिप स्वाहा.

यक्षिश्चिदभिमन्त्र्य माहेति ? क्षितं चेत् सर्पो नश्यति. गरुडाय
स्वर्णमेखलाय हृदं नागस्य मुखं बन्ध, चक्षुर्बन्ध स्वाहा.

१६. नागमुखवन्धनमन्त्रः क्षिप ओं स्वाहा, ओं क्षिप स्वाहा पक्षि ओं स्वाहा.

एते सर्वे जड्मविषान्तकाः ओं क्षं ओं पं ओं ठं. अनेन स्पृश्य-माने विषम् नश्यति.

१७. स्तम्भनमेदः. ओं हा क्षिप ? स्वा प ओं.

१८. वन्धनमेदः. पक्षि स्वाहा ओं.

१९. स्तोभनमेदः. स्वाहा क्षि ओं प.

२०. सङ्कामणमेदः. क्षिप ओं स्वाहा। स्वा प ओं क्षि हा स्वाहा पक्षि ओं. क्षिप स्वाहा ओं। स्वा ओं पक्षि स्वा ? हा।

२१. निगळमोचनमन्त्रः. स्वाहा पक्षि ओं.

२१-१. गरुडाय समस्ताय हिरण्यत्रैलोक्यनाथ मठ मठ. मर्द्य लोट्य मोहय त्रोट्य आमय मुञ्च सकेल ? सकलभूतप्रेतपिशाचबेताळा-दीनाशय, सकलअहान्नाशय, सकलसर्पविषादीनाशय, स्वाहा.

२१-२. ओं नमो महाभगवते महागरुड, सकलसर्पभय हरं ? मे कुरु, सकलवृथिकभयहरं मे कुरु, सकलजन्तुभयहरं मे कुरु, सकलवृथिकमूषकमार्जारवराहव्याघ्रमल्लुक (धान नरादि ?) सकल जीवदृष्टभयहरं मे कुरु, देवदानवगन्धर्वोरगराक्षसभयहरं मे कुरु, महागरुडाय हुं फट् स्वही.

२०--३. ओं नमो भगवते स्वगेधराय (भतृ ? स)कल सर्पभयहराय
सकलवृश्चिकभयहराय सकलजन्तुविषहराय सकलविषहराय ओं नमः
प्रणतार्तिहराय वैनतेयाय हुं फट् स्वाहा.

२१--४. ओं नमो भगवते विष्णुवाहनाय प्रकटपराक्रमाय नागा-
न्तकाय महाबलपराक्रमाय ताक्षर्याय हुं फट् स्वाहा.

२२. दष्टोत्थापनमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः देवी गःर्यत्री च्छन्दः
गरुडो देवता दष्टोत्थापनार्थे विनियोगः । ओं नमो भगवते पक्षिकद्राय ?
विषसुसमुत्थापय, जल्पय, कोलदष्टमुत्थापय, लं पः मोचय, हन रुद्र
गच्छ बन्ध चटः चटुः ताडय मुष्टिना संहर विषं स्वाहा.

२२-१ ओं नमो भगवते गरुडाय चन्द्रदेहाय वज्रमुखाय
चन्द्रतुण्डाय वज्रदंष्ट्राय वज्रशाखाय¹ भक्षप्रियाय भक्तरक्षणाय म (हा
देवाय मातृमनोरथपूरणाय सकलजगत्सृष्टिस्थितिसं(ह)र्ते सर्वज्ञाय
सकलविषं आवेशाय स्तम्भय बन्धय भा (भ? य) य उच्चाटय
नाशय स्वाहा.

२२-२ ओं नमो भगवते मस्तकललाटनेतनासादन्तोष्टताङ्गु
गलहृदयवाहुपाण्युदरकटिगुद्यपायूरुजानुजघ्नपादाङ्गुष्ठ वातपित्तश्लेष्म-
ज्वरादि रोगनाकर्षय स्वाहा.

२३. प्रचचण्डगरुडमन्त्रः—

ओं नमो भगवते चण्डाय पक्षिराजाय तीक्ष्णदंष्ट्राकराळ्या

1. अत्र अक्षराणि गलितानि स्युः ?

सुवर्णदेहाय काश्यपसुताय सर्वसर्पदर्पविवंसहेतुभूताय वज्रतुण्ड
 वज्रशेखर वज्रचक्रपक्ष प्रहरण, अनन्त वासुकि तक्षक कार्केटक पद्म महा-
 पद्म शङ्ख गुलिक इत्यष्टमहानागभूषण, दष्टमहानाग सर्व(गो?)शत्रो वृश्चि
 कमूषिकविषत्रयं हन हन पच सूरु भज कंप गन्ध शीघ्र(मा?)वेशय नाशय
 हं हां हाँ हं धीरः ? निजशङ्खा विषं हर हर स्वहा. चण्डगरुडाय नमः.
 ओं क्षिप अँ नमो भगवते सहस्राहवे पाताळगरुडाय पवना
 शनभञ्जनाय बम शमूनिवारय उच्चाटय शिवं कुरु हुं फट् स्वाहा.
 अनन्त वासुकि तक्षक कार्केटक पद्म महापद्म शङ्खपाल गुलिक
 सर्वनागाय नमः कालदष्टभयं ? करु दर दर मर्द्द संहर. तन्मन्त्र-
 घडङ्गन्यासः.

२४. सर्पस्तम्भनमन्त्रः.

कुरुकुले हुं फट् यन्त्र-भूकोणं ? सर्पस्तम्भनं कुरुकुले- ओं गरुड
 प्रभञ्जन प्रभेदय फट् भू(नःत)मर्द्दन विमर्द्दन स्वाहा-कवचाय हुं, अप्रतिहत
 शासन कवचाय हुं फट् स्वाहा- नमः सुदर्शनाय स्वाहा-अस्त्राय फट्
 भूमण्डले.?

२५. आखुनाम्.

सूर्यमां लं ध्वं क्षमं,- (अनन्त? आनन्द पञ्चकम्)-आखुनाशनम्.
 ओं श्रू विषं हर क्षि? वपुन्धरावि लं गच्छ- ठं-पुस्त्वाहा. विषं हर ।
 अहिमस्त्रौ दग्धं चिन्तयेत्.

२५-१. ओं नमो भगवते खेदक (र) सहस्रभुज(त्रे?) सहस्रनील-
मुख विषं दह ह विषभोजन, वज्रदंष्ट्र हन हुं मुष्टिवन्धन विषं धर
ल व पक्षि हुं फट् स्वाहा. सूकरेणाहिं दष्टं स्वादितं ध्यायेत् । विषापहम्-

२५-२. ओं हः भूम्यां गच्छ विषान्मुक्तोऽसि स्वाहा-विषं
हर-ओं ठः ओं ष. क्षेत्रशोभहृत्.

२६. ओं ह्वां ह्वीं (अ? क)ल्प पर्भकिंगदेवूः अः धर विर
विषान्मुक्तोऽसि स्वाहा. मूषिक विषनाशनम्. अनेनाभिमन्त्रितेनार्कपुण्डेण
ताडयेत्-आस्वुविषनाशनं भवति.

२७. ओं नमः सर्वमूषकेभ्यो विश्वाभित्र आज्ञापयति शीघ्रं
गच्छन्तु मूषकाः स्वाहा । त्रेङ्गलास्वपमिदं मन्त्रं क्षेत्र शोभविनाशनम् ॥

२८. ओं कः एः त्राः औः ठः—एतच्चिन्तामणिमनुः । क्रिशज्ज-
प्रेत्. नारिसविषं हरेत्.

२९. एकशरणे पुः, अशरणे पुः, विशरणे पुः, एष मन्त्रः
अखूच्चाटनकरः.

३०. ओं नमः सर्वसिद्धान्तपुरुष हुरु स्वाहा. गुल्मुल्लुपुणे
सर्षपभित्र होमेनाखुवि (ष) नाशनम्. ओं सुपर्णदंष्ट्र वक्रदंष्ट्र मत्तवराह
मत्तकुञ्जर धुरु धुरु स्वाहा. ओं नमो भगवते वज्रशब्द मूषकसृगवराह-
कन्दक? जातु? विषं भक्षय वन्धय तुण्ड आज्ञापय हुं फट्. अनेनोच्चाटनम्.

३१. वृश्चिकमन्त्रः—

ओं त्रों हुं (ओं? वें?) हिलि पुस्स्वाहा. हुं फट् स्वाहा. दिलि

टिलि पुः । ब्रह्मणे पुः, विष्णवे पुः, सर्वेभ्यो देवैभ्यः पुः स्वाहा.
(बृश्चिकविष्णनाशनम्)

३२. ओं हुं फट् वरः तिरिः, किटिः, छिन्द भिन्द छिलि ?
खंगेन छिन्द छेदय, शूलेन भिन्द चक्रेण दारय हुं फट् स्वाहा. (गर्द-
साधादिविषहरणं)

३३. *ओं नमो भगवते विष्णवे सुखल गरुड भज्जनः भेदनः
विमर्दनः स्वाहा. कवचाय हुं फट् स्वाहा. (क्रिमिकीटादि विषापहं)

३४. ओं क्षेण क्षेणे विषं खात्वा. शातावृत्या विषं हरेत्. अलका
विषते यक्षराज गुद्यकगणाधिप, उल्कादंष्ट्र त्वमेव मे निर्विषं कुरु मा
चिराय स्वाहा. (विषापहं)

३५. ओं नमो भगवते गरुडाय महेन्द्ररूपाय पर्वतशिखराकाराय,
संहरमोचय द्वालय ? पातय निर्विषममृतमाहर सदृशं भक्षयामि, मे
लल. (पक्षहर सनाशनम् ?)

३६. (औषधादौ प्रयोक्तव्यम्)

नमः पुरुषसिंहाय नमो नारायणाय च ।

तथा सौ नाभिजानाति रणे कृष्णपराक्रमम् ॥

एतेन सत्यवाक्येन त्वगदो (मे) प्रसिध्यतु ॥

नमो वै सूर्याय, मातः हुलु रक्ष रक्ष सर्पविषेभ्यः, गौरी चण्डालि
मातज्जिनी हरिमायिनी स्वाहा. (स्थावर विषापहम्).

३७. ओं ओं एं नमो भगवते रुद्राय सुपर्णपतञ्ज प्रेताधिपतये
• गुल्म. गज्जः ? नागान् त्रासय आमय मुञ्च मद्यः कस्सः ? आविश म ?
सुपर्ण पतञ्ज गरुडो आज्ञापयति स्वाहा. (सर्पेच्चाटनम्).

३७-१. क्षिप प्रक्षिप ओं पक्षि ओं स्वाहा. (सर्पेच्चाटनम्)

३८. ओं ताक्ष्यहस्तः.

इतो व्याख्या—भृगौ दण्डनी जीवाख्ये साध्य ? हृत्पद्मकोशगो ?
तन्नार्णति ? चन्द्र छन्न भूसद्म ? विन्यसेत्. कर्णे सुधाविधमिन्दुं भ्रूमध्ये
बिन्दुं च चिन्तयेत्.

कार्यादौ जीवरक्षेयं गज ? बन्धेति भाषणात् ।

अथवा चिन्तयत्रेव मन्त्री मन्त्रमिमं जपेत् ॥

ओं नमो भगवते नील कण्ठाय-ठ ठ. स्याध्यं ? वक्रहृसं ? चेयं
सर्पिर्वा जीवसंरक्षणं.

२९ जङ्गमं स्थावरं चेति द्विविधं विषमुच्यते ।

जङ्गमं सर्पमूषादि शृङ्गयादि स्थावरं विषम् ॥

आद्यस्य षोडशाधारा दंट्टाशुक्रद्रतादयः ? ।

दशान्यस्य प्रसूतत्वक्मूलपत्रफलादयः ॥

मन्त्रध्यानौषधाद्यस्तु तयोः कार्या प्रतिक्रिया ।

शान्त(सन्नार्णि ?)तो ब्रह्मा लोहितस्तारकं शिरः ॥

विपतिर्नाम मन्त्रोऽयं ताक्ष्यशब्दमयस्मृतः ।

४०. ज्वल ज्वल महामति ठं ठं. गरुड आडानन ? ठं. ठं. गरुड
शिखै ?? ठं. गरुड प्रभञ्जन प्रभञ्जन प्रभेदन प्रभेदन, वित्रासय विर्मर्द्य ठं.
अप्रतिहतशासन हुं फट्. उग्रभूतधारक सर्पविसर्पभयंकर भीषय
सर्पान्. दह, भस्मीकुरु, ठं.

४१. एवमुक्तानि नेत्राषा ? दीन्यज्ञानि विपतेश्च षं ? ट् ।

सप्तवर्णन्त्य युग्माष्टदिग्दलं स्वरकेसरम् ॥

विद्वौ ? मद्वहि रुद्धान्त्य कर्णिकं मातृकांबुजम् ।

कृत्वा हृदि स्थितं मन्त्री वामहस्ततले सरेत् ॥

अङ्गुष्ठादौ न्यसेद्वर्णनि पदे भेदिता जन्धलम् ? ।

पीतं वज्र (क्र) चतुष्कोणं पार्थिवं शकदैवतम् ॥

वृत्तार्धमाप्यं पद्माङ्कं शुक्लं वसुण्डैवतम् ।

त्यश्च स्त्रिकयुक्तं तत् तैजसं वह्निदैवतम् ॥

वृत्तं विन्दुयुतं वायुदैवतम् कृष्णमालिनम् ।

अङ्गुष्ठाद्यङ्गुलीमध्यपर्वस्वेतेषु वेशमसु ॥

सुवर्णनागद्वन्द्रेन वेष्टितेषु न्यसेत् क्रमात् ।

विपतेश्चतुरो वर्णान् स्वमण्डलसमत्विषः ॥

अरुपे र व ? तन्मात्रे आकाशे शिवदैवते ।

क निष्ठामध्यपर्वस्थे न्यसेत्तस्यान्त्यमक्षरम् ॥

नागानामादिवर्णांश्च स्वमण्डलगतैन्यसेत् ।
 भूतादिवर्णान्विन्यस्येदङ्गुष्ठाद्यन्तपर्वसु ॥
 तन्मात्रान्त्रिगुणानाथानङ्गुलीषु न्यसेद्धुधः ।
 स्पर्शनादेव ताक्षर्यात्मा हस्तो हन्याद्विषं स्वयम् ॥
 मण्डलादियुतान्वर्णान्विपतेः करयोजितान् ।
 ज्येष्ठाद्यङ्गुलिमेदेन न्यसेत् स्थानेषु पञ्चसु ॥
 अजानुतस्मुवर्णाभिमानाभेस्तुहिनप्रभम् ।
 कुङ्कुमारुण्यमाकण्ठादाकेशान्तात् सितेतरम् ॥
 अत ऊर्ध्वं नमोवर्णं सर्वं ताक्षर्यमयं जगत् ।
 ब्रह्माण्डव्यापिनं ताक्षर्यं रक्ताक्षं नागभूषणम् ॥
 नीलाग्रनासमात्मानं महापक्षं स्मरेद्धुधः ।
 एवं ताक्षर्यात्मनो वाक्यं ? मन्त्रस्यान्मन्त्रिणो ? विपे ॥
 मुष्टिस्ताक्षर्यमयस्यान्तःस्थितांगुष्ठा विषापहा ।
 ताक्षर्यहस्तं समुद्यम्य तत्पञ्चाङ्गुलिचालतात् ॥
 कुर्याद्विषस्य स्तम्भादि तदुक्तपदवीष्यस्या ।
 आकाशदेशबीजं च पञ्चाणीं विपर्तेमनुः ॥
 ह ? स्तम्भयेति वीप्सातो भाषणात् स्तम्भयेद्विषम् ।
 व्यत्यस्तम्भयो ? वीजो मन्त्रोऽयं साधुसाधितः ॥

हृवसः ह्यावयसः ? शब्दैर्यो ? नाशयेद्विषम् ।
 दष्टमुत्थापयेदेष स्वजपांभोऽभिषेकतः ॥
 स्वजपश्चाल्लभेर्यादिनिस्वनश्वरणेन वा ।
 सू ? दह पच संयुक्तो भूतेजो व्यक्तया ? स्थितः ॥
 मन्त्रोऽयं जपमात्रेण विषस्य स्तोभकृद्ग्रवेत् ।
 विपते न्यत्ययान्मन्त्रो विधं सङ्कामयत्यसौ ॥
 वीप्सया सहितो ह्यन्ते तद्योग्यस्य पदस्य च ।
 भूव्योमबीजयोर्मन्त्रो व्यत्ययाद्विपतेः कृतः ॥
 संक्षिप ह प्रक्षिप ह पदार्थो नाशये द्विषम् ।
 भृगुस्ताम्बुर्मगोन्तादिकालसगान्वितः क्रमात् ॥
 सङ्कामस्तोभसंस्तम्भनाशकृत् स्वगृहस्थितः ।
 दोषः स्वर्गचतुर्वेषुः ? स्थित्वा सङ्कमणादिकृत् ॥
 अन्तस्थैर्निंजवेशमस्यैर्वातामीन्द्रजलात्मभिः ।
 तत्तत्कर्म नयेन्मन्त्री गरुडीकृतविग्रहः ॥
 कृष्णं विषस्य सङ्कामे रक्ताभं स्तोभकर्मणि ।
 पीतं स्तम्भे शशिप्रस्वयं नाशे ताक्षर्यं विचिन्तयेत् ॥
 धूतपक्षो वहन् विष्णुस्ताक्षर्यात्मा वायुवेशमगः ।
 रेफेण स्तोभयेद्वा ताक्षर्यो वहिगृहे स्थितः ॥

तेनैव मनुना वेचः तथास्यादिति केचन ।
 सोऽवष्टम्भितगात्रस्तज्जपन्निन्दग्रहे स्थितः ॥
 संस्तम्भं कुरुते केचित् ? तथा संहार इप्यते ।
 ताक्ष्यो वसुणदेहस्थस्तज्जपांचाशयेद्विषम् ॥
 अथ ताक्ष्यस्य पक्षेण नीतं दष्टात् परं नरम् ।
 संविषं पत्रगाकारं विपसङ्कामकृत् भवेत् ॥
 अवीशेन च तारेण युक्तो वाली ? भुजङ्गवान् ।
 क्रमाद्विषस्य सङ्क्रामस्तोभौ कुर्यात् स्ववेशमगः ॥
 मनुमध्यं दहन्मूर्धि ध्यातं शापादिकोञ्जलम् ? ।
 सतारं व्योम वा तद्वद्वावयवसन्धिपु ॥
 विपस्य स्तोभमकृत् दण्डगृहवानरकीर्तनात् ।

४१. ओं नमो भगवते गरुडाय कालामिवर्णाय एवेहि कालानललोल-
 जिह्वा, पातय मोहय द्रावप द्रावय अम आमय हन पच हुं फट् स्वाहा.
 दष्टमूर्धि ज्वलद्विहि ? भेयं ? नस्य विपामिना ।
 दद्यमानमिमं ध्यायन् जपेत् स्तोभायुतं मनुम् ।
 सोर्वस्थवद्वि शुक्लान्तर्यं बिन्दुमद्वष्टमस्तके ॥
 चिन्तितं आमृते ? स्तोभं तदेवोर्वामिलोपतः ।
 दष्टादेशकृतथूल ? नाभिहृत् कर्णवक्तव्यम् ॥

भृगुस्साषाथिदीर्घीं दण्डु ? स्यास्तोभकारकम् ।
समस्तविषरोगेषु तथा सर्वग्रहादिषु ॥

इन्द्रशत्रुगदं ? नाम कुलिशोपरि घट्टितम् ।
अन्योन्य पिहिते पणौ स्तम्भकृत् विषसुसके ॥

पुटिं भूमिगेहाभ्यां नस्तन्मासां ? सन्धिषु ।
पृथिवादि ? विषं दष्टं ध्यात्वा संस्तम्भयेद्विषम् ॥

४२. पादे जरुद्ध श्रकाय ? शिरोन्तस्तंभकृत् मनुः ।
ओं वज्रेण स्तम्भय उत् भणे ? खोहा ॥

एष सर्वविषस्तम्भं सर्पादीं स्तम्भयेन्मनुः ।
श्वेतस्प ? रक्लाधारा स्तन्य धारा समुक्षितः ॥

सरोब्जेऽमृतकुम्भस्थो दष्टो निर्विषतां ब्रजेत् ।
दण्डु कुम्भस्थितो मूर्ध्नि ध्वस्ताप्लावितविग्रहः ॥

ध्येयो हृदीन्दु विषं च द्वेळमृत्युज्वरादिहत् ।
जांत दण्डुन्मु ? पुटिं सुघाम्राविजलापितः ॥

स्नानपानात् सर्पविषज्वरोगापमृत्युजित् ।
मुखवृत्तान्वितं दण्डीभ्यो ? महाही द्वयं न्तु वा ॥

दण्टाङ्गसन्धिषु न्यस्य.....

सामीशौ दण्डनौ शुक्रं विष ? र्गिचतुरो ? क्षणात् ॥

कनिष्ठाद्यङ्गुलीमध्यपर्वम् क्रमशो न्यसेत् ।
 चिन्मन्त्रं च तले न्यस्तं जलं जसं सुधामयम् ॥
 सवीजं तन्मुखे क्षिसमाविध्यं विषनाशकृत् ।
 शशिस्थं सर्गिशुक्लान्त्यं हृदादिस्थं विपं हरेत् ॥
 कुम्भस्थं विन्दुमज्जान्तं हृत्कर्णमुखमूर्धकम् ।
 अंग ? कपिष्ठवारुयानात् सुधामावि विपं हरेत् ॥
 शिवसंसर्गि वियत् कृष्णन्यस्युस्ये ? दग्धमन्त्रिणोः ।
 भज्ञभाष्टसुरापाणां कथया नाशयेद्विषम् ॥
 ऐन्द्रस्थाप्यगृहस्थस्या न्यस्यास्ये तारकं मुतम् ।
 पञ्चमालाधरशशत्रो धर्वजाग्रहित वायवः ? ॥
 पूर्णेन्दुज्यतरस्येन ? क्षीराविनं दुखरं तरन् ।
 दृष्टः केनेति कथया श्रुत्वा तद्विषयान्वितः ॥
 हृष्टस्स तु मयेत्येवं दप्टे नप्टविपो वदेत् ।
 सिद्धो गुरुपदेशेन मुण्डं ताक्ष्यं तनुर्वयः ॥
 आलिख्यालिख्य पूर्णेन्दौ वामहस्तेन मार्ज्जयेत् ।
 तत् केवलं हरेत् क्षेलं शृङ्गिः...स्तोभकारि च ॥
 सविषं विषबन्धाय वीजं तत्र न कश्यते ।
 साग्रिस्थाद्या द्रेन्दुपार्श्वं सिप्रमस्याथ किटदिगोः?? ॥

एतत्स्याः पिषहृदेखा शिशिवश्येनारुणात्मिकाः ।
 तज्जप्त्वा मुहुरुहिष्टं गमयेद्विषशान्तये ॥
 स्मरन्मन्त्रं जपन्वाथ काला रेखास्स्वरादिकाः ।
 एकैकलोपाद्धेन गणयेल्लिंतान् स्वरान् ॥
 दण्डी स्वर्गी सकर्णार्थिचन्द्री सर्गी द्वयं नमः ।
 कलाकान्तो निरुच्चासस्तसंजप्यान्तरात्मना ॥
 संस्मृत्य दष्टमाकाशं सप्तकृत्योऽथवा सितं ।
 ह इत्युक्त्वा न दष्टोसौ न विषं वेति निर्दिशेत् ॥
 भौमाप्याग्नेयवायव्यक्षवैलहृषिपतिर्भवेत् ।
 तद्विपक्षार्णयोगेन तन्मन्त्रेण द्वच ? सद्गना ॥
 भौमं सर्वाङ्गवैवर्ण्यं मस्तां स्तम्भकृद्विषम् ।
 वारुणं कफरोमाञ्चलालागल्लिरोधकृत् ॥
 वाहं स्वेदान्धतातन्द्रीदाहतत्तद्वियोगकृत् ।
 वायव्यं वेप ?शोषौ च वैवर्ण्यचलन्त कृत्वा ?
 पक्षिपक्षि महापक्षि । पं लं पं लः ।
 पक्षि पक्षि शीं हां गां ठं ।
 द्वावेतौ पक्षिराण्मन्त्रौ विषज्ञावभिमन्त्रभणात् ।
 असृते असृत पक्षिणि सप्तवसः ? ।
 आदौ दन्ति सुधास्ववच्छशिगतं जान्तं विलिख्याभिधा-
 वर्णान् ठान्तरितानधोगतमुखान् पड्क्तौ सुधाङ्गावितान् ।

कुड्ये छोटिकया क्रमेण लिखितान् दष्टस्य पश्यन् जपेत्
मन्त्री मन्त्रमिमं परोक्षविषहृत् सिद्धखिलक्षं जपेत् ॥

हर वष्टिरघु विषहरि ठं विषहरि हीं सर्वविषहरि हीं खाहा ।

च्युतेन कुम्भादमृतन सिङ्चतीं
महिं (ग) ते ? क्वेळवतखिशूलिनीम् ।

इमे निजैक्षे ? मसितान्तलोचनां
स्मरन् जपेत् मन्त्रमिमं विषापहम् ॥

मुष्टि मुष्टि वज्रमुष्टि ठ । अष्टहेसि पृष्टहेसि ठं वेदवेदि ठ ।
स्वच्छां कार्लीं पिशाच्यास्सगुणडमरुकं पश्चिमस्कन्धरुदां
.....ज्ञुष्टमुष्टिद्वययुतवपुषा दंशकेनोरगेण ।

दग्ध्वा सिद्धेन नेत्रत्रयदहनगृणैः क्वेळमापातयन्ति

मात्सानं भावयित्वा त्वविषमिति घदेतत्र नास्तीति चोक्ते ॥
ओं पक्षिराजाय ओं राजपक्षि । ओं धीं श्रिं ठं धरलवतं पक्षि ठं—

मन्त्रोऽयं भुवि यष्टिकाप्रहरणात् क्षेलं हरेत् गारुडं
ओन्नमो भगवते कनकदेहकार्कोटिकशङ्खपाल
विषं हर निर्विषं हुंफट् ।

रेखाः पञ्च विषापहा विपतिकास्तन्मन्तिता लङ्घनात् ।

अजमहिणि ठं

सोमस्थस्य मनुः प्रदक्षिणविष्वर्जप्त्वाप्ययं क्वेळहृत्

ओन्नमो भगवते अनिलकेशि महाकेशि तवचेडिमद्वे ? वेषि

सदा सर्वमुखं जजे । एरण्डं किमुष्टिक सर्पचिंयं भ्रमणि
हुंकट् स्वाहा पक्षि तुं ? ।

दृष्टवेशकरो विषापहरणश्चायं मनुमन्त्रणात् ॥

•पक्षि पक्षि फं ।

श्येनाद्रिष्ठार्थ्य……स्थितमहिमलसदंशकं नालिकेरं ?

यातः ग्राम्यस्यमानं मुहुरिति विषहन् तजपेत् ध्यानयुक्तम् ।

ओं ठीं घरल व पक्षि हुं फट्ठं ।

रेखास्सप्त द्वयाग्रास्सकल……जठरा दृष्टमानीय मन्त्रं

जप्त्वा तद्वद्विलोमादपनयतु वमातज्जयेजा ? विषन्नाः ॥

ओं तत्पुरुषाय विद्वहे पक्षिदेवाय धीमहि
तन्मोगरुडःप्रचोदयात् ।

पिष्ठाहेन ? नशाभद्री ? जलजपादेतत्य या साच्यते
गायत्री गरुडस्य सेयमुदिता ध्वेष्टक्रियामृतमा ।

शुक्लेन्दौ सकलौ विरामशिरसौ पक्ष्यादिनों द्वौ मनू
पञ्चार्णौ विषनाशने विपतिना तुल्यो मृतो गारुडौ ॥

उत्तानस्य सुधागतस्य वसने न्यस्यत् पिधाने मुधा-
ब्रुवोन्दु ? स्थितमम्बु दण्ड शशिनं तत्र स्थितानां ? मुग्वे ।

कृत्वैवं मनसाऽभिधाप्य च पदं तं मुष्टु मुष्टुतिय ॥

न्मन्त्री तस्मिहितांबरापहरणादुत्थापयेदंशकम् ॥

दण्डयम्भोगृहमध्यगेन्दुनिहितं जान्तं सुधासंस्कर्वं
 ध्यात्वा ताक्षर्यकरार्पितेभसि विषं तत्प्रोक्षणान्नाशयेत् ।
 शुक्रान्त्यौ सकलौ सितौ शशिगतौ दष्टस्य मूर्ख्नि स्थितौ
 श्वेताम्भोजकरस्य वर्षितसुधाधारौ विषव्वौ पृथक् ॥ ०
 न्यस्यान्यस्य ? च बीजपञ्चकमिमं सर्पाङ्गतिं चिन्तयन्
 रुद्रीभूतधनुर्गुणत्रिशिखया छिन्दन् पुनस्तच्छ्रः ।
 छेदं च्छेदमथोत्थितं मुहुरमुं याहीति दद्याहुधो
 यस्तु च्छेदनमीद्वशं निरुपमं मन्ये विषच्छेदने ॥
 क्षीराम्भः कमलाकरोदरससुच्छूतां बुजस्थायिनं
 न्यस्तां भोवियदिन्दुजान्तविलसन्मूर्धास्वहन्नामिकम् ।
 व्योमस्थामलताक्षर्यशङ्कगसुधाभिः प्लाव्यमानं नरं
 ध्यायेन्मन्त्रिवरस्सनष्टः … को दष्टस्समुत्तिष्ठति ॥
 कान्तं कलाकालयुतं स्वहस्त
 पद्मस्य मध्ये दलपञ्चकेन ।
 ध्यात्वाऽमृतीभूतकरो नरेन्द्र
 स्त्वर्णेन सर्वाणि विषाणि हन्ति ॥

इति

नारायणीये तृतीयः पटलः

विक्रयाय सिद्धाः ग्रन्थाः
(नागरलिपिः)

१. तापसवत्सराजनाटकम् अनङ्ग हर्षमातु-	
राजकृतम्.	२ ० ०
२. शुद्धारप्रकाशः २६ प्रकाशात्मकः-	
श्रीमोजदेवकृतः तत्र- (२२-२३-२४.) प्रकाशाः	३ ० ०
३. काश्यपसंहिता सर्पचिष्ठिकित्सा-	
प्रतिपादिका.	३ ० ०

(अन्ध्र लिपिः)

श्रीपात्रराचागमे—पाद्मसंहितायां	
„ पूर्वभागः	४ ० ०
„ उत्तर भागः	५ ० ०
२. अष्टश्लोकी-श्रीपराशरभट्टारक कृता सव्यारव्या	० ४ ०
(सर्वत्र प्राप्णमृतिः पृथक्)	

Copies can be had from :—

M. C. Thirumalachar.

9 Main Road, Malleswaram,
BANGALORE.

or

A. Srinivasa Iyengar,
6th Main Road, Malleswaram,
BANGALORE.

Other books by the same Publisher.

In Sanskrit

Tātpatra Vatsiraja—by Anangaharshamatru

— Raja. An important Dramatic work 2 0 0

Sringaraprakasa—by Bhoja Deva

An important literary work. 3 0 0

Koṭsyapa Samhita—A work on the
nature of serpents and other poisonous
creatures, their poisons and their
cures. 3 0 0

In Telugu

Pancharatra Padmasamhita

in two parts. Part I 4 0 0
Part II 5 0 0

Ashtasloki by Parasara }
Bhattaraka with commentary } 0 4 0

Packing & Postage extra.

Liberal commission on large orders.

Copies can be had from :—

M. C. Thirumalachar.

9th Main Road, Malleswaram

BANGALORE.

or

A. Srinivasa Iyengar.

6th Main Road. Malleswaram,

BANGALORE.